

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HALK SAĞLIĞI ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS

**COVID-19 EVDE KAL DÖNEMİNDE 6-36 AYLIK OLAN
ÇOCUKLARIN PSİKO-MOTOR GELİŞİMİNİN
İNCELENMESİ**

ŞEYDA KOÇAK

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mahmut KILIÇ

YOZGAT-2022

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HALK SAĞLIĞI ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS

**COVID-19 EVDE KAL DÖNEMİNDE 6-36 AYLIK OLAN
ÇOCUKLARIN PSİKO-MOTOR GELİŞİMİNİN
İNCELENMESİ**

ŞEYDA KOÇAK

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mahmut KILIÇ

YOZGAT-2022

**YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

LİSANSÜSTÜ TEZ ONAY FORMU

T.C.

**YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Enstitümüzün Halk Sağlığı Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 90110720014 numaralı öğrencisi Şeyda KOÇAK'ın hazırladığı 'Covid-19 Evde Kal Döneminde 6-36 Aylık Olan Çocukların Psiko-Motor Gelişiminin İncelenmesi' başlıklı tezi ile ilgili tez savunma sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri gereğince

Başkan :

Jüri Üyesi :

(Danışman)

Jüri Üyesi :

Jüri Üyesi :

Jüri Üyesi :

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih vesayılı Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Müdür Ad-Soyadı

İmza

TEZ BEYANI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içerdiği yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan eder, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Şeyda KOÇAK

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

COVID-19 EVDE KAL DÖNEMİNDE 6-36 AYLIK OLAN ÇOCUKLARIN PSİKO-MOTOR GELİŞİMİNİN İNCELENMESİ

ŞEYDA KOÇAK

YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI: DOÇ.DR. MAHMUT KILIÇ

Covid 19 Pandemisi sürecinde geçmişteki tüm alışkanlıkları değişen çocuklar, salgının seyrinden olumsuz etkilenen grupların başında gelmektedir. Bu çalışmanın amacı, Covid 19 pandemi döneminde 6- 36 aylık olan ve şu an 2-5 yaş arasındaki çocuklarda, pandeminin çocukların psiko-motor gelişimi üzerine olan etkisini incelemektir.

Bu çalışma kesitsel tipte olup, çalışmaya 2-5 yaş grubunda olan çocuklar alınmıştır. Araştırma, Yozgat Merkez 5 nolu Aile Sağlığı Merkezi'ne başvuran N=150 çocuk üzerinde yapılmıştır. Veriler, çocuklara ve ailelere ait sosyo-demografik veri formu ve Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) ile toplanmıştır. AGTE, çocukların Dil-Bilişsel (D-B), İnce Motor (İM), Kaba Motor (KM) ve Sosyal Beceri-Özbakım (SB-ÖB) olmak üzere dört gelişim alanından oluşmakta ve toplam gelişim puanı elde edilmektedir. Veriler SPSS25 programında değerlendirilmiştir. Sosyo-demografik özelliklerden AGTE ölçeğine göre önemli bulunan değişkenler multinominal lojistik regresyon (MLR) ile analiz edilmiştir.

Araştırmaya alınan çocukların %58,0'ı kız, %41,3'ü 37-48 aylık (ortanca yaş 48 ay), %39,3'ünün doğum ağırlığı 3000 – 3499 gram (ortalama 3105 gr) arasında olduğu, %52,7'si 12-14 ay arasında yürüdüğü (ortanca 12 ay) ve %58,0'ının annelerine göre gelişim düzeyinin akranlarına göre daha iyi olduğu bulgularına ulaşmıştır.

Araştırmaya alınan çocukların genel gelişim, dil-bilişsel, ince motor, kaba motor vesosyal beceri-özbakım gelişim düzeyleri geri-şüpheli düzeyde olanların oranı sırasıyla %25,4, %18,0, %58,7, %22,0 ve %25,3 olup, gelişim düzeyi ileri olanların oranı ise sırasıyla %26,7, %34,7, %11,3, %27,3 ve %25,3'tür. Çocukların genel ve diğer alt boyut gelişim düzeyleri, çocuğun yaşının küçülmesi ile daha olumlu olarak etkilenmektedir.

Pandemi döneminde, yaşı büyük olan çocukların evde kalması, onların gelişimlerinin daha da olumsuz etkilenmesine neden olmuştur. Yine, gebelik aralıklarının kısalması veya ilk gebelik olması, babanın çocukların bakımına katılması çocukların gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.

2022, XI + 101 SAYFA

Anahtar Kelimeler: Covid19, Psiko-Motor Gelişim, Okul Öncesi Çocukluk Dönemi

ABSTRACT

MASTER THESIS

EXAMINATION OF PSYCO-MOTOR DEVELOPMENT OF CHILDREN WHO ARE 6-36 MONTHS IN THE COVID-19 STAY AT HOME PERIOD

ŞEYDA KOÇAK

**YOZGAT BOZOK UNIVERSITY
SCHOOL OF GRADUATES STUDIES**

DEPARTMENT OF PUBLIC HEALTH

SUPERVISOR: ASSOCIATE PROFESSOR MAHMUT KILIÇ

Children, whose habits have changed in the past during the Covid 19 Pandemic process, are among the groups that are adversely affected by the course of the epidemic. The aim of this study is to examine the effect of the pandemic on the psycho-motor development of children aged 6-36 months during the Covid 19 pandemic period and now aged 2-5 years.

This study was cross-sectional and children aged 2-5 years were included in the study. The research was conducted on N=150 children who applied to the Yozgat Center No. 5 Family Health Center. Data were collected with the socio-demographic data form of children and families and Ankara Developmental Screening Inventory (AGTE). AGTE consists of four developmental areas of children: Language-Cognitive (D-D), Fine Motor (IM), Gross Motor (KM) and Social Skills-Self-Care (SB-LD), and a total development score is obtained. The data were evaluated in the SPSS25 program. Variables that were found to be important according to the AGTE scale from socio-demographic characteristics were analyzed with multinomial logistic regression (MLR).

Of the children included in the study, 58% were girls, 41.3% were 37-48 months old (median age 48 months), 39.3% had a birth weight of 3000 – 3499 grams (mean 3105 gr), 52.7% It was found that ten of them walked between 12-14 months (median 12 months) and 58% of them had a better developmental level than their peers.

The rate of the children included in the study whose general development, language-cognitive, fine motor, gross motor and social skills-self-care development levels were at a back-suspicious level was 25.4, 18.0, 58.7, 22.0 and 25.3%, respectively. the rate of those with an advanced level is 26,7,34.7, 11.3, 27.3 and 25.3% respectively. Children's general and other sub-dimension development levels are more positively affected by the decreasing age of the child.

The fact that older children stay at home during the pandemic period has further affected their development. Again, the shortening of the pregnancies or the first pregnancy, the participation of the father in the care of the children affect the development of the children positively.

2022, XI + 101 PAGE

Keywords: Covid19, Psycho-Motor Development, Preschool Childhood Period

İÇİNDEKİLER

LİSANSÜSTÜ TEZ ONAY FORMU	ii
TEZ BEYANI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	x
ÖNSÖZ	xi
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. Okul Öncesi Dönem Çocuk Gelişimi.....	5
2.1.1. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psiko-motor Gelişimi	5
2.1.1.1. Refleks Hareketler Dönemi.....	6
2.1.1.2. İlkel Hareketler Dönemi.....	7
2.1.1.3. Temel Hareketler Dönemi.....	7
2.1.1.4. Özelleşmiş (Spor) Hareketler Dönemi	8
2.1.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dil Gelişimi	8
2.1.2.1. Çocukluk Dönemi Dil Gelişim Süreci	9
2.1.2.2. Çocukluk Dönemi Dil Gelişimi Aşamaları	10
2.1.3. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Beceri-Öz-bakım Gelişimi.....	11
2.2. 0-6 Yaş Arası Çocukların Gelişimlerini Etkileyen Faktörler	12
2.2.1. Biyolojik Etmenler	13
2.2.1.1. Kalıtım	13
2.2.1.2. İç Salgı Bezleri.....	13
2.2.2. Ailesel Etmenler	15
2.2.3. Çevresel Etmenler.....	16
2.2.3.1. Doğum Öncesi Bebeğin Gelişimini Etkileyen Çevresel Faktörler	16
2.2.3.2. Doğum sırasında Bebeğin Gelişimini Etkileyen Çevresel Faktörler	16
2.2.3.3. Doğum Sonrası Bebeğin Gelişimini Etkileyen Çevresel Faktörler	17
2.3. Covid 19 Pandemisinin Okul Öncesi Dönem Çocukluklarında Psiko-Motor Gelişimi Üzerinde Etkisi.....	19

3. MATERYAL ve YÖNTEM	23
3.1. Evren ve Örneklem	23
3.2. Veri Toplama Araçları ve Süreci	23
3.3. Verilerin Analizi.....	27
3.4. Etik izinler	28
3.5. Araştırmanın Sınırlıkları ve Zorlukları	28
4. BULGULAR.....	31
5. TARTIŞMA.....	66
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	78
7. KAYNAKÇA.....	80
EKLER	90
Ek 1 Anne Bilgi Formu.....	90
Ek 2 Ankara Gelişim Tarama Envanteri	92
Ek 3 Etik Kurul İzni.....	101

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Takvim Yaşının %20 ve %30 Altındaki Yaşlar.....	28
Tablo 4.1. Araştırmaya alınan çocukların çeşitli özellikleri	31
Tablo 4.2. Çocukların pandemi dönemindeki etkinlikleri	32
Tablo 4.3. Ailelerin çeşitli özellikleri	33
Tablo 4.4. Cinsiyetine göre çeşitli parametrelerin ve AGTE puanlarının ortalaması	34
Tablo 4.5. Çocukların cinsiyetine göre gelişim düzeyleri.....	35
Tablo 4.6. Çocukların çeşitli özelliklerine göre genel gelişim düzeyi	37
Tablo 4.7. Çocukların çeşitli özelliklerine göre dil bilişsel gelişim düzeyi	39
Tablo 4.8. Çocuğun çeşitli özelliklerine göre ince motor gelişim düzeyi.....	41
Tablo 4.9. Çocuğun çeşitli özelliklerine göre kaba motor gelişim düzeyi.....	43
Tablo 4.10. Çocuğun çeşitli özelliklerine göre Sosyal Beceri-Özbakım gelişim düzeyi	45
Tablo 4.11. Ailenin çeşitli özelliklerine göre çocuğun genel gelişim düzeyi	47
Tablo 4.12. Ailenin çeşitli özelliklerine göre çocuğun dil bilişsel gelişim düzeyi	49
Tablo 4.13. Ailenin çeşitli özelliklerine göre çocuğun ince motor gelişim düzeyi.....	51
Tablo 4.14. Ailenin çeşitli özelliklerine göre çocuğun kaba motor gelişim düzeyi.....	53
Tablo 4.15. Ailenin çeşitli özelliklerine göre çocuğun sosyal beceri-özbakım gelişim düzeyi.....	55
Tablo 4.16. AGTE çocuk gelişimsel ölçeği puanları ile çeşitli parametreler arasındaki korelasyon.....	58
Tablo 4.17. AGTE'ye göre çocuk gelişim düzeyi ile çeşitli parametreler arasındaki Spearman Korelasyon	59
Tablo 4.18. Çocukların Genel gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile tahmini.....	60
Tablo 4.19. Çocukların Dil Bilişsel gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile tahmini	61
Tablo 4.20. Çocukların İnce Motor gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile tahmini	62
Tablo 4.21. Çocukların Kaba Motor gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile tahmini	63
Tablo 4.22. Çocukların Sosyal Beceri ve Öz-bakım gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile tahmini	64

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sekil

Sayfa

Şekil 4.1. Ankara gelişim tarama envanter genel gelişim ve alt testler ham puan profili ...	29
Şekil 4.2. Ankara gelişim tarama envanter genel gelişim ve alt testler ham puan profili-orta Sed 33-72 aylar	30

SİMGELER ve KISALTMALAR

Bu çalışmada kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AGTE	:Ankara Gelişim Tarama Envanteri
DGTT	:Denver Gelişim Tarama Testi

ÖNSÖZ

Bu çalışmada; Covid 19 pandemisi evde kal sürecinin, toplumun en önemli kesimi olan çocukların psiko-motor gelişimleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Öncelikle tez konumu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan, engin bilgi ve tecrübelerini her zaman benimle paylaşan, deneysel çalışmaların yönlendirilmesi, sonuçların değerlendirilmesi ve yazımı aşamasında yapmış olduğu büyük katkılarından dolayı tez danışmanım Sayın Doç.Dr. Mahmut KILIÇ'a teşekkür ederim.

Araştırma boyunca maddi ve manevi desteklerinden dolayı kızlarıma, eşime, aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Şeyda KOÇAK

1. GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 11 Mart 2020 tarihinde Covid 19 salgınına pandemi ilan etmiştir ve tüm dünyada kısa zamanda çok sayıda insan enfekte olmuştur. Bu süreçte toplumun tüm birimlerini etkileyen Covid-19 salgını ruh sağlığı, fiziksel sağlık, istihdam ve sosyal hayat gibi birçok alanda insanları ve dünya ülkelerinin neredeyse tamamını derinden etkilemiştir(Döğer ve Kılınç,2021). Covid 19 enfeksiyonunun oluşturduğu hastalık endişesi ve belirsizlik sebebiyle hissedilen korku, mutsuzluk, çaresizlik ve ümitsizlik duyguları, bireylerin ruhsal süreçlerinde fazla miktarda zorlanma oluşturmaktadır. Ayrıca bu süreçte evde kalmak; depresyon sağlık kaygısı, finansal endişe ve yalnızlık duygusunu da artırmaktadır. Vaka sayılarının artması da bireylerin korku, endişe ve stres düzeylerini artırmaktadır(Zabcı ve Karadeniz, 2021).Böyle durumlarda çocuklar, yetişkinlerden daha fazla (doğal afet ve salgın gibi travmatik olaylar) etkilenmektedir. Çocukların; yaşanan duruma uygun duygusal tepkileri ve başa çıkma yöntemleri yeterince gelişmemiş olduğundan; olağanüstü durumlara (salgın, afet, felaket vb) karşı stres ve travma yaşamaları yetişkinlere göre oldukça fazladır(Zabcı ve Karadeniz,2021).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde yapılan bir çalışmada, pandemi sırasında doğan çocukların standart sözel, motor ve genel bilişsel yetenek ölçümlerinde belirgin şekilde daha düşük puan aldıkları saptandı. 2011'den beri yürütülen bir kohort çalışmasında, pandemi başladıktan sonra doğanların IQ puan ortalamasının daha önceki kohortlara göre 22 puan daha düşük olduğu ve 78 olarak saptandığı belirtilmektedir(Dyer, 2021)

Covid 19 salgınının dünya çapında yayılmasıyla beraber; bu hızlı yayılımı önlemek için ülkemizin de içinde bulunduğu çoğu ülkede izolasyon ve sosyal mesafeyi koruma gibi tedbirler alınmıştır. Alınan bu önlemler toplumsal yaşamın olağan akışında büyük farklılıklara yol açarak toplumun her kesimini özellikle de okul öncesi dönem çocuklarını belli oranlarda etkilemiştir(Pınar, 2021). Hastalığın kazanılması ve bulaşma riski açısından çocuklar; pandeminin ön saflarında bulunmamasına rağmen; çocuklar üzerinde pandeminin dolaylı etkileri oldukça önemlidir. Bu dönemde çocukların günlük rutinlerinde önemli aksamalar yaşanmıştır. Erken çocukluk dönemi bakım hizmeti veren tüm kurumlar kapatılarak uzaktan (online)eğitim-öğretime geçmiştir. Bu süreçte çocuklar çeşitli erken çocukluk dönemi eğitim programlarının sağladığı sosyal etkileşim fırsatlarından da

mahrum kalmışlardır(Akgül ve Özençira,2021).Özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklar bu kısıtlamaları; Covid 19 virüsüne karşı alınan bu önlemler kapsamında gelişim alanlarının olgunlaşmamış olması sebebiyle anlamakta zorlanmaktadır(Aral,Aysu&Kadan,2020).Salgın döneminde çocuklarda ölçüsüz ekran kullanımı tırmanışa geçmiştir ve bu durum bellek ve dil gelişimi üzerinde olumsuzluklara yol açmıştır. Bununla birlikte pandemi sürecinde alınan tedbirler sonucu çocuklarda fiziksel etkinlik yoksunluğu da meydana getirmiştir(Pınar,2021).

Okul öncesi dönemde oyun çok önemlidir. Çocuk uyku saatleri dışında kalan zamanı koşarak, zıplayarak, çevresini keşfederek geçirir. Evde değil dışarıda, parkta oyun oynamak ister. Etrafındaki anlam veremediği şeyleri oyun sayesinde anlamlandırmaya çalışır. Çocukların oynadıkları oyunların onların bilişsel, sosyal, duygusal, dil alanlarının yanında psiko-motor gelişimleri üzerinde de olumlu etkisi vardır(Aral, Aysu ve Kadan,2020).Ancak alınan bu tedbirler sonrası oluşan yetersiz fiziksel aktivite; çocukların bilişsel, bedensel (motor) ve duygusal işlevleri üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır(Pınar,2021).

Salgın döneminde çocukların yaşamlarındaki değişiklikler; sosyal aktivitelerin azalması, beslenme saatleri-şekilleri ve uyku düzenlerinin bozulması, elektronik cihaz kullanımında artış şeklinde sıralanabilir. Çocuklarda salgın döneminde; daha geç saatte uyuma, uyku kalitesinde düşüş, düzensiz beslenmeye bağlı aşırı kilo alımı ve yetersiz fiziksel aktivite gibi sorunlar görülmüştür. Yine bu dönemde mekân kısıtlamaları ve ailece yapılan etkinliklerde de değişiklikler olmuştur. Çocuklarda rutin hayatın değişimine bağlı olarak duygusal, sosyal, davranışsal, dil-bilişsel gelişimi ve ince-kaba motor becerileri üzerinde de birtakım değişimler olabilmektedir. Öfke, isyan, çaresizlik, mutsuzluk, üzüntü, içe kapanma, kaybetme korkusu gibi duygu değişimi; aşırı hareketlilik, saldırganlık, parmak emme, inatlaşma gibi davranış bozuklukları; konuşmada güçlük yaşama, bağırarak kendisini ifade etme gibi dil gelişim problemleri; çocuğun yaptığı etkinliğe ilgisizliği; tuvalet, giyinme gibi öz bakım becerilerini tek başına yapmak istememesi gibi sorunlar yaşanmaktadır(Gökçe,Erdoğan, Yatmaz, Avaroğlu ve Çok,2021; Torun,Yazıcı ve Ok,2021).

Çalışmanın önemi: Covid 19 salgınından çocukların nasıl etkilendiklerine dair fikir sahibi olunması, gerekli müdahalelerin yapılması açısından çok önemlidir. Bu noktadan hareketle pandemi döneminin; çocukların psiko-motor gelişimleri üzerinde etkisi ele alınmıştır.

Çalışmanın amacı: Covid 19 pandemi döneminde 6- 36 aylık olan ve şu an 2-5 yaş arasındaki çocuklarda, pandeminin psiko-motor gelişim üzerine olan etkisini incelemektir.

2. GENEL BİLGİLER

Çocukluk, fiziksel ve ruhsal gelişimle birlikte gerçekleşen kişilik gelişimi ile hayata ilişkin tutarlı davranış gösterme bakımından, insan hayatının en önemli evresidir. Çocukluk, doğumla birlikte başlayan ve belli aşamalar sonucu tamamlanan özel bir süreçtir. Çocuklarda evrensel olarak kabul edilen gelişim dönemleri; Oral Dönem olan 0-1 yaş arası dönem, Anal Dönem olan 1-3 yaş arası dönem, Fallik [Phallic] Dönem olan 3-5 yaş arası dönem, Latent [Latency] Dönem olan 5-12 yaş arası dönem, Genital Dönem olan 12-18 yaş arası dönem olarak kabul edilmektedir. Bu dönemlerden oral dönem (0-24 ay), anal dönem (24-36 ay) , fallik dönem (36-60 ay) ve latent dönemin ilk yılı (60-72 ay arası) okul öncesi dönem olarak belirlenmiştir(Usta, 2001).

Oral Dönem: Bu dönemde bebeğin haz bölgesi dil ve dudağı içeren ağız bölgesidir. Oral dönemin sağlıklı olarak tamamlanması için bebek ağız bölgesinden yeterli olarak uyarılmalıdır. Bebek bu dönemde ağız yolu ile beslenmesini sağlayan kişiyle bağ kurar ve bu kişi de genellikle annesi olmaktadır (Özkan, 2009). Oral ihtiyaçların düzenli olarak karşılanması; bebeğin anneye olan bağlılığını ve dış dünyaya karşı oluşan güven duygusunu geliştirir. Eğer oral ihtiyaçlar yeterince karşılanmaz ise ya da gereğinden fazla karşılanırsa, bebekte; bağımlılık, aşırı iyimserlik, pasiflik, benmerkezcilik, sürekli onaylanma ihtiyacı gibi normalin olmayan kişilik özelliklerinin oluşmasına sebep olabilir (Gençtan, 2008).

Anal Dönem: Anal dönemde bulunan çocuk dışkısını tutup bırakma hareketi ile anal bölgesinden uyarılır ve haz alır. Bu nedenle haz bölgesi mesane, anüs ve rektumdur. Çocuklar bu dönemde; bezini değiştirirken haz duyar ve bu şekilde vücudunu keşfetmeye başlar. Çocuk; tuvalet kontrolüyle bağımsızlığı ve öz bakım becerilerini bu dönemde kazanır. Katı tuvalet eğitiminden sonra anal dönemde saplanan çocuk; titiz, inatçı, cimri ve gereğinden fazla düzenli olabilir (Aydın, 2016).

Fallik Dönem: Bu dönem; çocukların cinsiyet farklılıklarını keşfettiği ve genital bölgeden haz duyduğu dönemdir. Bu dönemde çocukların cinsiyet ve cinsellik ile ilgili sorularına kızmak ya da çocuğu korkutmak suçluluk duygusu oluşmasına sebep olabilir. Çocuklar bu dönemde cinsiyet özelliklerini fark edip cinsel organların farklılığının nedenlerini sorgulayabilirler. Çocuklar bu dönemde karşı cinsteki ebeveynlerine ilgi duyar. Freud bu ilgi duyma halini Oedipus ve Elektra Kompleksi olarak adlandırmıştır. Oedipus Kompleksi; erkek çocuklarının annelerine ilgi duyarak babasını kendisine rakip görmesi ve

onu kıskanması durumudur. Elektra Kompleksi ise; kız çocuklarının babalarına duyduğu hayranlık ve annelerine duyduğu kıskançlık olarak bilinmektedir (Miller, 2008).

Latent Dönem: Freud'a göre bu dönemde aile baskılamaları ve yasaklamaları sonucu cinsel dürtülerin gizli kaldığı dönemdir. Bu dönem aynı zamanda çocukların okul çağına giriş dönemidir. Çocuklar libidinal enerjilerini daha çok akademik alanda kullanmaktadır.

Genital Dönem: Bu dönemde birey bedenindeki hızlı fiziksel değişimleri gözler. Odak noktaları kendileridir ve bedenindeki değişimleri sorun ederler. Haz bölgesi genital bölgedir. Bu dönemde sağlıklı kimlik gelişimi oluşturulması gerekmektedir (Özgülük ve Öztemur,2017).

2.1. Okul Öncesi Dönem Çocuk Gelişimi

Okul öncesi çocukluk dönemi, çocuğun hem o yıllar içindeki gelişimi hem de ileriki dönem gelişimi açısından kritik bir dönemdir. Tüm gelişim alanlarında gelecek için temel oluşturacak niteliklerin kazanıldığı bir dönemdir. Gelişim dönemlerinde öne çıkan gelişim alanları; dil-bilişsel gelişim, ince-kaba motor gelişim, sosyal beceri ve öz-bakım gelişim olarak adlandırılmaktadır (Usta, 2001).

2.1.1.Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psiko-motor Gelişimi

Hareket günlük iş ve oyunlarda yapılan her durumu kapsamaktadır. Motor kontrolü ve koordinasyonunun nasıl kazanıldığını anlamak, nasıl yaşadığımızı anlamanın temelini oluşturur (Gallahue, Ozmun ve Goodway, 2014). Erken çocukluk dönemi hareket becerilerinin pozitif desteklenmesi; çocukların sonraki yaşamlarına yön veren gelişim aşamalarını kapsama, dengeli ve sağlıklı fiziksel gelişim gösterme açısından önem taşımaktadır. (Özyürek, Özkan, Bedge ve Yavuz, 2015).Okul öncesi dönem, çocukların ince ve kaba motor becerilerini kazanmaları için önemli bir dönemdir. Bu dönemdeki çocukların ince ve kaba motor gelişimlerini ölçme, değerlendirme ve konuyla ilgili öneriler sunma açısından oldukça önemlidir (Gallahue, Ozmun ve Goodway, 2014). Ayrıca okul öncesi dönem; denge, el-göz koordinasyonu sağlama gibi ince motor becerileri; tırmanma, koşma, sürünme, itme gibi kaba motor becerileri ile hareket içinde kendini ifade etme ve tanıma, oyunlar ile anlamlı hareket şekilleri oluşturma açısından da öncelikli bir dönemdir(Hergüner,2019).

30-48 aylık çocuklarda motor gelişim özelliklerine bakıldığında; düz çizgide yürür, kollarını sol kol sağ bacak, sağ kol sol bacak salınımı yaparak koşar, çift ayakla yerinde sıçrar, tek ayak üzerinde sıçrar, tek ayak üzerinde 4-5 saniye durur, durduğu noktadan çift ayak öne doğru atlar, değişik yönlerde yuvarlanır, topu yere vurup tutar, topu iki eliyle hedefe atar, durduğu yerde ayakla sabit topa vurur, denge tahtasında kısa mesafe yürür, bisikletle pedal çevirerek ilerler, yumuşak malzemeleri kullanarak değişik şekiller oluşturur, sıvıları bir kaptan başka bir kaba boşaltır, verilen basit şekilleri keser, daire şekli çizer, 8 küp kule yapar, müzik ile birlikte serbest dans eder (MEB, 2016).

48 - 60 aylık çocukların motor gelişim özelliklerine bakıldığında; dairesel çizgide yürür, koşarken komutla yön değiştirir, engelin üzerinden çift ayak atlar, 30 cm yükseklikten atlar, tek ayak üzerinde ritmik olarak 4-6 kere sıçrar, durduğu yerden kollarından kuvvet alarak çift ayakla ileri doğru atlar, tek ayakla sekme hareketi yapar, kayma adımı yaparak ilerler, küçük topu tek elle atar ve atılan topu elleriyle tutar, raket-sopa ile sabit topa vurur, tek ayak üzerinde 7-8 saniye durur, denge tahtasında ayak değiştirerek yürür, yardımla takla atar, bisikletle köşeleri döner, basit dans adımları yapar, sembollerini kopya eder ve nesneleri ipe dizer (MEB, 2016).

Motor Gelişim, yaşam döngüsü süresince hareket görevinin gerekleri, bireyin biyolojik özellikleri ve öğrenme ortamının koşulları arasındaki etkileşimin belirlediği motor davranıştaki ilerleyici değişimdir (Gallahue vd. 2014). Çocuğun hareket gelişim süreci; reflekslerle birlikte başlayıp motor becerileri üst düzeyde kontrol edebilme yetileriyle devam etmektedir. Gallahue; motor gelişim sürecini 4 başlık altında incelemiştir. Bunlar; refleks hareketler dönemi, ilkel hareketler dönemi, temel hareketler dönemi ve özelleşmiş (spor) hareketler dönemi şeklindedir. (Dereobalı ve Çandır, 2021)

2.1.1.1. Refleks Hareketler Dönemi

Yeni doğan dönemde, bebeğin göstermiş olduğu refleks hareketler motor gelişim süreci ile ilgili bilgi toplamamızda önemli katkı sağlar (Dereobalı & Çandır, 2021). Yeni doğan bebeklerin motor becerileri oldukça aktiftir. Bu dönemde önce refleksler sonrasında ise istemli hareketler oluşur. Bebekler reflekslerini bilgi edinmek amacıyla kullanır. Bu dönem iki aşamadan oluşur. Birinci aşama; doğum öncesi dönemden başlayıp yaklaşık 4. aya kadar devam eden bilgi toplama aşamasıdır. İkinci aşama ise; refleks hareketlerin ortadan kalkmaya başladığı oturma, emekleme, kalkma gibi amaçlı hareketlerin olduğu

aşamadır (Gallahue,1982). Bu dönemde ortaya çıkan hareketler bebeğin çevresi hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayan ilk kaynağı temsil eder. İlaveten yeni doğan korunmasını ve beslenmesini genellikle refleksler sağlar. Bu dönemde hareket kontrolü zayıf bir şekilde gerçekleşmektedir (Yıldız ve Çetin,2018).

2.1.1.2.İlkel Hareketler Dönemi

Bebeklerde 0-24 ay aralığını kapsayan dönemdir. Kaslar üzerindeki kontrol, yerçekimi kuvvetini yönetme keşfi ve boşlukta kontrollü hareket edebilme becerileri, bebeğin bu dönemindeki gelişimsel görevleridir. Bu şekilde refleksler baskılanmaya başlamakta ve yavaş yavaş kontrollü ilkel hareketler dönemine geçiş sağlanmaktadır. İlkel hareketler; olgunlaşmayla beraber gelişen ve çocuktan çocuğa, genetik ve çevresel faktörlere bağlı olarak değişiklik gösteren hareketlerdir. Gallahue bu dönemi kendi içinde 2 evreye ayırmıştır. Birinci evre; reflekslerin ortadan kalktığı, İkinci evre ise ilk kontrol evresinin olduğu evredir. Reflekslerin ortadan kalktığı birinci evrede, hareketler artık bir amaca yönelik olarak gelişir fakat kontrol tam anlamıyla sağlanamaz. Bu sebeple bu evrede hareketler daha kabadır. İlk kontrol evresi ise;12-24 ay aralığını kapsar ve bebeğin bir önceki döneme göre daha profesyonel hareketler sergilediği ve hareketlerini kontrol etme eğiliminde olduğu evredir. Bu dönemde bebeklerden; elinden tutunca yürüme, bağımsız yürüme, merdivenleri dört ayak pozisyonunda çıkma, koşma gibi hareketler beklenmektedir (Şahin, 2016; Yıldız ve Çetin,2018).

2.1.1.3. Temel Hareketler Dönemi

Bu dönem çocukların erken çocukluk dönemini kapsayan ve çocukların bedenlerinin hareket etme potansiyellerini keşfettikleri bir süreçtir. Bu dönemde çocuklardan; topa vurma, yakalama, atlama, fırlatma, koşma, zıplama gibi beceriler beklenmektedir. Bu beceriler bireyin hayatını sürdürmesi için gereklidir. Bu nedenle temel beceriler olarak nitelendirilmektedir (Şahin, 2016). Gallahue ve Ozmun bu becerileri acemilik, başlangıç ve olgunluk olmak üzere 3 evreye ayırmıştır. Örneğin sek sek oyununu 3-4 yaşındaki bir çocuk acemilik, 5-6 yaşındaki çocuk başlangıç seviyesinde, 7 yaşındaki çocuk ise olgunluk seviyesinde oynayabilir. Yapılan bu hareketler çocuğun yaşına göre değil hareketi yaptığı seviyeye göre değerlendirilmez. Bazı çocuklar becerileri daha erken dönemde bazıları ise daha geç dönemde yapabilir. Temel hareketlerin gelişmesinde

hem çevresel hem de bireysel faktörler etkilidir (Gallahue ve Ozmun,1995; Yıldız ve Çetin, 2018).

2.1.1.4.Özelleşmiş (Spor) Hareketler Dönemi

Temel hareketler döneminin uzantısı olan bu evrede spor hareketlerde gelişme görülür. Bu dönemde amaçlı hareketler gerçekleşir. Temel hareketler döneminde yapılan beceriler, özelleşmiş hareketler döneminde kurallarla birleşir ve işbirliğine dayanan etkinliklere dönüşür. Örneğin; hareket eden topa vurma becerisi, bu dönemde işbirliğine dayalı ve kurallı bir futbol oyununa dönüşebilir veya bir önceki dönemde kazanılan zıplama ve sekme becerileri bu dönemde işbirliğine dayanan ve kurallı bir ip atlama oyununa dönüşebilir.(Tepeli, 2012). Gallahue ve Ozmun (1995)'a göre çocuklar bu dönemde, kendi yeterliliklerinin zayıf ve güçlü yönlerini keşfedip, belirli bir alana yönelmektedir. Bu dönem, daha önceki dönemlerin en son aşamasıdır.

2.1.2.Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dil Gelişimi

Dil; bireyler arası iletişimi sağlamak ve duygu- düşüncelerin aktarılmasını sağlamak amacıyla anlamlı kelimelerin bir araya getirilmesidir (Temel, Bekir & Yazıcı, 2014). Dil gelişimi doğum ile birlikte başlar ve yaşam boyu devam eder. Hayatın her dönemindeki kazanımların temeli dil becerileriyle atılmaktadır. Dil öğrenmek için gerekli olan donanımların büyük kısmı bebeklik döneminde gelişir ve 12 yaşına kadar devam eder (Karoğlu ve Çoban,2019).

Okul öncesi dönem çocuğunun anadili ve çevrenin kullandığı dil; dilin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Çocuk içinde yaşadığı aile ve okul çevresinin katkısıyla dil gelişimini sağlıklı olarak tamamlamaktadır. Çocuğun dil gelişiminin 2/3 ü 5 yaşına kadar tamamlanarak yaklaşık 2000 kelimelik bir kelime haznesine sahip olur. Bu dönemdeki çocuk, bir yetişkin kadar gelişmiş şekilde anadilini konuşabilir (Kol, 2011).

Çocuk, doğum sonrası dönemde; esneme ve homurtu şeklinde sesler çıkarır. Çocuğun gelişiminin devam ettiği dönemde bu sesler zamanla anlamlaşmaya başlar. İstek ve gereksinimlerini sadece ağlayarak anlatan bebek; zamanla rüyalarını anlatan, sürekli soru soran ve şaka yapan bir çocuğa dönüşür (Başal, 2004).Çocuk; anlamlı kelimeler duyarak telaffuz etmeye başlar. Yapılan araştırmalara göre çocuk, sesleri daha anne rahminde duymaktadır (Kayaalp, 1998). Erken çocukluk dönemi dil kazanımında çok

önemlidir ve herhangi bir nedenle dil gelişiminde geri kalınması tüm yaşamı etkileyebilmektedir (Kol, 2011).

2.1.2.1.Çocukluk Dönemi Dil Gelişim Süreci

1-2 ay bebeklik döneminde; anne ve insan seslerine tepki verme, herhangi bir problem ya da istek olduğunda bunu ağlayarak belirtme ve değişik sesleri ayırt etme gibi dil gelişim özellikleri görülür.

4-8 ay bebeklik döneminde; seslere karşı tepki verme, başkalarının konuşmalarına hırıltı ile cevap verme, farklı ses tonlarını algıma ve duyduğu sesleri taklit etme gibi dil gelişim özellikleri görülür.

9-12 ay bebeklik döneminde; yetişkinlere benzer ses tonu çıkarmaya başlar. Kelime hazinesi gelişir ve 12 aylık bebeğin 5-10 kelime kadar sözcük hafızası olur. Sonraki altı ayda kelime hazinesi yaklaşık iki katına çıkar. 1-2 yaş dönemde iki kelimeli cümleler kurar. Soru cümleleri ve olumsuz cümleler oluşturur.

2-3 yaş çocukluk döneminde; çocuğun kelime hazinesinde hızlı bir artış olur. Çocuk üç-dört kelimelik cümleler kurmaya başlar. İki yaşında yaklaşık 250 kelime hazinesine sahip olan çocuğun kelime hazinesi üçüncü yaşta 1000 kelimeye kadar çıkabilir (Aşıcı, 2004; Kolb ve Fantie, 2008).

3-5 yaş çocukluk döneminde; kendisine soru sorulduğunda uygun cevabı verir. Konuşurken konuları değiştirebilir, sorunları çözebilmek için ya da istediği cevabı alabilmek için kendi kendine konuşabilir. Sesin geldiği yönü söyler. Kendi kendine soru-cevap diyalogları oluşturur. “Neden” ve “Niçin” soruları sorabilir. Bir fikri bir cümleye indirebilir ve 3-4 sözcüklü cümleler kurar. Konuşmalarında isim, kişi zamiri, sıfat ve fiilleri kullanır. Konuşmalarında çoğul eklerini kullanır. Geçmiş zaman ifadelerini kullanır. Sohbeta katılır. Duygularını sözel olarak ifade eder. İfadelerinin çoğu anlaşılır. Nesnelerin işlevlerini anlar. İki veya üç ardışık yönergeyi yerine getirir. Yaptığı günlük işlerle ilgili olarak sorulan sorulara cevap verir. İki olayı oluş sırasına göre anlatır. Kendi kendine şarkı ve tekerleme söyler (MEB,2016).

5-6 yaş çocukluk döneminde; dili kullanmada çok fazla sorun yaşamaz. Edilgen yapıli cümleler kurabilir. “Çünkü”, “Sonra”, “Ama”, “Bu nedenle”, “Sadece”, “Çoktan”, “Henüz”, “Hala” gibi sözcükler kullanarak duygu ve düşüncelerini ifade eder (Aşıcı,

2004; Kolb ve Fantie, 2008). Sesin özelliğini ve kaynağının ne olduğunu söyler.4-5 sözcüklü cümle kurar. Bileşik cümleler kurar. Zıt anlamlı sözcükleri kullanır. Konuşmalarında olumsuz sözcük yapıları kullanır. Sözcüklerin anlamlarını sorar. Nesnelerin işlevlerini sorar ve nesnelerin işlevleriyle ilgili soruları yanıtlar. “Kim, neden, nasıl?” gibi sorulara yanıt verir. Deneyimleriyle ilgili konuşur Üç veya dört ardışık yönergeyi yerine getirir. Görüş alanı dışındaki nesnelerle ilgili yönergeleri yerine getirir. Kısa, basit öykülerle ilgili soruları yanıtlar (MEB,2016).

Çocuklarda dil gelişiminde rol oynayan faktörler vardır. Çocuğun dil gelişimi üyesi olduğu ailenin dili ile aynıdır. Ailenin dil kurallarını örnek alır. Bu nedenle çocuklar ile bebek gibi konuşulmamalıdır. Çocuk doğru kelime ve cümleler oluşturduğunda ödüllendirilmelidir. Çocuk ve anne arasındaki iletişim artırılarak çocuğun dil gelişimi desteklenmelidir. Çocuğun yaşlıları ile oyun gruplarına girmesi, düşüncesini söylemesi konusunda desteklenmesi çocuğun erken ve düzgün dil gelişimini destekler. Az konuşulan ve kitap okunmayan evlerde çocuk dil gelişimini sağlıklı tamamlayamaz (Sürmen, 2008).

2.1.2.2.Çocukluk Dönemi Dil Gelişimi Aşamaları

Çocuklarda dil gelişim aşamaları şu şekildedir:

Agulama-Babıldama Dönemi (0-6 Ay): Çocuğun dil etkinlikleriyle ilk karşılaştığı dönemdir. İlk ay bebekler sadece ağlarlar. Ağlama sesi yeni doğan bebeğin ilk çıkardığı sestir. Bebek sesleri bilinçsiz çıkarır. Çevresiyle sosyal iletişimini ağlayarak kurar. Babıldama çocuğun bir ünlü harfle bir ünsüz harften oluşan heceleri seslendirebildiği evredir. Bu evrede bebekler çeşitli sesler çıkarırlar ve anne babanın tepkisine göre bu sesleri tekrar ederler (Tümkiye, 2008).

Heceme-Çağıldama Dönemi (6-12 Ay): Bu dönemde bebekler duydukları sesleri tekrarlarlar ve bir önceki döneme göre bebeğin konuşma organları olgunlaşmıştır. Bebek önce hecemeye başlar ve bu dönemin sonunda bebek artık annesinin sesini tanımaya başlar (Bayhan ve Artan, 2007).

Tek Sözcük Dönemi (12-18 Ay): Bu dönemde çocuk gerçek anlamıyla konuşmaya başlar. Çocuğun konuşma etkinliği için çok kritik bir dönemdir. Tek kelime ile çok şeyler anlatılmaya çalışılır. Çocukların ilk başlarda çıkardıkları tek sözcükler çok anlamlıdır ve tek sözcükle her şeyi anlatmaya çalışırlar (Tümkiye,2008).

Telegrafik Konuşma Dönemi-İki Kelimenin Birleştirilmesi (18-24 Ay): 18 ile 24 aylar arasında çocukların sözcük dağarcığında genellikle birden artış olur. Bu dönemde kelime dağarcığına haftada 10-20 arasında yeni kelime eklenir. 18 aylık çocuk yaklaşık 50 kelime konuşur ve 24. ay civarında bu sayı 200'e kadar çıkabilir. Bu dönemde çocuklar iki kelimelik cümleler kurmaya başlar. Çocukların; kavramları ifade etmeye başladığı ve dilin diğer kişilerle iletişim kurmadaki rolünün önemini kavradıkları söylenebilir. Bu dönemde çocuklar telgrafik konuşma biçimini kullanırlar. Çocukların ek yada bağlaç kullanmadan iki ya da daha fazla sözcüğü bir araya getirerek anlamlı bir mesaj oluşturmaya başladığı gerçeğiştirirdiğı konuşmaya telgrafik konuşma denilmektedir (Kürkçüoğlu,2010).

İlk Gramer Dönemi (24-60 Ay): Bu dönemde çocuk, cümleleri ve gramer kurallarını hızla öğrenmeye başlar. Çocuğun kelime dağarcığı genişlemeye devam eder. Bu yaştaki çocuklarda diğer kişilerin söylediklerini tekrarlama olur. Üç yaş civarında çocukların sözcük dağarcığı yaklaşık 1000 kelimeye kadar ulaşır ve temel dilbilgisi kurallarını öğrenirler. Çocuklar üç ya da daha fazla kelimelerden oluşan cümleler kurabilirler. 5-6 yaşlarındaki çocuk, altı-sekiz sözcükten oluşan cümleler kurar (Kürkçüoğlu,2010).

2.1.3. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Beceri-Öz-bakım Gelişimi

Sosyal beceriler ve öz-bakım becerileri, hayatın ilk yıllarından itibaren desteklenmesi gereken becerilerdir. Okul öncesi döneme ait temel sosyal beceriler; kurallara uyma, sorumluluk alma, olumlu ilişkiler kurma, olumsuz duygularını kontrol etme, başkalarına duyarlı olma gibi çocuğun başka insanlarla sağlıklı ilişki kurmasını sağlayan becerilerdir (Yiğitoğlu, Vural ve Körükçü,2018).

Çocuğun temel ihtiyaçlarını bir yetişkine ihtiyaç duymadan yapabilme becerisi özbakım becerisi olarak tanımlanmaktadır (Önder, 2003). Öz bakım becerileri; giyinme becerileri, tuvalet eğitimi, yemek yeme becerileri gibi en temel becerileri kapsamaktadır. Bu becerilerin ardından temizlik becerilerinin kazanımı beklenir. Bunlar el ve yüz yıkama, diş fırçalama, burun temizleme ve banyo yapabilme becerileridir. Ardından saç bakımı, tırnak bakımı, cilt bakımı ve cinsel organ temizliği gelmektedir (Varol, 2004).

24-30 ay arası çocuklarda görülen sosyal ve öz-bakım becerileri; cinsiyetini bilir, oyun arkadaşını seçer, kendine ait eşyaları paylaşır ve basit kurallara uyar (Usta,2001).

30-36 ay arası çocuklarda görülen sosyal ve öz-bakım becerileri; grup içi

konuşmalara katılır, yaşlılarıyla birlikte oyun oynar, isteklerinin ertelenmesini kabul eder, grupla şarkı söyler ve dans eder, kendisine sorulan sorulara cevap verir, sıraya girer ve sırasını bekler, grup oyunlarına katılır, “Teşekkür Ederim” ve “Lütfen” gibi nezaket sözcükleri kullanır, duygularını ifade eder, başkalarının duygusal ifadelerini fark eder, basit sorumlulukları yerine getirir, yetişkin denetiminde kurallara uyar, kendisi ile ilgili olumlu ifadeler kullanır, gerekli durumlarda izin ister, kendi kendine yemek yer, el ve yüzünü yardımla yıkar ve kurular, saçını yardımla tarar, dişlerini yardımla fırçalar, düğmesiz ve bağısız giysileri yardımsız çıkarır, yardımla giyinir, giysilerinin ön ve arkasını ayırt eder, tuvalet gereksinimini yardımla karşılar, kendisine ait eşyaları toplarlar(Usta, 2001).

48-60 ay arası çocuklarda görülen sosyal ve öz-bakım beceriler; adını, soyadını ve yaşını söyler, duygularını jest ve mimiklerle ifade eder, başkalarının duygularına uygun tepkiler verir, akran ve yetişkin liderliğine uyum gösterir, başkalarına yardım etmeye başlar, bir sorunu olduğunda yardım ister, gerektiğinde bağımsız davranır, başladığı işi sürdürme çabası gösterir, saçını bağımsız tarar, Kıyafetlerini yardımsız giyer ve çıkarır, kıyafetindeki büyük düğmeleri ilikler ve açar, kıyafetlerini asar, ayakkabılarının bağcıklarını yardımla bağlar, el ve yüzünü yardımsız yıkar, dişlerini yardımsız fırçalar, ev işlerine yardım eder, sofraya kurallarına uygun davranır, tuvalet gereksinimini yardımsız karşılar(Usta,2001).

2.2. 0-6 Yaş Arası Çocukların Gelişimlerini Etkileyen Faktörler

Gelişim; ailesel, genetik ve çevresel faktörlerden etkilenen bir süreçtir. Gelişimi etkileyen doğum öncesi faktörler; anne beslenmesi, kullanılan ilaçlar, geçirilen enfeksiyon hastalıkları, alkol kullanımı, kan uyuşmazlığı, anne yaşı, duygusal durum, kromozoma ve genetiğe bağlı özürlü ve ırk gibi faktörlerdir. Doğum sırasında yaşanan doğum travmaları çocuğun gelişimi üzerinde etkili olabilmektedir. Doğum sonrasında ise bağımlılık, uyarıcı yoksunluğu ya da zenginliği, çocuk yetiştirme yöntemleri gibi durumlar gelişimi etkileyen faktörlerdir. Tüm bu faktörler çocuğun yaşam boyu gelişimini olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir. Çünkü çocuklar, başta ebeveynleri ve bakım veren kişiler olmak üzere çevreleriyle sürekli etkileşim içindedirler. Bu etkileşimde bulunan birey, topluluk ve okul gibi kurumlar çocuğun gelişimini desteklemekte ya da tam tersine gelişimini olumsuz etkilemektedir.(Yazgan İnanç, Bilgin, Kılıç Atıcı,2008).

Karmaşık bir süreç olan gelişimi etkileyen faktörler; biyolojik faktörler, ailesel faktörler ve çevresel faktörler olarak 3 başlık altında incelenebilir.

2.2.1. Biyolojik Etmenler

Biyolojik faktörler; gelişimin genetik plana göre şekillenmesini ve olgunlaşmayı ifade eder. İnsan gelişimini doğumundan itibaren etkileyen birçok faktör vardır. Bu faktörlerden kalıtım ve hormonlar bireye özgü biyolojik faktörlerdendir. (San Bayhan ve Artan, 2004).

2.2.1.1. Kalıtım

Kişiye anne ve babasının genleri aracılığıyla geçen özelliklerin tümüne kalıtım denir. Anne yumurtası ve baba spermi dölyatağında birleşerek ilk hücreyi oluşturur. Bu birleşme sırasında yumurta ve spermde 23'er kromozom bulunur. Anne ve babadan çocuğa geçecek özellikleri içeren 20.000 genin farklı kombinasyonlarıyla diziliminden bir adet kromozom oluşmaktadır (Semenoglu,2018). Bununla birlikte genler cinsiyet, saç rengi, ten, göz rengi, beden biçim ve yapısı gibi çeşitli bireysel özellikleri belirler (Aslan,2017). Gelişimde kalıtımın etkisini açıklarken “genotip” ve “fenotip” kavramları kullanılmaktadır. Genotip; canlının kalıtsal olarak önceki kuşaklardan edindiği özellikleridir. Fenotip ise, canlının genetik özelliklerinin dışardan gözlenebilenleridir. Yani genetik yapının çevresel faktörlerle etkileşerek oluşturduğu özelliklerdir (Ünüvar, Karoğlu,2018).

Yapılan araştırmalar; bedensel yapı ve işlevler ile bazı davranışsal özelliklerin genler yoluyla çocuklara taşındığını göstermektedir. Ayrıca ailede bulunan ve taşıyıcı olunanfenilketonüri, epilepsi, kalp ve şeker hastalıkları gibi hastalıklar genlerle çocuklara taşınabilir. Klinefelter Sendromu, Down Sendromu, Turner Sendromu, Trizomi 13 (Patau Sendromu), Fragile X Sendromu ve Trizomi 18 (Edwards Sendromu) gibi kromozom anomaliler de kromozomların çocuğa geçerken bozulmaları sonucu oluşmaktadır (Avcı, 2003).

2.2.1.2. İç Salgı Bezleri

İnsan gelişimi için önemli etkiye sahip kişiye özgü faktörlerden biride hormonlardır. Hormon, iç salgı bezleri aracılığıyla kana boşaltılan kimyasal maddelerdir. Kan aracılığıyla vücuttaki salgı bezlerine, iç organlara ve merkezi sinir sisteminin belli

bölgelerine giden hormonlar, türüne ve gittiği bölgeye göre vücutta farklı tepkilere yol açarlar. Gelişim üzerinde önemli etkiye sahip olan başlıca hormonları salgılayan iç salgı bezleri; tiroid, hipofiz ve böbrek üstü bezleridir (Aslan,2017).

Hipofiz bezi; başın arkasında ve beynin altındadır. Hipotalamusun denetimindedir ve yaklaşık sekiz hormon ürettiği saptanmıştır. Bu hormonların en önemlilerinden bir tanesi ADH (Anti Diüretik Hormon) dir. ADH böbrekleri etkileyen, bedendeki su miktarını dengeleyen ve iç organlar ile kanın fonksiyonlarını tam anlamıyla yapabilmesini sağlayan hormondur. Hipofiz hormonlarından diğeri de oksitosin hormonudur. Düz kasları etkileyen, doğum esnasında kadınların rahim kaslarının kasılmasını sağlayarak doğuma yardımcı olan hormondur. Hipofiz bezinin gereğinden fazla çalışması; uzun kemiklerin normalden daha fazla gelişmesine ve bunun sonucunda yetişkinlerde el, ayak ve yüz kemiklerinin fazla gelişmesine neden olur. Hipofiz bezinin gereğinden az çalışması ise çocuğun büyüme gelişmesinde yavaşlamaya yol açar. Kemik yaşı, kronolojik yaşa göre geride olur. Normal gelişim gösteren çocuklar yılda yaklaşık 5-6 cm büyürken, hipofiz bezi az çalışan çocuklar yılda yaklaşık 2-3 cm büyürler. Süt dişlerinin çıkması ve düşmesi de gecikir. Ayrıca bu durum cinsel gelişimin de gerilemesine sebep olur (Ünver, 2007).

Tiroid bezi; tiroksin (thyroxin) adı verilen bir hormon üretir ve gelişimi 18-20 yaşlarına kadar devam eder. Tiroksin vücut metabolizmasını etkiler, oksijen kullanımını ve vücut ısını artırır. Fazla miktarda tiroksin üretimi hipertiroidizme neden olur ve hipertiroidizm gösteren kişiler çabuk heyecanlanır, fazla gergindir ve uyku problemi yaşar. Ek olarak zayıflama başlar, sürekli terler ve susuzluk hisseder. Az miktarda tiroksin üretimi (hipotiroidizm) ise bedensel ve zihinsel büyümeyi etkiler. Hızlı kilo artışına neden olur, kişi kendisini halsiz hisseder. Tiroid bezinin fazla çalışması çocuğun aşırı gelişmesine sebep olur (Ünver, 2007).

Böbrek üstü bezi (Adrenal); birden fazla hormon üretirler. Androjen ve östrojen adı verilen cinsiyet hormonları adrenal bezleri tarafından üretilir ve hem kadınlarda hem de erkeklerde üretilir. Ancak kadınlarda östrojen erkeklerde ise androjendaha baskındır. Kadınlarda androjen hormonu fazla salgılanırsa; memelerde küçülme, tüylerde artış ve seste kalınlaşmaya neden olur. Erkeklerde östrojen hormonunun fazlalığı ise memelerde gelişme, seste incelmeye ve tüylerde azalmaya neden olur. Böbrek üstü bezlerinin salgıladığı hormonların; kandaki sodyum ve potasyumun böbrekler yoluyla dışarı atılımını hızlandırma, organların çalışmasını düzenleme, bedenin büyümesini sağlama, bedeni duygusal baskılara karşı koruma ve kadınlarda cinsel etkinliği sağlama gibi görevleri

vardır. Bu bezlerin fazla çalışması diş ve kemik hızlandırabilir (Ünver, 2007).

2.2.2. Ailesel Etmenler

Aile ortamı; çocuk gelişiminde diğer etmenleri de etkileyen oldukça önemli bir yere sahiptir. Aile, çocuğun özellikle ilk altı yılındaki gelişimi için çok önemli bir etkiye sahiptir. Bebeklik döneminden itibaren aileden temel güven duygusunu yeteri kadar hisseden bebekler, anne-baba ve çevreleriyle daha sağlıklı iletişim kurmaktadır. Çocuğun anne-babalarından beklediği bakım, koruma ve iletişim ihtiyacı bebeklik dönemi ile birlikte sona ermemektedir. Çocukluk yılları boyunca anne-baba, çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimi için vazgeçilmez kişilerdir. Aile üyelerinin birlikte vakit geçirmeleri ve ortak etkinlik yapmaları birbirlerine bağlanmalarını ve olası problemleri çözmelerini kolaylaştırmakta ve ilişkilerini güçlendirmektedir. Anne-baba çocuklarına kültürel değerleri ve kuralları öğrettiği temel kaynaklardır. (Agate vd.2009; Koçak Çelik, 2003).

Çocukların sağlıklı gelişiminde; anne ve baba ile ayrı ayrı kurdukları ilişki de çok önemlidir. Bebeğin 0-2 yaş arası dönemde anne ile olan duygusal bağı gelişim açısından önemlidir(Yavuzer,2007). Bu nedenle ilk 24 ay annenin çocuğa olan yaklaşımı, çocuğu yetiştirme tavrı ve kurduğu duygusal bağı; çocuğun kendine güven duyan ya da tam tersi davranış sergileyen bir birey olmasına sebep olur. Bununla birlikte yapılan araştırmalarda; annenin kendi ebeveynleriyle çocukluğunda olan ilişkisi, çocuğuyla şu anda olan bağlanma şeklini de etkilemektedir(Şahin Dağlı,2017).

Babaların çocukları ile birlikte vakit geçirmesi, oyun oynaması, iletişim kurması, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarıyla ilgilenmeleri çocuk gelişimi üzerinde olumlu katkı sağlar. Aynı zamanda anne ve baba arasındaki ve babanın eve maddi olarak katkı sağlaması çocuğu dolaylı olarak etkilemektedir(Şahin Dağlı,2017). Anne-baba arasında şiddetin yaşanması gelişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Sağlıksız aile içi ilişki ve şiddetten en çok etkilenen bireyler kaçınılmaz olarak çocuklardır. Aile içinde şiddete uğrayan ya da uygulanan şiddete tanık olan çocuklar, yetişkinlerle iletişime girmekten kaçınırlar. Genellikle bir yetişkinin kendilerine dokunmasından ve yaklaşmasından korkarlar. Davranışlarında aşırılık görülebilir. Çok kolay yalan söyleyip, korku verici durumlar karşısında bile tepkisiz kalabilirler. Aşırı saldırgan ya da aşırı içe dönük, çekingen çocuklar olabilirler (Polat, 2001).

Anne ile babaların çocuklarını büyütürken gösterdikleri davranış ve tutumlar

çocukların gelişimleri üzerinde etki oluşturur. “Otoriter-Baskıcı” bir tutumla yetiştirilen çocuklar; uyumlu, sakin, kibar, dikkatli ve dürüst bir çocuk olarak görünmesinin yanında; hassas, çekingen, özgüveni eksik, başkaları tarafından kontrol edilebilen bir kişilik yapısı gösterebilmektedirler(Ünüvar, Karoğlu, 2018). “İlgisiz ve kayıtsız” bir tutumla yetiştirilen çocukların ise saldırganlık eğilimleri yüksek olabilmektedir(Yavuzer,2007). “Demokratik” tutum çocuk gelişimi açısından en etkili ve en önemli tutumdur. Demokratik anne-babalar güven verici ve tutarlıdır. Çocuktan beklentilerini açıkça belirtirler ve çocuklarıyla demokratik bir ilişki kurarlar. Bu tutuma sahip ailelerde kurallar önceden ve tüm ailenin katılımıyla konur. Sınırları ve standartları bellidir, duruma göre değişmez. Bu tutuma sahip anne-babaların çocukları işbirliği yapabilen, daha bağımsız, kendine güvenen, başarıya güdülenmiş, dostluk kurabilen bireylerdir. Demokratik anne-babaların çocuklarında; duygu ve davranışlar denetlenebilmekte, sorumluluk duygusu gelişmekte ve tüm gelişim alanları da bu yönde desteklenmektedir (Avcı,2003; Küçükali,2018).

2.2.3. Çevresel Etmenler

Çevre; döllenme ile başlayan gelişim evrelerini etkileyen dış uyarıcılar bütünüdür. Bireylerin genetikleriyle getirdikleri gizli güçler çevresel faktörlerden etkilenecek azalabilir ya da tam artabilir. Çocuğun yaşadığı ailenin kültür düzeyi, beslenme şekli, sosyo-ekonomik yapısı, teknolojik aletler, bölgenin iklim yapısı, çocuğun arkadaşları, öğretmenleri, gibi çocuğun etkileşimde bulunduğu çevrenin tamamı gelişimi hızlandırdığı gibi sınırlandırabilir. Çevrenin gelişim üzerindeki etkisi doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olmak üzere üç evrede incelenebilir.

2.2.3.1. Doğum Öncesi Bebeğin Gelişimini Etkileyen Çevresel Faktörler

Annenin beslenmesi, aldığı ilaçlar, ruh sağlığı, sigara ve alkol kullanımı, geçirdiği kazalar, çalışma ritmi ve anne ile baba arasındaki kan uyumsuzluğu bebeği etkilemektedir. Hamileliğin özellikle ilk üç ayında annenin geçirdiği kızamıkçık gibi hastalıklar fetüsün organ gelişimini etkilemekte ve kullanılan ilaçlar organ eksikliklerine ya da işlev bozukluklarına sebep olmaktadır (Avcı, 2003; Ünver, 2007).

2.2.3.2. Doğum sırasında Bebeğin Gelişimini Etkileyen Çevresel Faktörler

Bebeğin oksijensiz kalması, kordon dolanması, forseps ve vakum gibi araçların

doğru şekilde kullanılmaması ve bebeği başının çok fazla basınca maruz kalması gibi durumlar başta beyin gelişimini olmak üzere bebeğin gelişimini etkileyen ve sınırlandıran durumlardır (Avcı, 2003; Ünver, 2007).

2.2.3.3.Doğum Sonrası Bebeğin Gelişimini Etkileyen Çevresel Faktörler

Doğum sonrası süreçte bebeğe sunulan bakım ve aile içi ilişkilerin kalitesi, uyarıcı zenginliği, uygun çevre koşullarının sağlanması tüm gelişim alanlarını etkilemektedir (Ünvar, Karoğlu,2018). Doğum sonrası bebeğin gelişimini etkileyen çevresel faktörler ise; bireyler arasındaki ilişkilerin niteliği, bebeğin içinde yaşadığı aile yapısı, çevredeki uyarıcılar, beslenme, ailenin sosyo-kültürel durumu, geçirilen kaza ve hastalıklar, arkadaş grupları, okul ve toplumdaki diğer kurumlar, toplumsal değerleri gibi çok fazla faktör çocuğun gelişimine destek olan ya da onu sınırlandıran faktörlerdir. Bunun yanında; yeni bir kardeşin dünyaya gelmesi, yeni bir eve taşınma gibi durumlar çocuğun hayatında uyum sağlamayı gerektiren kritik öneme sahip değişikliklerdir. Kazalar, şiddet, aile bireylerinden birinin ölümü, yangın, deprem gibi doğal afetler de hem çocuğu, hem de aileyi etkiler (Senemoğlu, 2007; Wortham 2002).

- Beslenme çocukların özellikle fiziksel gelişimleri için çok önemlidir. Çocukluk çağında enerji ve besin öğelerine olan gereksinimin yeterli olarak karşılanamaması çeşitli sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Yapılan çalışmalar büyüme ile protein alımı arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Proteinli besinler iskeletin olgunlaşması ve kemiklerin uzamasına destek olur. Bu nedenle büyümenin hızlı olduğu 0-6 yaş aralığı dönemde ve ergenlik döneminde çocukların dengeli beslenmesine önem verilmelidir. Çocukların yaşına göre günlük besin ihtiyacı belirlenmeli ve bir günlük menüde her besin grubundan besinlere yer verilmelidir (Ünver, 2007).
- Geçirilen hastalıklar ve kazalar özellikle çocukluk döneminde gelişimi yavaşlatabilir ya da durdurabilir. Alt sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarında kronik sağlık problemleri daha sık görülmektedir (Ömeroğlu, 2007). Çocukları hastalıklardan korumak için, çocukların sağlık izlemleri yaptırılmalı, aşılar zamanında yapılmalı, hasta çocukların sağlıklı çocuklar ile ilişki kurmaları engellenmeli, hastalık belirtileri görüldüğünde doktora başvurulmalı, yiyecek ve içeceklerin sağlık koşullarına uygun olması sağlanmalıdır. Çocukların ev ve trafik

kazası geçirmeleri de büyüme ve gelişmelerini olumsuz etkilemektedir. Örneğin; ev kazası sonucu oluşan yanıklar bazı organların işlevlerini azaltabilmekte ya da durdurabilmektedir. Trafik kazalarında da bedenin bazı kısımlarının kaybına kadar varabilen hasarlar ile sonuçlanabilmektedir (Ünver, 2007).

- Arkadaşlar, çocukların özellikle üç yaşından sonraki dönemde bir arada olma ihtiyacı duyduğu kişilerdir. Çocuklar arkadaşlarıyla ilişki kurmaya başladıktan sonra birçok arkadaş ile bir arada olmak isterler. Arkadaşlar sosyal becerilerin kazanılmasındaki en etkili unsurlardır. Çocuklar arkadaşlarıyla oynarken pek çok şey öğrenirler. Oyun yoluyla nezaket kurallarını, toplumsal rol ve kuralları öğrenir, kendilerini daha iyi ifade eder ve bu şekilde duygusal olarak da rahatlayabilirler (Ulutaş, 2007).
- Kitle iletişim araçlarından televizyon, radyo, gazete, internet, akıllı telefon, tablet gibi araçlar çocukların gelişimleri üzerinde etkilidir. Bu araçlar içerisinde çocuklar özellikle televizyon, telefon ve internetin etkilerine maruz kalmaktadırlar. Televizyon ve internet videolarında yer alan şiddet görüntüleri çocukta saldırganlık, korku gibi problemlere yol açabilmektedir. Çocuklar okul öncesi dönemde soyut kavramları tam olarak ayırt edemediği için, ölüm-kavga gibi şiddet sahneleri, farklı ses ve görüntüler çocuğun korkmasına sebep olabilmektedir. İnternet yoluyla çocuklar farklı uyarıcılarla karşılaşarak, bilgiler edinerek dilsel ve zihinsel açıdan gelişmekte, bununla beraber yaşlarına uygun olmayan içerikler izleyerek duygusal ve sosyal gelişimleri yönünden olumsuz yönde etkilenebilmektedirler (Huston vd., 1990; Ünver, 2007).

Sonuç olarak, insan gelişiminde; zaman, genetik ve çevresel değişkenlerden herhangi birinin rolünün göz ardı etmek mümkün değildir. Çocukların bu dönemdeki gelişimlerini etkileyen faktörleri özetleyecek olursak;

- Doğum öncesi dönemde; annenin beslenmesi, ruh sağlığı, kullandığı ilaçlar, sagara kullanımı, annenin çalışma ritmi bebeğin gelişimini etkileyebilir.
- Doğum sırasında; bebeğin oksijensiz kalması, kordon dolanması, forseps ve vakum gibi araçların doğru şekilde kullanılmaması ve bebeğin başının çok fazla basınca maruz kalması gibi durumlar, özellikle beyin gelişimini olmak üzere, bebeğin gelişimini olumsuz etkileyen ve sınırlandıran durumlardır.
- Bebeğin ve çocuğun sağlıklı ve dengeli beslenmesinin özellikle fiziksel gelişimleri üzerinde önemli bir etkisi vardır.

- Aile ortamı çocuk gelişimi üzerinde önemli etkiye sahiptir. Çocuğun ebeveynlerinden beklediği bakım, koruma ve iletişim ihtiyacı bebeklik dönemi ile birlikte sona ermemekte, çocukluk yılları boyunca da ebeveyn, çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimi için vazgeçilmez bir kaynağı olmaktadır.
- Okul öncesi dönem ve okul döneminde çocukların akranları ile olan ilişkileri, paylaşma, işbirliği kurma, sırasını bekleme gibi çeşitli davranışlar çocuğun gelişimine yardımcı olmaktadır.
- Genetik faktörler çocuk gelişimi üzerinde rol oynamaktadır.
- Çocukların televizyon, telefon, tablet ve internet gibi araçlara maruz kalmaları çocukların gelişimleri üzerinde olumsuz yönde etkili olmaktadır. (Baran,2011)

2.3.Covid 19 Pandemisinin Okul Öncesi Dönem Çocukluklarında Psiko-Motor Gelişimi Üzerinde Etkisi

Covid 19 enfeksiyonu 11 Mart 2020’de “pandemi” olarak ilan edilmiş ve Covid 19 dünya çapında yayıldıkça izolasyona yönelik tedbirler alınmaya başlanmıştır. Çok fazla ülkede kişisel izolasyon ve sosyal mesafeyi koruma gibi önlemler alınarak enfeksiyon yayılmasının önlenmesi amaçlanmıştır. Kamu ve özel sektörün çalışma şekli; dönüşümlü mesai, evden çalışma gibi esneklikler getirilmiş, tüm eğitim seviyelerinde uzaktan(online) eğitime geçilmiş, toplantı, faaliyetler ve etkinlikler ertelenmiş veya iptal edilmiştir. Yapılan bu değişiklikler ve alınan bu önlemler, bireysel ve toplumsal hayatın doğal akışını değiştirmiş, önemli yaşam farklılıklarına sebep olmuş ve toplumun tüm bireylerini özellikle de çocukları farklı şekillerde etkilemiştir (Çelik ve Çak, 2021).

Dünya genelinde Covid 19 salgını için; enfeksiyon kontrolü, etkili tedavi ve doğru aşı üzerine odaklanılmış, Covid 19 pandemi sürecinin psiko-sosyal etkisi üzerinde tam olarak durulmamıştır. Ancak Covid 19 pandemi döneminin psikolojik sorunlara yol açtığı çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. Psikolojik etkiler bireyi ve toplumu sadece salgın sürecinde değil, salgının kontrol altına alındığı, pandemi sonrasında da uzun bir süre etkileyebilmektedir (Wangvd, 2020).

Covid 19 pandemi sürecindeki yasaklar ve davranış değişikliklerine bağlı, bireylerin yanı sıra aile ortamında da farklı psiko-sosyal zorlanmalar olmuş, aile ilişkilerini, aile bireylerinin rollerini etkilemiştir. Covid 19 Pandemi sürecinde aile bireyleri; maske kullanımı, sosyal mesafe, karantina, izolasyon gibi zorluklarla baş etmek

zorunda kalmıştır. Covid 19 enfeksiyonu yaşayan aile bireyleri, diğer aile üyeleri ile sosyal mesafeyi korumak ve diğer aile üyelerine bulaştırmayı önlemek için ev içi hijyeni sürdürmek gibi somut güçlüklerin yanında virüs ile enfekte olmuş aile bireyinin vefatı, diğer aile üyelerinin de enfekte olması, damgalanma gibi psiko-sosyal zorluklar yaşamışlardır. Pandeminin aile yaşantıları üzerindeki olumsuz etkileri; çocukları da direkt olarak etkilemiş ve onların psiko-sosyal, psiko-motor ve fiziksel gelişimleri üzerinde etkilere yol açmıştır(Çelik ve Çak, 2021).

Çocukların Covid 19 pandemi döneminde hareket ve etkinlik alanlarının daralması, aile bireylerinin tükenmişlikleri, ailenin yaşadığı ekonomik zorluklar, ebeveynlerin işlerini evden yürütme durumları çocuklarda sinirlenme gibi yıkıcı davranış problemlerine sebep olmaktadır. Çocuklar bu süreçte korku, belirsizlik, fiziksel ve sosyal soyutlama deneyimleri yaşamakta ve eğitimden uzun süre uzaklaşabilmektedir. Bu kapsamda özellikle çocukların hem kendi istekleri dışında kısıtlandıkları için hem de erken gelişim çağında oldukları için bu toplumsal travmatik olaydan fazlaca etkilendiğini söylenebilir(Demirkaya, 2020). Covid 19 pandemi döneminde çocukların anne ve babalarına bağımlılığı artmış, asabiyet durumlarını daha sık şekilde yaşamaya başlamış, dikkat ve uyku sorunları artmış, (Jiao vd. ,2020); çocukların depresyon seviyelerinde yükselme olmuş, çocuk istismarı artmış, ebeveynlerin çocuklara yönelik stres seviyeleri yükselmiş ve teknolojik cihazları kullanma oranı oldukça artmıştır (Cluver vd., 2020). Covid 19 Salgın sürecinde sosyal izolasyon, sokağa çıkma yasakları, okulların kapanması, çocukların arkadaşlarından uzaklaşması ve bu süreçte yetişkinlerin teknolojik araçları daha fazla kullanarak model olması; çocuklarda teknoloji bağımlılıklarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur(Başaran-Aksoy, 2020).

Covid 19 pandemisinde çocuklar; uzaktan eğitim programlarını takip etmekte zorlanmışlar ve çocuklar uzaktan eğitimlerini sürdürmek amacıyla kullanılan teknolojik cihazlarda çoğunlukla oyun oynama eyleminde bulunmuşlardır (Başaran-Aksoy, 2020). Uzaktan eğitim araçları öğrenim gören çocukların daha fazla tablet, televizyon veya telefon kullanmalarına sebep olmuştur(Başaran ve Aksoy, 2020). Okul öncesi dönem çocukları gelişim özellikleri nedeniyle uzaktan eğitim için uygun değildir. Pandemi döneminde okul öncesi öğretmenler çocukların en çok sosyal-duygusal gelişim ve motor gelişim alanları ile ilgili kazanımlar sağlamakta zorlandıklarını belirtmiştir. Online platformda çocuklara sosyal-duygusal ve motor gelişim alanına yönelik etkinlikler yaptırmakta zorluklar yaşanmıştır. Uzaktan eğitim faaliyetlerinde genellikle; hikaye okuma, okuma-

yazmaya hazırlık, şarkılı oyun ve ritim çalışmaları yapılmakta ve çocukların motor gelişimlerini destekleyecek aktiviteler kısıtlı kalmaktadır. Bu nedenle pandemi döneminde okul öncesi çocuklarda özellikle motor gelişim açısından sıkıntılar yaşanabilmektedir. Bu dönemde çocukların oyun ve hareket ihtiyacı karşılanmalıdır(Yıldız ve Şahin, 2022).

Çocukların gelişiminde; çevre ile olan etkileşimi, arkadaş ortamı, uyaran çeşitliliği ve oyun ortamlarında sosyal davranışlar göstermesi, fiziksel aktivitelerini özgürce yapması önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle pandemi dönemindeki sosyal izolasyon, karantina ve sosyal mesafe kuralları önemlidir fakat; çocukların gelişimi üzerinde bazı olumsuz etkiler oluşturabilir. Sosyal kısıtlamaların olduğu dönemde oyun ve boş zaman etkinliklerinin yalnızca ev ortamında yapılması, fiziksel aktivitelerin kısıtlılığı, insanların maske takması ve yüz ifadelerinin anlaşılmaması, iletişimin ve dilin öğrenilmesinin kısıtlanması, çocukların bilişsel, davranışsal, sosyal ve iletişim becerilerinin kazanılmasında bozulmalara neden olabilir. Yine iletişim kurulan kişi sayısının kısıtlı olması çocukların dil gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir(Konukbay ve Suluhan, 2022).

Pandemi döneminin ebeveynler ve çocuklarda; günlük aktivitelerde ve uyku düzenlerinde değişikliklere yol açtığı, bu değişikliklerin içeriğinde uyku kalite ve süresinin düzensizliği, fiziksel ve açık hava etkinliklerinin azalması, televizyon ve cep telefonu gibi elektronik cihazlar ile tablet ve bilgisayar kullanımına bağlı ekran süresinin artması sayılabilir. Ayrıca bu değişiklikler sonucu çocuklar gelişim açısından tam potansiyele ulaşamamaktadır. Kaliteli uykunun çocukların sağlığında oynadığı önemli rol düşünüldüğünde, uyku kalitesini ve ilişkili sorunları değerlendirmek ve bu sorunlara yönelik çözüm bulmak oldukça önemlidir(Konukbay ve Suluhan, 2022).

Covid 19 salgının ilk döneminde bir çok ülkede okullar kapatılmış ve online eğitime geçilmiştir. Okul çocukların sadece eğitim - öğretim gördükleri yer değil, ders dışı aktiviteler ile kendilerini geliştirdikleri, arkadaş ortamının kurulduğu, spor faaliyetlerinin yapıldığı, oyun aktivitelerinin bulunduğu, sosyalleşme faaliyetlerine erişim sağlayabildikleri bir kurumdur. Bu nedenle okulların kapatılması, çocukların sosyalleşme süreçlerinde önemli ölçüde kayıplar içermektedir. Okulların kapatılması ve çocukların bütün gününü evde geçirmeleri sosyal etkileşim eksikliğine, davranışsal problemlere, yalnızlık hissine, özellikle küçük yaş gruplarında dil gelişiminde gecikmelere neden olabilmektedir. Yetersiz hareket ve oyun nedeniyle motor gelişimleri, görüşülen kişi sayısı ve arkadaş sayısı kısıtlılığı nedeniyle sosyal davranış gelişiminde gerilikler meydana gelebilmektedir(Konukbay ve Suluhan, 2022).

düzenlerinde de değişiklik olmuş ve hareketsiz yaşamdan dolayı alınan enerji yakılamadığı için kontrolsüz kilo artışı meydana gelmektedir. Dengeli ve düzenli beslenmenin sağlıklı çocuk gelişimine olan etkisi göz önünde bulundurulduğunda pandemi nedeniyle beslenme düzeni bozulan çocukların gelişimleri de olumsuz etkilenmektedir(Başaran ve Aksoy, 2020).

Pandemi döneminde kişisel hijyenin fazlaca özen kazanması nedeniyle çocukların da özellikle hijyen konusundaki öz-bakım davranışları önem kazanmıştır. Okul öncesi çocukların bağımsız olarak öz-bakım becerilerini gerçekleştirmeleri tüm yaşamlarını etkilemektedir. Bu nedenle çocukların yaşamın ilk altı yılı öz-bakım becerilerinin kazanıldığı kritik öneme sahip bir dönem olarak ifade edilmektedir. Öz-bakım becerileri özellikle uygulama yaparak kalıcı olduğu için ev ortamında çocuklara fırsatlar oluşturulmalıdır. Ebeveynlerin pandemi sürecinde evde daha fazla zaman geçirmeleri çocuklarına özbakım becerilerini kazandırmada avantaj sağlamaktadır. Pandemi döneminde özellikle el yıkama konusunda çocukların daha dikkat ettiği bununda etraftaki rol model, kamu spotları ve reklamlar ile ilişkili olduğu düşünülebilir.

Covid 19 sürecinde; çocuk ve aileye yönelik destekleyici ortamlar oluşturularak, çocukların duygularını ifade etmesini sağlanarak, fiziksel aktiviteler planlanarak, uygun ekran zamanı ve içeriği seçilerek, dengeli beslenme düzeni oluşturularak, oyun ortamları sağlanarak, bilişsel gelişim düzeyine göre çocuğa bilgi vererek ve sorularını yanıtlanarak ve eğitim gereksinimlerini karşılayarak pandeminin olumsuz etkileri en aza indirilebilir(Başaran ve Aksoy, 2020).

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Bu araştırma; Covid 19 pandemisi ile birlikte gelen kısıtlamalar ve değişen yaşam koşullarının çocukların psiko-motor gelişimlerini nasıl etkilediğini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

3.1. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, Covid 19 Pandemi döneminde 6-36 ay olan ve araştırma yapılan dönemde 2-5 yaş grubunda olan çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise Yozgat Merkez 5 No'lu Aile Sağlığı Merkezine çocuk izlemi ya da muayene için ebeveynleri ya da sürekli bakımını üstlenen kişi ile başvuran çocuklar oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü GPower3.1 programı ile hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğü hesabında Büyüktaşkapu'nun (2012) 1-3 yaş grubu çocuklar arasında yaptığı çalışma temel alınmış ve bu çalışmada, çocukların %52-55'inde gelişim yetersizliği olduğu saptanmıştır (Büyüktaşkapu, 2012). Gelişim yetersizliği görülme sıklığı 0,5 (%50), etki büyüklüğü 0,15, tip1 hata $\alpha=0,05$ ve güç düzeyi $(1-\beta)$ 0,80 alındığında minimum örneklem büyüklüğü $n=69$ olarak hesaplanmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Çalışmaya Yozgat Merkez 5 No'lu Aile Sağlığı Merkezi'ne muayene ve izlem için ebeveynleri ya da sürekli bakımını üstlenen kişiler ile gelen 2-5 yaş grubundaki 150 çocuk katılmıştır. Veriler Ocak 2022-Haziran 2022 tarihleri arasında araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama anketi ve çocuklara AGTE testi uygulanarak toplandı. Araştırmacı, AGTE ölçeğini uygulamak için; çocuk gelişim uzmanı ve çocuk psikoloğundan envanterin nasıl uygulanacağı ile ilgili eğitim aldı. Çalışmaya başlamadan önce tüm katılımcılara çalışmanın amacı ve elde edilen verilerin gizliliğinin korunacağı, sadece bilimsel amaçla kullanılacağı açıklandı. Çalışma ile ilgili kısa bilgilendirme yapıp, çalışmaya katılmaya onay veren kişilere, 10-15 dakikada anketin ve testin tamamlanacağı söylendi.

Çalışmanın veri toplama formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümü ailelerin demografik bilgilerinin toplandığı veri toplama anketi, ikinci bölümde ise Erol, Sezgin ve Savaşır tarafından 1992 yılında geliştirilmiş ' Ankara Gelişim Tarama Envanteri ' bulunmaktadır.

Bebekler ve çocukların gelişimi değerlendirilirken genellikle aileden bilgi alınır. Ancak bu bilgilerin sistemli ve objektif alınarak güvenli veriye ulaşılması gerekir. Bu araştırmada toplanan verilere Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) testi kullanılarak ulaşılmıştır. Aynı zamanda ailelerin demografik bilgilerinin alındığı anket araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) bebek ve çocuk gelişimiyle ilgili sistemli bir bilgi sağlayan değerlendirme aracıdır. Envanter kültürümüze özgü, kısa zamanda çok kişiye uygulanabilecek şekilde düzenlenmiştir. Bu envanter 0-6 yaş arası bebek ve çocukların gelişimini ve becerilerini anneden alınan bilgiler doğrultusunda değerlendirmektedir. Çocuğu en iyi tanıyan kişi olan anne ve babaların verdiği bilgiler uzun süreli gözleme dayalı bilgilerdir. Böylece test uygulama sırasında, sonucu olumsuz etkileyecek hastalık, uyku , yorgunluk gibi geçici durumlar ailenin değerlendirmesine yansımamaktadır.

Envanter, gelişimsel gecikme ve düzensizlik gösterme açısından risk altında olduğu düşünülen bebeklerin ve çocukların erken dönemde tespit edilerek gerekli önlemlerin alınmasına imkân sağlar. Envanterde çeşitli yaş grupları için düzenlenen ve ailelere sorularak ‘ Evet ’, ‘ Hayır ’, ‘ Bilmiyorum ’ şeklinde yanıtlanan 154 soru bulunmaktadır. AGTE 154 maddeden oluşan ve her biri tek başına ayrı bir çalışma olan beş aşamalı ön çalışma sonucu geliştirilmiştir (Savaşır, Sezgin ve Erol, 1992). Sorular ince motor, kaba motor, dil-bilişsel ve sosyal beceri-öz-bakım gelişimini temsil edecek şekilde hazırlanmıştır. Sonuçlar 0-6 yaş grubu bebek ve çocukların gelişimini 4 alt test ve toplam gelişim puanı olarak yansıtmaktadır. Envanter sonucu genel gelişimi yansıtmaktadır. Ayrıca 4 alt test olan ince motor, kaba motor, dil bilişsel ve sosyal beceri-öz-bakım gelişim alanlarını da değerlendirmektedir.

- **Genel Gelişim:**154 maddeden oluşur ve tüm alt testleri kapsar. Genel gelişim düzeyini yansıtır.
- **Dil-Bilişsel Gelişim:** 65 maddeden oluşur. Basit ses ve sözel davranışlar ile karışık dil ifadeleri, dili anlama ve ifade etme, basit problemleri çözme, sayı-zaman gibi kavramları kapsar.
- **İnce Motor Gelişimi:** 26 maddeden oluşur. El-göz koordinasyonundan karmaşık ince motor davranışlara kadar uzanan becerileri kapsar.

- **Kaba Motor Gelişimi:** 24 maddeden oluşur. Hareket, hareket ile ilgili kuvvet, denge ve koordinasyonu içerir.
- **Sosyal Beceri- Öz-bakım Gelişimi:** 39 maddeden oluşur. Yeme, içme, tuvalet hijyeni, giyinme gibi öz-bakım alışkanlıklarını; sosyal etkileşim ve inisiyatif gibi özelliklerin ölçümüdür. (Savaşır vd., 1992)

Ankara Gelişim Tarama Envanterini uygulama: Bebeğin ya da çocuğun yaşına uygun dilimden başlanarak çocuğa temel bakım veren kişiye sorular sırasıyla sorulur.Çocukla ilgili en sağlıklı bilgi kimden alınacaksa onunla görüşme yapılmalıdır.

Uygulayıcı soruları birer birer sorar. Cevap ‘ Evet ’ ise kayıt formundaki o soru için ayrılmış kutucuğa **1**, cevap ‘ Hayır ’ ise **0** yazılır. Eğer bilgi veren kişi çocuğun belli davranışı yapıp yapmadığını bilmiyorsa ya da emin değilse **B** harfi yazılır. Eğer testi uygulayan kişinin çocuğu gözleme imkânı varsa ve uygulayıcı o davranışı çocuğun yapabildiğini gözlemlemiş ise ‘ Evet ’ şeklinde işaretlenir.

Çocuğun Yaşını Hesaplama: Bebeklik ve çocukluk dönemi gelişim hızının en hızlı olduğu dönemdir. Bu nedenle bebek ya da çocuğun yaşının ay olarak hesaplanması gerekmektedir. Doğum tarihi dikkatli sorulup gün, ay ve yıl olarak kaydedilmelidir. Değerlendirme tarihinden doğum tarihi çıkartılarak yaş hesaplaması yapılmalıdır.

Örnek:

	Yıl	Ay	Gün	
Değerlendirme Tarihi:	2022	11	15	
Doğum Tarihi :	2020	9	7	
Çocuğun Yaşı :	2 yaş	2 ay	8 gün	olarak saptanır.

Eğer değerlendirme tarihindeki ay çocuğun doğum tarihindeki aydan küçükse çıkartma yapılırken değerlendirme tarihinden 1 yıl yani 12 ay alınır ve değerlendirme tarihindeki ay hanesine eklenir. Bu şekilde değerlendirme tarihindeki yıl hanesi bir yıl azalırken ay hanesi 12 ay artar. Aynı şekilde değerlendirme tarihindeki gün doğum

tarihindeki günden küçük ise bu kez de değerlendirme tarihindeki ay hanesinden 30 gün alınarak değerlendirme tarihindeki güne eklenir. Değerlendirme hanesindeki ay 1 azalırken, gün hanesi de 30 gün artmış olur.

Örnek:

	Yıl	Ay	Gün
	2021	14	46
Değerlendirme Tarihi:	2022	3	16
Doğum Tarihi :	2019	8	27
Çocuğun Yaşı :	2 yıl	6 ay	19 gün
			olarak saptanır.

Yönerge: Envanter uygulamadan önce bilgi alınacak kişiye test ile ilgili açıklama yapılmalıdır.

Teste Başlama Noktası: Sorulara nerden başlanacağı çocuğun takvim yaşına göre belirlenir. Çocuğun yaş diliminin hemen öncesindeki yaş diliminden başlanır. Böylece aileler çocuklarının başarıyla yaptığı şeylerden söz ederek görüşmeye başlamış olur.

Testi Bitirme Noktası: Görüşülen kişi artarda 8 soruyu olumsuz cevaplırsa görüşme sonlandırılır. Başlama ve bitirme kurallarına tam olarak uyulmalıdır.

Puanlama: Sorulara verilen ‘ Evet ’ cevapları ‘ 1 ’, ‘ Hayır ’ cevapları ‘ 0 ’ olarak değerlendirilir. Başlama noktasından önceki sorular için de puan verilir ce çocuğun hepsini yaptığı kabul edilerek 1 ‘ er puan eklenir. Bitirme noktasından sonraki bütün sorulara da ‘ 0 ’ puan verilir.

Testi Yorumlama: Testin puanlanması için genel gelişim ve alt testlerin puan toplamı hesaplanır. Çocuğun takvim yaşı Genel Gelişim ve Alt Test Ham Puanları Profili üzerinden çizgi ile çizilir (Şekil 4.1). Genel Gelişim ve Alt Test Ham Puan Profili sütunlarının başında ve bitiminde alt ölçeklerin isimleri yer almaktadır. Her alt ölçekteki çizgi ve sayılar norm grubu içindeki değişik yaş düzeylerindeki, çocukların ailelerinin verdiği ‘evet’ cevaplarının ortalama sayısını göstermektedir. Yaş düzeyleri profilin sağında ve solunda yer almaktadır.3 yaş ve daha büyük çocuklar için ayrı profil hazırlanmıştır

(Şekil 4.2).

Envanterin uygulandığı çocuğun ilk önce Toplam Genel Gelişim Puanı, Toplam Dil-Bilişsel Gelişim Puanı, Toplam İnce Motor Gelişim Puanı, Toplam Kaba Motor Gelişim Puanı, Toplam Sosyal Beceri-Özbakım Gelişim puanı hesaplanır ve profilin altında yer alan kısma yazılır. Daha sonra çocuğun elde ettiği puanlar profilin üzerinde bulunarak işaretlenir. İlk önce çocuğun yaşına tekabül eden yaş düzeyine enlemesine bir çizgi çizilir. Daha sonra çocuğun yaşından %20,0 daha düşük olan yaş düzeyine enlemesine bir çizgi daha çizilir. En son olarak çocuğun yaşından %30 daha düşük olan yaş düzeyine bir çizgi çizilir (Tablo 23). Çocuğun yaşının %20,0 ve %30,0 aşağısındaki yaşların belirlenmesi, yaşlarından daha düşük performans gösteren çocukların belirlenmesini sağlar. %30,0' lık çizginin altında kalan gelişim puanı ' Geri gelişim ', %20,0 ile %30,0' lık çizginin arasında kalan gelişim puanı ' Şüpheli gelişim ', %20,0 ile çocuğun takvim yaşı çizgisinin arasında kalan gelişim puanı ' Normal gelişim ', çocuğun takvim yaşı çizgisinin üzerinde kalan gelişim puanı ise ' İleri gelişim ' olarak tanımlanır.

AGTE bir tarama aracıdır. Kendi yaşının altında gelişim gösteren çocukları saptamada ve tanımda yararlıdır. Bu tarama ile gelişimsel gerilik saptanan çocuklar daha ayrıntılı değerlendirilmelidir. Bu envanter 1-3 aylar arasındaki bebekler ile 5 yaş 12 ay arası çocuklar için uygundur (Savaşır vd.,1992).

3.3. Verilerin Analizi

Veriler SPSS25 programında değerlendirilmiştir. Verilerin tanımlayıcı ve istatistik tabloları yapılmıştır. Yüzdelere için ki-kare testi, aritmetik ortalamalar için t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak AGTE ölçeği skorları ve ölçek sonucuna çocukların gelişim düzeyleri alınmıştır. Bağımsız değişkenler: olarak; çocuğun ve ailenin sosyo-demografik özellikleri alınmıştır. Sosyo-demografik özelliklerden AGTE ölçeğine göre önemli bulunan değişkenler multinominal lojistik regresyonla (MLR) geriye doğru eleme (backward) yöntemi ile analiz edilmiştir. MLR analizine, bağımsız değişkenlerden cinsiyet, kreşe gitme, pandemide kreşe gitme, pandemide evde zaman geçirme türü, pandemide çocuğun oyun alanı, doğum şekli, emzirme eğitimi alma, anne çalışma durumu, baba meslek, babanın çocuk bakına katılımı gibi kategorik değişkenler kukla (dummy) değişkene dönüştürülerek modele alınmıştır. Analizde önemli bulunan değişkenler tablolarda gösterilmiştir. Bütün testlerde $p < 0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3.4. Etik izinler

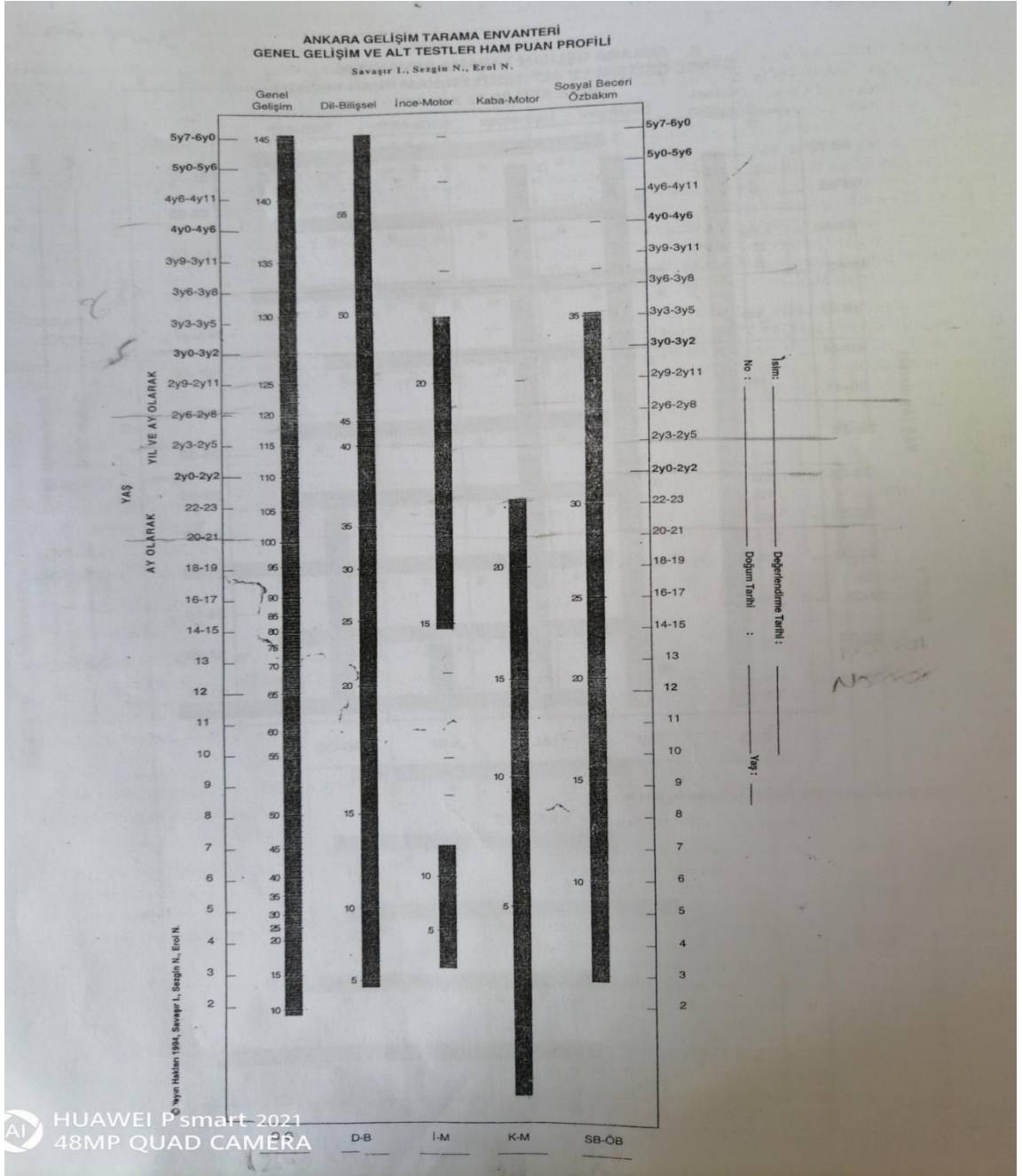
Araştırmanın kurum izni Yozgat İl Sağlık Müdürlüğü'nden, etik kurul onayı Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 16.02.2022 tarihli ve 30/11 nolu kararla alınmıştır. Araştırma öncesi anneler gerekli açıklamalar yapılmış, verdikleri bilgilerin gizli tutulacağı ve başka bir yerde kullanılmayacağı açıklanarak onamları alınmıştır. Araştırma, Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yürütülmüştür.

3.5. Araştırmanın Sınırlıkları ve Zorlukları

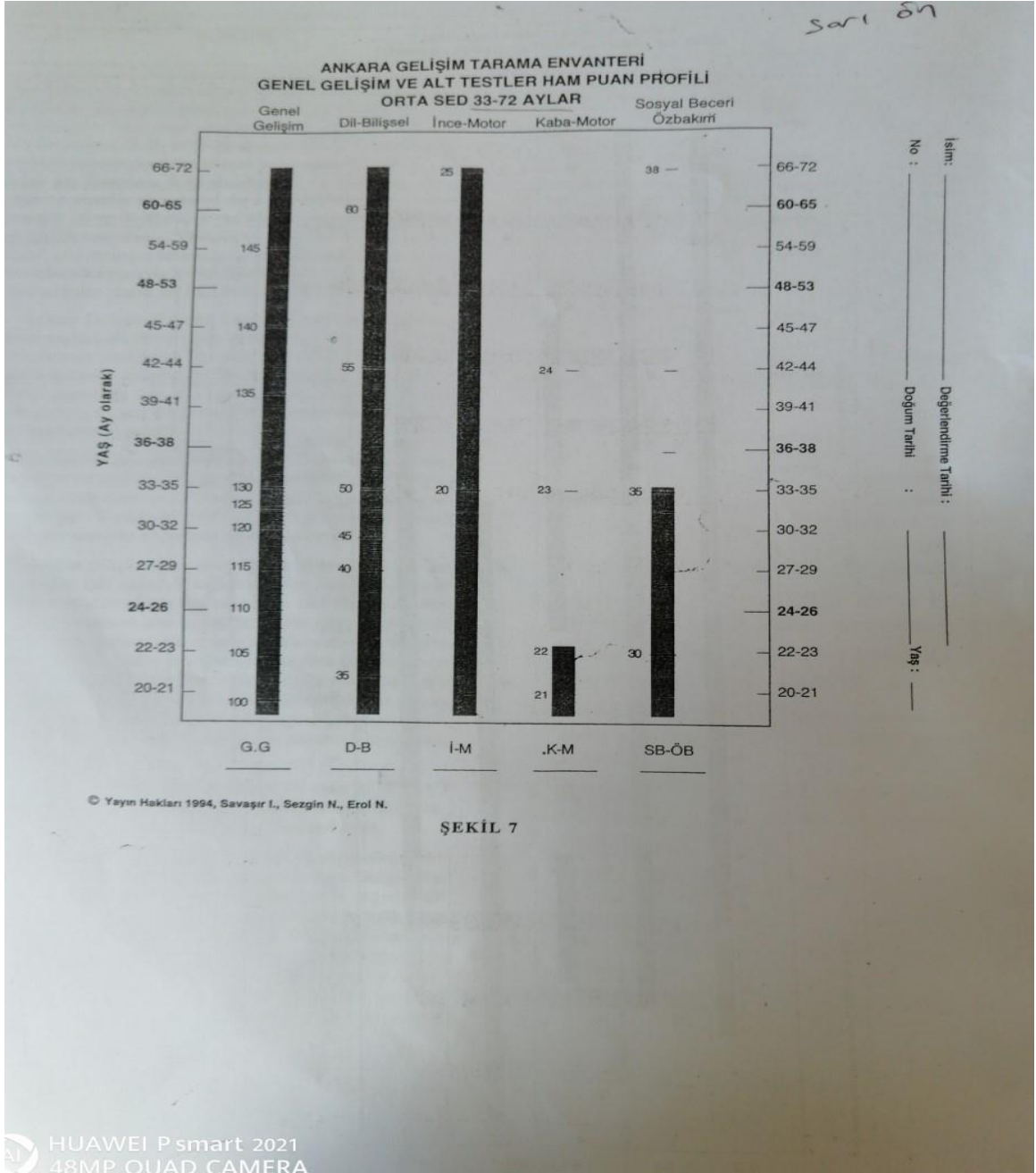
Araştırmanın yalnızca bir il merkezinde ve bir aile sağlığı merkezinde yapılması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Tablo 3.1. Takvim Yaşının %20 ve %30 Altındaki Yaşlar

Takvim Yaşı	%20 Altındaki Yaş	%30 Altındaki Yaş
Ay Olarak		
5	4.0	3.5
6	5.0	4.5
7	5.5	5.0
8	6.5	6.0
9	7.0	6.5
10	8.0	7.0
11	9.0	7.5
12	9.5	8.5
13	10.5	9.0
14-15	11.0	10.0
16-17	13.0	11.0
18-19	14.5	12.5
20-21	16.0	14.0
22-23	17.5	15.5
24-26 (2y-2y.2ay)	20.0	17.5
27-29 (2y.3ay-2y.5ay)	22.0	18.0
30-32 (2y.6ay-2y.8ay)	24.0 (2y)	20.0
33-35 (2y.9ay-2y.11ay)	27.0 (2y.3ay)	22.0
Yıl Olarak		
3y.0ay-3y.2ay		2y.0ay
3y.3ay-3y.8ay	2y.3ay	2y.6ay
3y.9ay-3y.11ay	2y.9ay	2y.8ay
4y.0ay-4y.5ay	3y.0ay	3y.0ay
4y.6ay-4y.11ay	3y.6ay	3y.3ay
5y.0ay-5y.5ay	3y.9ay	3y.9ay
5y.6ay-5y.11ay	4y.3ay	4y.0ay
	4y.6ay	

Şekil 4.1. Ankara gelişim tarama envanter genel gelişim ve alt testler ham puan profili

Şekil 4.2.Ankara gelişim tarama envanter genel gelişim ve alt testler ham puan profili-orta Sed 33-72 aylar

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Araştırmaya alınan çocukların çeşitli özellikleri

		Sayı	%
Cinsiyet	Kız	87	58,0
	Erkek	63	42,0
Çocuk yaş grupları (ay)	28-36 ay	41	27,3
	37-48 ay	62	41,3
	≥ 49 ay	47	31,3
	Ortanca (ay)	48,0	
Gebelik arası (yıl)	İlk gebelik	67	44,7
	<=2 yıl	21	14,0
	3-5 yıl	27	18,0
	> 5 yıl	35	23,3
Doğum haftası	< 37 hafta	14	9,3
	37-39 hafta	88	58,7
	≥ 40 hafta	48	32,0
	Ortanca (hafta)	39,0	
Doğum kilosu (gr.)	< 2500	17	11,3
	2500-2999	34	22,7
	3000-3499	59	39,3
	3500 +	40	26,7
	Ort. ±SS. (gr.)	3105	547,8
Doğum şekli	Normal	69	46,0
	Sezaryen	81	54,0
Bebeği isteme durumu	İstendik gebelik	128	85,3
	İstenmeyen gebelik	22	14,7
Emzirme süresi (ay)	< 6 ay	30	20,1
	6-11 ay	22	14,8
	12-23 ay	32	21,5
	≥ 24 ay	65	43,6
	Ortanca (ay)	20,0	
Yürüme zamanı (ay)	< 12 ay	47	31,3
	12-14 ay	79	52,7
	≥ 15 ay	24	16,0
	Ortanca	12,0	
Anneye göre çocuğun büyüme ve gelişimi	Akranlarına göre daha iyi	87	58,0
	Akranlarıyla aynı	54	36,0
	Akranlarına göre daha geri	9	6,0
	Toplam	150	100,0

Bu bölümde, araştırmaya alınan çocukların ve ebeveynlerinin demografik özellikleri, ölçekte yer alan ifadelere verdikleri cevaplara ait analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Araştırmaya alınan çocukların çeşitli özellikleri incelendiğinde; %58,0'ı kız, %41,3'ü 37-48 aylık (ortanca yaş 48 ay), %44,7'si ilk gebelik, %58,7'sinin gebelik süresi 37-39 hafta olduğu (ortanca 39 hafta), %39,3'ünün doğum ağırlığı 3000 – 3499 gram (ortalama 3105 gr) arasında olduğu, %54,0'ı sezaryenle doğduğu, %85,3'ü istendik gebelik olduğu, %43,6'sı 2 yıl ve daha uzun süre emzirildiği (ortanca süre 20 ay), %52,7'si 12-14 ay arasında yürüdüğü (ortanca 12 ay), %58,0'ının annelerine göre gelişim düzeyinin akranlarına göre daha iyi olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Tablo 1).

Tablo 4.2. Çocukların pandemi dönemindeki etkinlikleri

		Sayı	%
Pandemide evde etkinlik türü	Kardeşlerle oyun	23	15,3
	Ev içi etkinlikleri	102	68,0
	Diğer	25	16,7
Pandemide ekran süresi	1 saatten az	14	9,3
	1-2 saat	59	39,3
	3-4 saat	50	33,3
	≥ 5 saat	27	18,0
Pandemide kreşe gitme	Gitmedi	140	93,3
	Gitti	10	6,7
Şu anda kreşe gitme	Hayır	120	80,0
	Evet	30	20,0
Pandemide evde oyun	Hayır	14	9,3
	Evet	136	90,7
Pandemide bina çevresinde oyun	Hayır	135	90,0
	Evet	15	10,0
Pandemide köyde/ bahçede oyun	Hayır	131	87,3
	Evet	19	12,7
Toplam		150	100,0

Pandemide çocukların sokağa çıkmalarının kısıtlandığı dönemde; ailelerin %68,0'ı çocukları için ev içi etkinlik yaptığını, %51,3'ü çocuklarının TV, tablet, bilgisayar, cep telefonu gibi ekranların karşısında 3 saat veya daha fazla zaman geçirdiklerini, %93,3'ü çocuklarının kreşe gitmediğini, %90,7'si çocuklarının evde, %10,0'ı bina çevresinde, %12,7'si köyde veya bahçede oyun oynadığını belirtmiştir (Tablo 5.2).

Tablo 4.3. Ailelerin çeşitli özellikleri

		Sayı	%
Anne yaş grup (yıl)	21-29	47	31,3
	30-34	52	34,7
	35-39	39	26,0
	≥ 40	12	8,0
	Ortanca	31,0	
Baba yaş grup (yıl)	25-29	14	9,3
	30-34	61	40,7
	35-39	33	22,0
	≥ 40 +	42	28,0
	Ortanca	34,5	
Anne eğitim düzeyi	İlkokul	26	17,3
	Ortaokul	24	16,0
	Lise	51	34,0
	Üniversite	49	32,7
Baba eğitim düzeyi	İlkokul	28	18,7
	Ortaokul	24	16,0
	Lise	40	26,7
	Üniversite	58	38,7
Anne çalışma durumu	Çalışmıyor	120	80,0
	Çalışıyor	30	20,0
Baba meslek	Çalışmıyor-işsiz	22	14,7
	Kamu çalışanı	46	30,7
	Esnaf-çiftçi	23	15,3
	Özelde işçi	59	39,3
Ailedeki çocuk sayısı	1 çocuk	47	31,3
	2 çocuk	79	52,7
	≥ 3 çocuk	24	16,0
	Ortanca	2,0	
Baba çocuk beslenme yardım	Yok	48	32,0
	Var	102	68,0
Baba çocuk giyinme yardım	Yok	49	32,7
	Var	101	67,3
Baba çocuk banyo yardım	Yok	54	36,0
	Var	96	64,0
Baba çocuk oyun yardım	Yok	42	28,0
	Var	108	72,0
Baba çocuk uyutma yardım	Yok	51	34,0
	Var	99	66,0
Gelir düzeyi (TL)	<2000	9	6,0
	2000-2999	4	2,7
	3000-3999	11	7,3
	4000-4999	45	30,0
	5000-6999	25	16,7
	7000-9999	23	15,3
	≥ 10000	33	22,0
	Total	150	100,0

Araştırmaya alınan çocukların ailelerinin çeşitli özellikleri incelendiğinde; anne yaşının % 31,3'ünün 21-29 yaş aralığında, %34,7'sinin 30-34 yaş aralığında olduğu (ortanca yaş 31 yıl), baba yaşının %40,7'sinin 30-34 yaş aralığında, %22,0'ının 35-39 yaş aralığında, %28,0'ı 40 yaş ve üzerinde olduğu (ortanca yaş 34,5 yıl) bulgularına ulaşılmıştır. Çocukların annelerinin eğitim durumları incelendiğinde; %17,3 'ü ilkokul mezunu, %32,7'si üniversite mezunu olduğu, babalarının eğitim durumu incelendiğinde; %18,7'si ilkokul mezunu, %38,7'si üniversite mezunu olduğu, annelerin %80'inin çalışmadığı, babaların ise %14,7'sinin çalışmadığı, %30,7'sinin kamu çalışanı olduğu, %15,3'ünün esnaf-çiftçi olduğu, %39,3'ünün özel sektör işçisi olduğu, çocukların %31,3 'ünün kardeşinin olmadığı, %52,7'sinin iki kardeş olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Tablo 5.3).

Araştırmaya alınan çocukların babalarının çocuk bakımına katılımı incelendiğinde; %68,0'ının çocuk beslenmesine, %67,3'ünün çocuk giyinmesine, %64'ünün çocuk yıkanmasına, %72,0' ının çocuk oyun oynamasına, %66,0'ının çocuğun uyutulmasına yardım ettiği bulgularına ulaşılmıştır. Çocukların ailelerinin gelir düzeyleri incelendiğinde; %16,0'ının 4000 TL'den az, %46,7'sinin 4000-6999 TL arası, %22,0'ının 10000 TL ve üzeri gelire sahip olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Tablo 5.3).

Tablo 4.4. Cinsiyetine göre çeşitli parametrelerin ve AGTE puanlarının ortalaması

	Cinsiyet							
	Kız		Erkek		Toplam		t	p
	Ort	Sd	Ort	Sd	Ort	Sd		
Çocuk yaş	45,7	9,7	44,5	9,2	45,2	9,4	0,743	0,458
Doğum haftası	38,7	1,9	38,6	2,0	38,6	2,0	0,231	0,817
Doğum kilosu	3092,9	493,8	3121,7	618,4	3105,0	547,7	-0,317	0,752
Yürüme ay	12,7	3,6	12,6	2,3	12,7	3,1	0,374	0,709
Toplam emzirme süresi	16,7	10,3	17,7	10,1	17,1	10,2	-0,590	0,556
Dil-bilişsel puan	51,5	4,6	51,2	5,8	51,4	5,1	0,401	0,678
İnce motor puan	20,7	2,0	20,1	2,2	20,5	2,1	1,898	0,060
Kaba motor puan	23,6	,5	23,5	,6	23,6	,5	1,953	0,053
Sosyal beceri-özbakım puan	36,0	2,7	35,0	2,5	35,6	2,7	2,289	0,023
Genel puan	131,9	8,0	129,6	10,0	130,9	8,9	1,537	0,126

Araştırmaya alınan çocukların cinsiyetlerine göre; çocuk yaş, doğum haftası, doğum kilosu, yürüme ayı, toplam emzirme süresi, dil bilişsel gelişim, ince motor gelişim

ve genel gelişim yönünden anlamlı bir fark yoktur. Çocukların cinsiyetine göre sosyal beceri ve öz-bakım gelişimlerdeki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Kız çocuklarının sosyal beceri ve öz-bakım gelişimleri erkek çocuklarına göre daha ileridir(Tablo 5.4).

Tablo 4.5. Çocukların cinsiyetine göre gelişim düzeyleri

		Cinsiyet						X ²
		Kız		Erkek		Toplam		
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Genel	Geri	2	2,3	5	7,9	7	4,7	2,779
Gelişim	Şüpheli	18	20,7	13	20,6	31	20,7	0,427
	Normal	44	50,6	28	44,4	72	48,0	
	İleri	23	26,4	17	27,0	40	26,7	
Dil	Geri	4	4,6	4	6,3	8	5,3	1,464
Bilişsel	Şüpheli	13	14,9	6	9,5	19	12,7	0,691
Gelişim	Normal	42	48,3	29	46,0	71	47,3	
	İleri	28	32,2	24	38,1	52	34,7	
İnce	Geri	23	26,4	23	36,5	46	30,7	1,892
Motor	Şüpheli	25	28,7	17	27,0	42	28,0	0,595
Gelişim	Normal	28	32,2	17	27,0	45	30,0	
	İleri	11	12,6	6	9,5	17	11,3	
Kaba	Geri	9	10,3	6	9,5	15	10,0	0,074
Motor	Şüpheli	10	11,5	8	12,7	18	12,0	0,995
Gelişim	Normal	44	50,6	32	50,8	76	50,7	
	İleri	24	27,6	17	27,0	41	27,3	
Sosyal	Geri	6	6,9	6	9,5	12	8,0	13,749
Beceri-	Şüpheli	7	8,0	19	30,2	26	17,3	0,003
Öz-	Normal	48	55,2	26	41,3	74	49,3	
bakım	İleri	26	29,9	12	19,0	38	25,3	
Gelişim	Toplam	87	100,0	63	100,0	150	100,0	

Araştırmaya alınan çocukların genel gelişim düzeyleri; %25,4 geri-şüpheli,%48’normal,%26,7 ileri gelişim, dil bilişsel gelişim düzeyleri; %18,0 geri-şüpheli, % 47,3 normal,%34,7 ileri gelişim, ince motor gelişim düzeyleri; %58,7 geri-şüpheli, %30,0 normal, %11,3 ileri gelişim, kaba motor gelişim düzeyleri; %22,0 geri-şüpheli, %50,7 normal, %27,3 ileri gelişim, sosyal beceri ve öz-bakım gelişim düzeyleri; %25,3 geri-şüpheli, %49,3 normal, %25,3 ileri gelişim düzeyindedir.

Çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişim düzeylerine bakıldığında; erkeklerin %9,5 ‘i geri gelişim gösterirken kızların %6,9’u geri gelişim, erkeklerin %19,0’ı ileri

gelişim gösterirken kızların %29,9'u ileri gelişim göstermekte olup bu durum istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.05$). Cinsiyete göre gelişim düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığına bakıldığında, sadece sosyal beceri ve öz-bakım gelişimlerinde anlamlı olduğu diğer gelişim düzeylerinin önemli olmadığı görülmüştür. Kız çocuklarının sosyal beceri ve öz-bakım gelişimlerinin erkek çocuklarına göre daha ileri olduğu görülmektedir (Tablo 5.5).

Tablo 4.6. Çocukların çeşitli özelliklerine göre genel gelişim düzeyi

		Genel Gelişim						X ² P
		Geri-Şüpheli		Normal		İleri		
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Cinsiyet	Kız	20	23,0	44	50,6	23	26,4	0,740
	Erkek	18	28,6	28	44,4	17	27,0	0,691
Çocuk yaş grupları (ay)	28-36 ay	7	17,1	21	51,2	13	31,7	2,296
	37-48 ay	17	27,4	29	46,8	16	25,8	0,681
	≥ 49 ay	14	29,8	22	46,8	11	23,4	
Gebelik arası (yıl)	İlk gebelik	13	19,4	39	58,2	15	22,4	22,255
	≤ 2 yıl	6	28,6	7	33,3	8	38,1	0,001
	3-5 yıl	4	14,8	9	33,3	14	51,9	
	> 5 yıl	15	42,9	17	48,6	3	8,6	
Doğum haftası	< 37 hafta	2	14,3	8	57,1	4	28,6	1,839
	37-39 hafta	24	27,3	39	44,3	25	28,4	0,765
	≥ 40 hafta	12	25,0	25	52,1	11	22,9	
Doğum kilosu (gr.)	< 2500	5	29,4	9	52,9	3	17,6	2,746
	2500-2999	9	26,5	13	38,2	12	35,3	0,840
	3000-3499	15	25,4	29	49,2	15	25,4	
	≥ 3500	9	22,5	21	52,5	10	25,0	
Doğum şekli	Normal	23	33,3	31	44,9	15	21,7	4,643
	Sezaryen	15	18,5	41	50,6	25	30,9	0,098
Bebeği isteme	İstendik gebelik	30	23,4	64	50,0	34	26,6	1,969
	İstenmeyen gebelik	8	36,4	8	36,4	6	27,3	0,374
Emzirme süresi (ay)	< 6 ay	8	26,7	15	50,0	7	23,3	8,785
	6-11 ay	10	45,5	9	40,9	3	13,6	0,186
	12-23 ay	6	18,8	19	59,4	7	21,9	
	≥ 24 ay	14	21,5	29	44,6	22	33,8	
Yürüme zamanı (ay)	< 12 ay	12	25,5	21	44,7	14	29,8	3,215
	12-14 ay	17	21,5	40	50,6	22	27,8	0,522
	≥ 15 ay	9	37,5	11	45,8	4	16,7	
Aileye göre çocuğun büyüme ve gelişimi	Akranlarına göre daha iyi	17	19,5	40	46,0	30	34,5	10,793
	Akranlarıyla aynı	16	29,6	28	51,9	10	18,5	0,029
	Akranlarına göre daha geri	5	55,6	4	44,4	0	,0	
	Toplam	38	25,3	72	48,0	40	26,7	

Tablo 4.6. Devamı

		Genel Gelişim						
		Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P
Pandemide evde etkinlik türü	Kardeşlerle oyun	7	30,4	10	43,5	6	26,1	2,245
	Ev içi etkinlikleri	24	23,5	48	47,1	30	29,4	0,691
	Diğer	7	28,0	14	56,0	4	16,0	
Pandemide ekran süresi	≤ 2 saat	15	20,5	31	42,5	27	37,0	9,185
	3-4 saat	14	28,0	29	58,0	7	14,0	0,057
	≥ 5 saat	9	33,3	12	44,4	6	22,2	
Pandemide kreşe gitme	Gitmeyenler	36	25,7	68	48,6	36	25,7	0,977
	Gidenler	2	20,0	4	40,0	4	40,0	0,613
Şu anda kreşe gitme	Gitmeyenler	31	25,8	58	48,3	31	25,8	
	Gidenler	7	23,3	14	46,7	9	30,0	
Pandemide evde oyun	Oynamayanlar	3	21,4	8	57,1	3	21,4	0,521
	Oynayanlar	35	25,7	64	47,1	37	27,2	0,771
Pandemide bina çevresinde oyun	Oynamayanlar	34	25,2	68	50,4	33	24,4	4,092
	Oynayanlar	4	26,7	4	26,7	7	46,7	0,029
Pandemide köyde/bahçede oyun	Oynamayanlar	33	25,2	63	48,1	35	26,7	0,011
	Oynayanlar	5	26,3	9	47,4	5	26,3	0,994
	Toplam	38	25,3	72	48,0	40	26,7	

Araştırmaya alınan çocukların genel gelişim düzeyleri incelendiğinde; %25,3'ü geri-şüpheli, %48,0'ı normal, %26,7'si ise ileri gelişim göstermektedir. Çocukların genel gelişim düzeyleri geri-şüpheli, normal ve ileri düzeyde olma durumları; pandemide ekran süresi ve bina çevresinde oyun oynama durumuna göre farklı olduğu tespit edilmiştir. Pandemide ekrana maruz kalma süresi 2 saat ve daha kısa olanlarda (%37,0) ve bina çevresinde oyun oynayan çocukların (%46,7) gelişim düzeyi ileri olanların oranı daha yüksek bulunmuştur. Çocukların cinsiyet, yaş, doğum haftası, doğum kilosu, doğum şekli, bebeği isteme, emzirme süresi, yürüme zamanı, pandemide evde etkinlik türü, pandemide kreşe gitme, şimdi kreşe gitme ve pandemide evde ve köy-bahçede oyun oynama değişkenlerine göre genel gelişim düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Gebelik arası 3-5 yıl olan çocukların %52,0'ının genel gelişimleri ileri düzeydedir ($p<0,05$). Ailelerin çocuklarını akranlarına göre değerlendirme ile genel gelişim arasındaki ilişki anlamlıdır ($p<0,05$). Ailelerden çocuğunun gelişimini akranlarına göre daha iyi olarak değerlendirenlerin çocuklarının %34,5'inin gelişim düzeyi ileri seviyede iken, geri gelişim gösterdiğini söyleyen ailelerin çocuklarının ise %55,6'sının gelişim düzeyi geri-şüpheli düzeyde olduğu görülmüştür (Tablo 5.6).

Tablo 4.7. Çocukların çeşitli özelliklerine göre dil bilişsel gelişim düzeyi

		Dil Bilişsel Gelişim						X ² P
		Geri-Şüpheli		Normal		İleri		
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Cinsiyet	Kız	17	19,5	42	48,3	28	32,2	0,680
	Erkek	10	15,9	29	46,0	24	38,1	0,712
Çocuk yaş grupları (ay)	28-36 ay	4	9,8	19	46,3	18	43,9	8,045
	37-48 ay	10	16,1	28	45,2	24	38,7	0,090
	≥ 49 ay	13	27,7	24	51,1	10	21,3	
Gebelik arası (yıl)	İlk gebelik	9	13,4	35	52,2	23	34,3	12,212
	≤ 2 yıl	5	23,8	6	28,6	10	47,6	0,057
	3-5 yıl	2	7,4	13	48,1	12	44,4	
	> 5 yıl	11	31,4	17	48,6	7	20,0	
Doğum haftası	< 37 hafta	1	7,1	9	64,3	4	28,6	2,581
	37-39 hafta	16	18,2	42	47,7	30	34,1	0,630
	≥ 40 hafta	10	20,8	20	41,7	18	37,5	
Doğum kilosu (gr.)	< 2500	2	11,8	11	64,7	4	23,5	6,816
	2500-2999	9	26,5	12	35,3	13	38,2	0,338
	3000-3499	7	11,9	31	52,5	21	35,6	
	≥ 3500	9	22,5	17	42,5	14	35,0	
Doğum şekli	Normal	17	24,6	30	43,5	22	31,9	3,814
	Sezaryen	10	12,3	41	50,6	30	37,0	0,149
Bebeği isteme	İstendik gebelik	24	18,8	60	46,9	44	34,4	0,333
	İstenmeyen gebelik	3	13,6	11	50,0	8	36,4	0,847
Emzirme süresi (ay)	< 6 ay	7	23,3	14	46,7	9	30,0	5,832
	6-11 ay	6	27,3	12	54,5	4	18,2	0,442
	12-23 ay	4	12,5	17	53,1	11	34,4	
	≥ 24 ay	10	15,4	28	43,1	27	41,5	
Yürüme zamanı (ay)	< 12 ay	7	14,9	23	48,9	17	36,2	5,185
	12-14 ay	13	16,5	35	44,3	31	39,2	0,269
	≥ 15 ay	7	29,2	13	54,2	4	16,7	
Anneye göre çocuğun büyüme ve gelişimi	Akranlarına göre daha iyi	12	13,8	36	41,4	39	44,8	13,531
	Akranlarıyla aynı	11	20,4	30	55,6	13	24,1	0,009
	Akranlarına göre daha geri	4	44,4	5	55,6	0	,0	
	Toplam	27	18,0	71	47,3	52	34,7	

Tablo 4.7. Devamı

		Dil Bilişsel Gelişim						X ²
		Geri-Şüpheli		Normal		İleri		
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Pandemide evde etkinlik türü	Kardeşlerle oyun	4	17,4	12	52,2	7	30,4	5,771
	Ev içi etkinlikleri	15	14,7	47	46,1	40	39,2	0,217
	Diğer	8	32,0	12	48,0	5	20,0	
Pandemide ekran süresi	≤ 2 saat	11	15,1	28	38,4	34	46,6	9,184
	3-4 saat	10	20,0	29	58,0	11	22,0	0,057
	≥ 5 saat	6	22,2	14	51,9	7	25,9	
Pandemide kreşe gitme	Gitmeyenler	25	17,9	68	48,6	47	33,6	1,431
	Gidenler	2	20,0	3	30,0	5	50,0	0,489
Şu anda kreşe gitme	Gitmeyenler	22	18,3	57	47,5	41	34,2	0,084
	Gidenler	5	16,7	14	46,7	11	36,7	0,959
Pandemide evde oyun	Oynamayanlar	3	21,4	7	50,0	4	28,6	0,290
	Oynayanlar	24	17,6	64	47,1	48	35,3	0,865
Pandemide bina çevresinde oyun	Oynamayanlar	23	17,0	67	49,6	45	33,3	2,892
	Oynayanlar	4	26,7	4	26,7	7	46,7	0,236
Pandemide köyde/bahçede oyun	Oynamayanlar	22	16,8	62	47,3	47	35,9	1,273
	Oynayanlar	5	26,3	9	47,4	5	26,3	0,529
	Toplam	27	18,0	71	47,3	52	34,7	

Araştırmaya alınan çocukların dil-bilişsel gelişim düzeyleri incelendiğinde; %18'i geri-şüpheli, %47,3'ü normal ve %34,7'si ileri gelişim göstermektedir. Çocukların; cinsiyet, yaş, doğum haftası, doğum kilosu, doğum şekli, bebeği isteme, emzirme süresi, yürüme zamanı, pandemide evde etkinlik türü, pandemide kreşe gitme, şimdi kreşe gitme ve pandemide evde, bina çevresinde ve köy-bahçede oyun oynama değişkenlerine göre dil-bilişsel gelişim düzeylerinde geri-şüpheli, normal ve ileri düzeyde olma durumlarında yapılan ki-kare testinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 5.7).

Ailelerin çocuklarının gelişim düzeyini akranlarına göre değerlendirmesinde, çocuğunun gelişimini akranlarına göre daha iyi olarak değerlendiren ailelerin çocuklarının %44,8'inin ileri, geri gelişim gösterdiğini söyleyen ailelerin çocuklarının ise %44,4'ünün geri gelişim gösterdiği saptanmıştır ($p<0,05$). Çocuğun dil bilişsel gelişiminin, gebelikler arası ile ilişkisi sınırda anlamlı olduğu ($p = 0,057$), gebelikler arası 3-5 yıl olan çocukların %44,4'ünün ileri, gebelikler arasının 5 yıldan fazla olan çocukların %31,4'ü geri-şüpheli, %20,0'sinin ileri düzeyde dil gelişim göstermektedir. Pandemide ekranda geçirilen süre ile dil bilişsel gelişim arasındaki ilişki sınırda anlamlıdır ($p=0,057$). Pandemide günde 2 saatten az ekrana maruz kalan çocukların %46,6'sı ileri gelişim gösterirken, günde 5 saatten fazla ekrana maruz kalanların %25,9'u ileri gelişim göstermektedir (Tablo 5.7).

Tablo 4.8. Çocuğun çeşitli özelliklerine göre ince motor gelişim düzeyi

		İnce Motor Gelişim							
		Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P	
Cinsiyet	Kız	48	55,2	28	32,2	11	12,6	1,074	
	Erkek	40	63,5	17	27,0	6	9,5	0,584	
Çocuk yaş grupları (ay)	28-36 ay	17	41,5	17	41,5	7	17,1	8,066	
	37-48 ay	41	66,1	17	27,4	4	6,5	0,089	
	≥ 49 ay	30	63,8	11	23,4	6	12,8		
Gebelik arası (yıl)	İlk gebelik	38	56,7	19	28,4	10	14,9	17,265	
	≤ 2 yıl	9	42,9	11	52,4	1	4,8	0,008	
	3-5 yıl	12	44,4	10	37,0	5	18,5		
	> 5 yıl	29	82,9	5	14,3	1	2,9		
Doğum haftası	< 37 hafta	7	50,0	5	35,7	2	14,3	0,647	
	37-39 hafta	53	60,2	26	29,5	9	10,2	0,958	
	≥ 40 hafta	28	58,3	14	29,2	6	12,5		
Doğum kilosu (gr.)	< 2500	10	58,8	5	29,4	2	11,8	2,686	
	2500-2999	22	64,7	7	20,6	5	14,7	0,847	
	3000-3499	32	54,2	20	33,9	7	11,9		
	≥ 3500	24	60,0	13	32,5	3	7,5		
Doğum şekli	Normal	43	62,3	21	30,4	5	7,2	2,182	
	Sezaryen	45	55,6	24	29,6	12	14,8	0,336	
Bebeği isteme	İstendik gebelik	74	57,8	38	29,7	16	12,5	1,185	
	İstenmeyen gebelik	14	63,6	7	31,8	1	4,5	0,553	
Emzirme süresi (ay)	< 6 ay	14	46,7	8	26,7	8	26,7	10,939	
	6-11 ay	15	68,2	6	27,3	1	4,5	0,090	
	12-23 ay	22	68,8	9	28,1	1	3,1		
	≥ 24 ay	37	56,9	21	32,3	7	10,8		
Yürüme zamanı (ay)	< 12 ay	26	55,3	15	31,9	6	12,8	1,371	
	12-14 ay	46	58,2	25	31,6	8	10,1	0,849	
	≥ 15 ay	16	66,7	5	20,8	3	12,5		
Anneye göre çocuğun büyüme ve gelişimi	Akranlarına göre daha iyi	50	57,5	26	29,9	11	12,6	2,345	
	Akranlarıyla aynı	34	63,0	16	29,6	4	7,4	0,673	
	Akranlarına göre daha geri	4	44,4	3	33,3	2	22,2		
	Toplam	88	58,7	45	30,0	17	11,3		

Tablo 4.8. Devamı

		İnce Motor Gelişim						
		Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P
Pandemide evde etkinlik türü	Kardeşlerle oyun	15	65,2	6	26,1	2	8,7	2,282
	Ev içi etkinlikleri	56	54,9	34	33,3	12	11,8	0,684
	Diğer	17	68,0	5	20,0	3	12,0	
Pandemide ekran süresi	≤ 2 saat	38	52,1	23	31,5	12	16,4	5,236
	3-4 saat	31	62,0	16	32,0	3	6,0	0,264
	≥ 5 saat	19	70,4	6	22,2	2	7,4	
Pandemide kreşe gitme	Gitmeyenler	83	59,3	42	30,0	15	10,7	0,847
	Gidenler	5	50,0	3	30,0	2	20,0	0,655
Şu anda kreşe gitme	Gitmeyenler	71	59,2	37	30,8	12	10,0	1,106
	Gidenler	17	56,7	8	26,7	5	16,7	0,575
Pandemide evde oyun	Oynamayanlar	8	57,1	4	28,6	2	14,3	0,135
	Oynayanlar	80	58,8	41	30,1	15	11,0	0,935
Pandemide bina çevresinde oyun	Oynamayanlar	80	59,3	43	31,9	12	8,9	8,742
	Oynayanlar	8	53,3	2	13,3	5	33,3	0,013
Pandemide köyde/ bahçede oyun	Oynamayanlar	79	60,3	38	29,0	14	10,7	1,194
	Oynayanlar	9	47,4	7	36,8	3	15,8	0,550
	Toplam	88	58,7	45	30,0	17	11,3	

Araştırmaya alınan çocukların ince motor gelişim düzeyleri incelendiğinde; %58,7'si geri-şüpheli, %30'u normal, %11,3'ü ileri gelişim göstermektedir. Çocukların; cinsiyet, yaş, doğum haftası, doğum kilosu, doğum şekli, gebeliğin istenme durumu, emzirme süresi, yürüme zamanı, ailenin çocuğu akranlarına göre gelişim değerlendirmesi, pandemide ekran süresi, pandemide evde etkinlik türü, pandemide kreşe gitme, şimdi kreşe gitme ve pandemide evde ve köy-bahçede oyun oynama değişkenlerine göre ince motor gelişim düzeylerine bakıldığında; yapılan ki-kare testinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 5.8).

Çocuğun ince motor gelişim düzeyi, gebelikler arası 5 yıldan fazla olan ailelerin çocuklarının %82,9'u geri-şüpheli gelişim gösterirken, gebelik arası 3-5 yıl olanların %18,5'i ileri düzeyde ince motor gelişim göstermektedir ($p<0,05$). Pandemide bina çevresinde oyun oynamayan çocuklarda ince motor gelişim düzeyi ileri olanların oranı %8,9 iken, oyun oynayan çocuklarda bu oran %33,3'ü ile çok daha yüksektir ($p<0,05$)(Tablo 5.8).

Tablo 4.9. Çocuğun çeşitli özelliklerine göre kaba motor gelişim düzeyi

		Kaba Motor Gelişim						
		Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P
Cinsiyet	Kız	19	21,8	44	50,6	24	27,6	0,008
	Erkek	14	22,2	32	50,8	17	27,0	0,996
Çocuk yaş grupları (ay)	28-36 ay	3	7,3	19	46,3	19	46,3	22,019
	37-48 ay	19	30,6	25	40,3	18	29,0	0,001
	≥ 49 ay	11	23,4	32	68,1	4	8,5	
Gebelik arası (yıl)	İlk gebelik	12	17,9	41	61,2	14	20,9	14,964
	≤ 2 yıl	4	19,0	6	28,6	11	52,4	0,021
	3-5 yıl	5	18,5	12	44,4	10	37,0	
	> 5 yıl	12	34,3	17	48,6	6	17,1	
Doğum haftası	< 37 hafta	3	21,4	7	50,0	4	28,6	1,269
	37-39 hafta	22	25,0	43	48,9	23	26,1	0,867
	≥ 40 hafta	8	16,7	26	54,2	14	29,2	
Doğum kilosu (gr.)	< 2500	6	35,3	7	41,2	4	23,5	5,890
	2500-2999	9	26,5	16	47,1	9	26,5	0,436
	3000-3499	12	20,3	34	57,6	13	22,0	
	≥ 3500	6	15,0	19	47,5	15	37,5	
Doğum şekli	Normal	18	26,1	35	50,7	16	23,2	1,773
	Sezaryen	15	18,5	41	50,6	25	30,9	0,412
Bebeği isteme	İstendik gebelik	27	21,1	70	54,7	31	24,2	6,208
	İstenmeyen gebelik	6	27,3	6	27,3	10	45,5	0,045
Emzirme süresi (ay)	< 6 ay	5	16,7	17	56,7	8	26,7	2,002
	6-11 ay	6	27,3	10	45,5	6	27,3	0,920
	12-23 ay	9	28,1	14	43,8	9	28,1	
	≥ 24 ay	13	20,0	34	52,3	18	27,7	
Yürüme zamanı (ay)	< 12 ay	10	21,3	26	55,3	11	23,4	5,397
	12-14 ay	14	17,7	42	53,2	23	29,1	0,249
	≥ 15 ay	9	37,5	8	33,3	7	29,2	
Anneye göre çocuğun büyüme ve gelişimi	Akranlarına göre daha iyi	19	21,8	41	47,1	27	31,0	2,398
	Akranlarıyla aynı	13	24,1	29	53,7	12	22,2	0,663
	Akranlarına göre daha geri	1	11,1	6	66,7	2	22,2	
	Toplam	33	22,0	76	50,7	41	27,3	

Tablo 4.9. Devamı

			Kaba Motor Gelişim						
			Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P
Pandemide etkinlik türü	evde	Kardeşlerle oyun	7	30,4	9	39,1	7	30,4	3,875
		Ev içi etkinlikleri	19	18,6	53	52,0	30	29,4	0,423
		Diğer	7	28,0	14	56,0	4	16,0	
Pandemide süresi	ekran	≤ 2 saat	12	16,4	35	47,9	26	35,6	6,818
		3-4 saat	12	24,0	27	54,0	11	22,0	0,146
		≥ 5 saat	9	33,3	14	51,9	4	14,8	
Pandemide gitme	kreşe	Gitmeyenler	32	22,9	68	48,6	40	28,6	3,699
		Gidenler	1	10,0	8	80,0	1	10,0	0,157
Şu anda kreşe gitme		Gitmeyenler	27	22,5	56	46,7	37	30,8	4,652
		Gidenler	6	20,0	20	66,7	4	13,3	0,098
Pandemide oyun	evde	Oynamayanlar	2	14,3	8	57,1	4	28,6	0,554
		Oynayanlar	31	22,8	68	50,0	37	27,2	0,758
Pandemide çevresinde oyun	bina	Oynamayanlar	30	22,2	68	50,4	37	27,4	0,056
		Oynayanlar	3	20,0	8	53,3	4	26,7	0,972
Pandemide bahçede oyun	köyde/	Oynamayanlar	29	22,1	65	49,6	37	28,2	0,547
		Oynayanlar	4	21,1	11	57,9	4	21,1	0,761
		Toplam	33	22,0	76	50,7	41	27,3	

Araştırmaya alınan çocukların kaba motor gelişim düzeyleri incelendiğinde; %22,0'ı geri-şüpheli, %50,7'si normal, %27,3'ü ileri gelişim göstermektedir.

Çocukların; cinsiyet, doğum haftası, doğum kilosu, doğum şekli, emzirme süresi, yürüme zamanı, ailenin çocuğun gelişimini değerlendirmesi, pandemide evde etkinlik türü, pandemide ekran süresi, pandemide kreşe gitme, şimdi kreşe gitme ve pandemide evde, bina çevresinde ve köy-bahçede oyun oynama değişkenlerine göre kaba motor gelişim düzeylerine bakıldığında geri-şüpheli, normal ve ileri düzeyde olma durumlarında; istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır($p>0,05$). Çocuğun yaşı ile kaba motor gelişim düzeyi arasında ters bir ilişki vardır. 28-36 aylık olan çocukların %46,3 ileri iken, 49 aydan büyük olan çocukların %8,5 ileri düzeyde kaba motor gelişimi göstermektedir($p<0,05$). Çocuğun kaba motor gelişim düzeyi, gebelikler arası 2 yıldan daha sık olan ailelerin çocuklarının %52,4'ü ileri gelişim gösterirken, gebelik arası 5 yıldan uzun olanların %34,3'ü geri-şüpheli kaba motor gelişim göstermektedir ($p<0,05$). İstenen gebeliklerde çocukların kaba motor gelişim düzeyleri; %54,7 normal gelişim düzeyi

gösterirken, istenmeyen gebeliklerde bu oran %27,3'tür ($p < 0,05$) (Tablo 5.9).

Tablo 4.10. Çocuğun çeşitli özelliklerine göre Sosyal Beceri-Özbakım gelişim düzeyi

		Sosyal Beceri-Özbakım						
		Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Cinsiyet	Kız	13	14,9	48	55,2	26	29,9	11,954
	Erkek	25	39,7	26	41,3	12	19,0	0,003
Çocuk yaş grupları (ay)	28-36 ay	11	26,8	19	46,3	11	26,8	6,567
	37-48 ay	14	22,6	27	43,5	21	33,9	0,161
	≥ 49 ay	13	27,7	28	59,6	6	12,8	
Gebelik arası (yıl)	İlk gebelik	16	23,9	35	52,2	16	23,9	13,148
	≤ 2 yıl	2	9,5	11	52,4	8	38,1	0,041
	3-5 yıl	4	14,8	16	59,3	7	25,9	
	> 5 yıl	16	45,7	12	34,3	7	20,0	
Doğum haftası	< 37 hafta	5	35,7	5	35,7	4	28,6	2,022
	37-39 hafta	20	22,7	47	53,4	21	23,9	0,732
	≥ 40 hafta	13	27,1	22	45,8	13	27,1	
Doğum kilosu (gr.)	< 2500	5	29,4	8	47,1	4	23,5	1,875
	2500-2999	9	26,5	14	41,2	11	32,4	0,931
	3000-3499	15	25,4	31	52,5	13	22,0	
	≥ 3500	9	22,5	21	52,5	10	25,0	
Doğum şekli	Normal	15	21,7	40	58,0	14	20,3	3,867
	Sezaryen	23	28,4	34	42,0	24	29,6	0,145
Bebeği isteme	İstendik gebelik	32	25,0	65	50,8	31	24,2	0,837
	İstenmeyen gebelik	6	27,3	9	40,9	7	31,8	0,658
Emzirme süresi (ay)	< 6 ay	7	23,3	16	53,3	7	23,3	2,154
	6-11 ay	8	36,4	10	45,5	4	18,2	0,905
	12-23 ay	8	25,0	15	46,9	9	28,1	
	≥ 24 ay	15	23,1	32	49,2	18	27,7	
Yürüme zamanı (ay)	< 12 ay	8	17,0	27	57,4	12	25,5	5,810
	12-14 ay	23	29,1	33	41,8	23	29,1	0,214
	≥ 15 ay	7	29,2	14	58,3	3	12,5	
Anneye göre çocuğun büyüme ve gelişimi	Akranlarına göre daha iyi	17	19,5	44	50,6	26	29,9	6,652
	Akranlarıyla aynı	17	31,5	25	46,3	12	22,2	0,155
	Akranlarına göre daha geri	4	44,4	5	55,6	0	,0	
	Toplam	38	25,3	74	49,3	38	25,3	

Tablo 4.10. Devamı

		Sosyal beceri-özbakım						
		Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P
Pandemide evde etkinlik türü	Kardeşlerle oyun	5	21,7	11	47,8	7	30,4	3,673
	Ev içi etkinlikleri	30	29,4	48	47,1	24	23,5	0,452
	Diğer	3	12,0	15	60,0	7	28,0	
Pandemide ekran süresi	≤ 2 saat	14	19,2	38	52,1	21	28,8	11,081
	3-4 saat	20	40,0	23	46,0	7	14,0	0,026
	≥ 5 saat	4	14,8	13	48,1	10	37,0	
Pandemide kreşe gitme	Gitmeyenler	36	25,7	68	48,6	36	25,7	0,488
	Gidenler	2	20,0	6	60,0	2	20,0	0,784
Şu anda kreşe gitme	Gitmeyenler	29	24,2	60	50,0	31	25,8	0,436
	Gidenler	9	30,0	14	46,7	7	23,3	0,804
Pandemide evde oyun	Oynamayanlar	2	14,3	9	64,3	3	21,4	1,537
	Oynayanlar	36	26,5	65	47,8	35	25,7	0,464
Pandemide bina çevresinde oyun	Oynamayanlar	37	27,4	67	49,6	31	23,0	5,311
	Oynayanlar	1	6,7	7	46,7	7	46,7	0,070
Pandemide köyde/bahçede oyun	Oynamayanlar	35	26,7	64	48,9	32	24,4	1,165
	Oynayanlar	3	15,8	10	52,6	6	31,6	0,558
	Toplam	38	25,3	74	49,3	38	25,3	

Araştırmaya alınan çocukların sosyal beceri-özbakım gelişim düzeyleri incelendiğinde; %25,3'ü geri-şüpheli, %49,3'ü normal, %25,3'ü ileri gelişim göstermektedir.

Çocukların; yaş, doğum haftası, doğum kilosu, doğum şekli, emzirme süresi, yürüme zamanı, ailenin çocuğun gelişimini değerlendirmesi, pandemide evde etkinlik türü, pandemide kreşe gitme, şimdi kreşe gitme ve pandemide evde, bina çevresinde ve köy-bahçede oyun oynama değişkenlerine göre sosyal beceri ve öz-bakım gelişim düzeylerine bakıldığında; geri-şüpheli, normal ve ileri düzeyde olma durumları yapılan ki-kare testinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişim düzeylerinde kız çocuklarının %29,9'u ileri düzeyde gelişim gösterirken, erkek çocuklarının %19,0'ı ileri düzeyde gelişim göstermektedir. Kız çocuklarının sosyal beceri ve öz-bakım gelişimleri erkek çocuklarına göre ileri düzeydedir ($p<0,05$). Sosyal beceri ve öz-bakım gelişim düzeyleri gebelik arası 2 yıldan daha sık olan ailelerin çocuklarında %9,5 geri-şüpheli gelişim olarak görülürken, 5 yıldan daha uzun olan ailelerin çocuklarında %45,7'si geri-şüpheli gelişim olarak görülmektedir ($p<0,05$). Pandemide ekran süresi günlük 3-4 saat olan çocukların %40,0'ı sosyal beceri ve öz-bakım gelişim yönünden geri-şüpheli gelişim gösterirken, günde 2 saatten az vakit geçirenlerin %28,8'i ileri gelişim göstermektedir ($p<0,05$)(Tablo 5.10).

Tablo 4.11. Ailenin çeşitli özelliklerine göre çocuğun genel gelişim düzeyi

				Genel Gelişim						
				Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P
Anne (yıl)	yaş	grup	21-29	14	29,8	21	44,7	12	25,5	1,879
			30-34	11	21,2	26	50,0	15	28,8	0,931
			35-39	11	28,2	19	48,7	9	23,1	
			≥ 40	2	16,7	6	50,0	4	33,3	
Baba (yıl)	yaş	grup	25-29	4	28,6	7	50,0	3	21,4	5,506
			30-34	11	18,0	33	54,1	17	27,9	0,481
			35-39	11	33,3	11	33,3	11	33,3	
			≥ 40	12	28,6	21	50,0	9	21,4	
Anne düzeyi	eğitim	İlkokul	8	30,8	13	50,0	5	19,2	14,827	
		Ortaokul	11	45,8	9	37,5	4	16,7	0,022	
		Lise	15	29,4	23	45,1	13	25,5		
		Üniversite	4	8,2	27	55,1	18	36,7		
Baba düzeyi	eğitim	İlkokul	10	35,7	9	32,1	9	32,1	16,307	
		Ortaokul	5	20,8	15	62,5	4	16,7	0,012	
		Lise	15	37,5	20	50,0	5	12,5		
		Üniversite	8	13,8	28	48,3	22	37,9		
Anne durumu	çalışma	Çalışmıyor	34	28,3	56	46,7	30	25,0	2,979	
		Çalışıyor	4	13,3	16	53,3	10	33,3	0,226	
Baba meslek		Çalışmıyor-İşsiz	5	22,7	11	50,0	6	27,3	10,245	
		Kamu çalışanı	8	17,4	19	41,3	19	41,3	0,115	
		Esnaf-çiftçi	5	21,7	12	52,2	6	26,1		
		Özelde işçi	20	33,9	30	50,8	9	15,3		
Ailedeki sayısı	çocuk	Kardeş yok	8	20,5	22	56,4	9	23,1	3,683	
		1 Kardeş	16	23,5	30	44,1	22	32,4	0,451	
		≥ 2 Kardeş	14	32,6	20	46,5	9	20,9		
Baba beslenme yardım	çocuk	Yok	14	29,2	26	54,2	8	16,7	3,616	
		Var	24	23,5	46	45,1	32	31,4	0,164	
Baba giyinme yardım	çocuk	Yok	15	30,6	27	55,1	7	14,3	5,748	
		Var	23	22,8	45	44,6	33	32,7	0,056	
Baba banyo yardım	çocuk	Yok	16	29,6	29	53,7	9	16,7	4,351	
		Var	22	22,9	43	44,8	31	32,3	0,114	
Baba çocuk oyun yardım	çocuk	Yok	13	31,0	24	57,1	5	11,9	6,510	
		Var	25	23,1	48	44,4	35	32,4	0,039	
Baba uyutma yardım	çocuk	Yok	16	31,4	28	54,9	7	13,7	6,732	
		Var	22	22,2	44	44,4	33	33,3	0,035	
Gelir düzeyi (TL)		< 4000	11	45,8	10	41,7	3	12,5	23,517	
		4000-4999	15	33,3	25	55,6	5	11,1	0,003	
		5000-6999	6	24,0	8	32,0	11	44,0		
		7000-9999	3	13,0	11	47,8	9	39,1		
		≥ 10000	3	9,1	18	54,5	12	36,4		
		Toplam	38	25,3	72	48,0	40	26,7		

Araştırmaya alınan çocukların ailelerinin çeşitli özelliklerine göre çocuğun genel gelişim düzeyi incelendiğinde; %25,3'ü geri-şüpheli, %48,0'ı normal,%26,7'si ileri gelişim göstermektedir. Çocukların genel gelişim düzeylerine bakıldığında geri-şüpheli, normal ve ileri düzeyde olma durumlarının, anne ve babanın eğitim durumuna göre farklı olduğu tespit edilmiştir. Anneleri ilkokul mezunu olan çocuklar %30,8 geri-şüpheli gelişim gösterirken, üniversite mezunu olanların çocukları %8,2 geri-şüpheli gelişim göstermektedir. Aynı şekilde ilkokul mezunu olan babaların çocukları %35,7 geri-şüpheli gelişim gösterirken, üniversite mezunu olanların çocukları %13,8 geri-şüpheli gelişim göstermektedir($p<0,05$). Anne yaş, baba yaş, anne çalışma durumu, baba meslek, babanın çocuğun beslenmesine, giyinmesine ve banyosuna destek olması değişkenlerine göre çocuğun genel gelişiminde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır($p>0,05$). Çocukların oyun oynaması ve uyutulması konusunda baba desteği olması çocukların genel gelişimlerini etkilemektedir. Baba ile oyun oynayan çocukların 32,4'ünün, babası ile uyuyan çocukların %33,3'ünün genel gelişimi ileri düzeydedir ($p<0,05$). Gelir düzeyi aylık 4000 TL ve altında olan ailelerin çocuklarının %45,8'i geri-şüpheli genel gelişim gösterirken, 10000 TL ve üzeri olan ailelerin çocuklarının %9,1'i geri-şüpheli genel gelişim göstermektedir ($p<0,05$)(Tablo 5.11).

Tablo 4.12. Ailenin çeşitli özelliklerine göre çocuğun dil bilişsel gelişim düzeyi

			Dil Bilişsel Gelişim						
			Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P
Anne yaş grup (yıl)		21-29	10	21,3	21	44,7	16	34,0	2,253
		30-34	8	15,4	26	50,0	18	34,6	0,895
		35-39	7	17,9	20	51,3	12	30,8	
		≥ 40	2	16,7	4	33,3	6	50,0	
Baba yaş grup (yıl)		25-29	2	14,3	7	50,0	5	35,7	1,134
		30-34	9	14,8	30	49,2	22	36,1	0,980
		35-39	7	21,2	15	45,5	11	33,3	
		≥ 40	9	21,4	19	45,2	14	33,3	
Anne düzeyi	eğitim	İlkokul	3	11,5	17	65,4	6	23,1	20,772
		Ortaokul	9	37,5	9	37,5	6	25,0	0,002
		Lise	13	25,5	23	45,1	15	29,4	
		Üniversite	2	4,1	22	44,9	25	51,0	
Baba düzeyi	eğitim	İlkokul	9	32,1	10	35,7	9	32,1	14,501
		Ortaokul	4	16,7	15	62,5	5	20,8	0,025
		Lise	10	25,0	19	47,5	11	27,5	
		Üniversite	4	6,9	27	46,6	27	46,6	
Anne durumu	çalışma	Çalışmıyor	23	19,2	57	47,5	40	33,3	0,765
		Çalışıyor	4	13,3	14	46,7	12	40,0	0,682
Baba meslek		Çalışmıyor-işsiz	4	18,2	9	40,9	9	40,9	6,368
		Kamu çalışanı	4	8,7	22	47,8	20	43,5	0,383
		Esnaf-çiftçi	6	26,1	10	43,5	7	30,4	
		Özelde işçi	13	22,0	30	50,8	16	27,1	
Ailedeki sayısı	çocuk	Kardeş yok	4	10,3	20	51,3	15	38,5	3,310
		1 Kardeş	12	17,6	32	47,1	24	35,3	0,507
		≥ 2Kardeş	11	25,6	19	44,2	13	30,2	
Baba beslenme yardım	çocuk	Yok	9	18,8	27	56,3	12	25,0	3,110
		Var	18	17,6	44	43,1	40	39,2	0,211
Baba giyinme yardım	çocuk	Yok	10	20,4	28	57,1	11	22,4	4,847
		Var	17	16,8	43	42,6	41	40,6	0,089
Baba banyo yardım	çocuk	Yok	11	20,4	28	51,9	15	27,8	1,782
		Var	16	16,7	43	44,8	37	38,5	0,410
Baba çocuk oyun yardım		Yok	9	21,4	24	57,1	9	21,4	4,516
		Var	18	16,7	47	43,5	43	39,8	0,105
Baba uyutma yardım	çocuk	Yok	10	19,6	29	56,9	12	23,5	4,358
		Var	17	17,2	42	42,4	40	40,4	0,113
Gelir düzeyi (TL)		< 4000	7	29,2	9	37,5	8	33,3	9,328
		4000-4999	9	20,0	26	57,8	10	22,2	0,315
		5000-6999	5	20,0	11	44,0	9	36,0	
		7000-9999	3	13,0	11	47,8	9	39,1	
		≥ 10000	3	9,1	14	42,4	16	48,5	
		Toplam	27	18,0	71	47,3	52	34,7	

Araştırmaya alınan çocukların ailelerinin çeşitli özelliklerine göre çocuğun dil bilişsel gelişim düzeyi incelendiğinde; %18,0'ı geri-şüpheli, %47,3'ü normal, %34,7'si ileri gelişim göstermektedir.

Ailelerin çeşitli özelliklerine göre çocukların dil bilişsel gelişim düzeylerine bakıldığında geri-şüpheli, normal ve ileri düzeyde olma durumlarının; anne yaş, baba yaş, anne çalışma durumu, baba meslek, babanın çocuğun beslenmesine, giyinmesine, banyosuna, oyun oynamasına ve uyutmasına destek olması değişkenleri ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır($p>0,05$). Anne eğitim ve baba eğitim durumu çocuğun dil bilişsel gelişimini etkilemektedir. Anneleri ilkokul mezunu olan çocuklar %23,1 ileri gelişim gösterirken, üniversite mezunu olanların çocukları %51,0 ileri gelişim göstermektedir. Babaları ilkokul mezunu olan çocukların %32,1'i geri-şüpheli gelişim gösterirken, üniversite mezunu olan çocukların %46,6'sı ileri gelişim göstermektedir ($p<0,05$)(Tablo 5.12).

Tablo 4.13. Ailenin çeşitli özelliklerine göre çocuğun ince motor gelişim düzeyi

				İnce motor gelişim						
				Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P
Anne (yıl)	yaş	grup	21-29	27	57,4	15	31,9	5	10,6	1,571
			30-34	29	55,8	17	32,7	6	11,5	0,955
			35-39	24	61,5	11	28,2	4	10,3	
			≥ 40	8	66,7	2	16,7	2	16,7	
Baba (yıl)	yaş	grup	25-29	7	50,0	5	35,7	2	14,3	9,996
			30-34	35	57,4	23	37,7	3	4,9	0,125
			35-39	17	51,5	11	33,3	5	15,2	
			≥ 40	29	69,0	6	14,3	7	16,7	
Anne düzeyi	eğitim	İlkokul	19	73,1	5	19,2	2	7,7	10,039	
		Ortaokul	17	70,8	6	25,0	1	4,2	0,123	
		Lise	28	54,9	19	37,3	4	7,8		
		Üniversite	24	49,0	15	30,6	10	20,4		
Baba düzeyi	eğitim	İlkokul	17	60,7	10	35,7	1	3,6	7,584	
		Ortaokul	15	62,5	7	29,2	2	8,3	0,270	
		Lise	28	70,0	8	20,0	4	10,0		
		Üniversite	28	48,3	20	34,5	10	17,2		
Anne durumu	çalışma	Çalışmıyor	74	61,7	35	29,2	11	9,2	3,545	
		Çalışıyor	14	46,7	10	33,3	6	20,0	0,170	
Baba meslek		Çalışmıyor-ışsız	14	63,6	6	27,3	2	9,1	7.529	
		Kamu çalışanı	23	50,0	14	30,4	9	19,6	0,275	
		Esnaf-çiftçi	12	52,2	10	43,5	1	4,3		
		Özelde işçi	39	66,1	15	25,4	5	8,5		
Ailedeki sayısı	çocuk	Kardeş yok	24	61,5	11	28,2	4	10,3	4,500	
		1 kardeş	34	50,0	25	36,8	9	13,2	0,343	
		≥ 2Kardeş	30	69,8	9	20,9	4	9,3		
Baba beslenme yardım	çocuk	Yok	28	58,3	15	31,3	5	10,4	0,090	
		Var	60	58,8	30	29,4	12	11,8	0,956	
Baba giyinme yardım	çocuk	Yok	29	59,2	14	28,6	6	12,2	0,106	
		Var	59	58,4	31	30,7	11	10,9	0,948	
Baba banyo yardım	çocuk	Yok	32	59,3	15	27,8	7	13,0	0,342	
		Var	56	58,3	30	31,3	10	10,4	0,843	
Baba çocuk oyun yardım	çocuk	Yok	28	66,7	9	21,4	5	11,9	2,082	
		Var	60	55,6	36	33,3	12	11,1	0,353	
Baba uyutma yardım	çocuk	Yok	32	62,7	13	25,5	6	11,8	0,756	
		Var	56	56,6	32	32,3	11	11,1	0,685	
Gelir düzeyi (TL)		< 4000	19	79,2	5	20,8	0	,0	19,336	
		4000-4999	31	68,9	13	28,9	1	2,2	0,013	
		5000-6999	14	56,0	8	32,0	3	12,0		
		7000-9999	9	39,1	8	34,8	6	26,1		
		≥ 10000	15	45,5	11	33,3	7	21,2		
		Toplam	88	58,7	45	30,0	17	11,3		

Araştırmaya alınan çocukların ailelerinin çeşitli özelliklerine göre çocuğun ince motor gelişim düzeyi incelendiğinde; %58,7'si geri-şüpheli, %30,0'ı normal, %11,3'ü ileri gelişim göstermektedir.

Ailelerin çeşitli özelliklerine göre çocukların ince motor gelişim düzeylerine bakıldığında geri-şüpheli, normal ve ileri düzeyde olma durumlarının; anne yaş, baba yaş, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne çalışma durumu, baba meslek, babanın çocuğun beslenmesine, giyinmesine, banyosuna, oyun oynamasına ve uyutmasına destek olması ile aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur($p>0,05$). Aylık geliri 4000 TL'nin altında olan ailelerin çocukları %79,2 geri-şüpheli gelişim gösterirken, aylık geliri 7000-9999 TL olan ailelerin çocukları %26,1 ileri gelişim göstermektedir ($p<0,05$)(Tablo 5.13).

Tablo 4.14. Ailenin çeşitli özelliklerine göre çocuğun kaba motor gelişim düzeyi

				Kaba motor gelişim						
				Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P
Anne yaş grubu (yıl)	21-29	8	17,0	29	61,7	10	21,3	4,538		
	30-34	13	25,0	24	46,2	15	28,8	0,604		
	35-39	10	25,6	16	41,0	13	33,3			
	≥ 40	2	16,7	7	58,3	3	25,0			
Baba yaş grubu (yıl)	25-29	2	14,3	8	57,1	4	28,6	3,530		
	30-34	13	21,3	35	57,4	13	21,3	0,740		
	35-39	7	21,2	15	45,5	11	33,3			
	≥ 40	11	26,2	18	42,9	13	31,0			
Anne düzeyi	eğitim İlkokul	8	30,8	10	38,5	8	30,8	4,316		
	Ortaokul	6	25,0	13	54,2	5	20,8	0,634		
	Lise	11	21,6	24	47,1	16	31,4			
	Üniversite	8	16,3	29	59,2	12	24,5			
Baba düzeyi	eğitim İlkokul	8	28,6	12	42,9	8	28,6	4,863		
	Ortaokul	3	12,5	15	62,5	6	25,0	0,561		
	Lise	12	30,0	18	45,0	10	25,0			
	Üniversite	10	17,2	31	53,4	17	29,3			
Anne durumu	çalışma Çalışmıyor	28	23,3	59	49,2	33	27,5	0,757		
	Çalışıyor	5	16,7	17	56,7	8	26,7	0,685		
Baba meslek	Çalışmıyor-işsiz	3	13,6	12	54,5	7	31,8	3,222		
	Kamu çalışanı	11	23,9	20	43,5	15	32,6	0,780		
	Esnaf-çiftçi	6	26,1	13	56,5	4	17,4			
	Özelde işçi	13	22,0	31	52,5	15	25,4			
Ailedeki sayısı	çocuk Kardeş yok	8	20,5	24	61,5	7	17,9	3,719		
	1Kardeş	14	20,6	34	50,0	20	29,4	0,445		
	≥ 2 Kardeş	11	25,6	18	41,9	14	32,6			
Baba beslenme yardım	çocuk Yok	13	27,1	22	45,8	13	27,1	1,156		
	Var	20	19,6	54	52,9	28	27,5	0,561		
Baba giyinme yardım	çocuk Yok	13	26,5	23	46,9	13	26,5	0,896		
	Var	20	19,8	53	52,5	28	27,7	0,639		
Baba banyo yardım	çocuk Yok	14	25,9	25	46,3	15	27,8	0,915		
	Var	19	19,8	51	53,1	26	27,1	0,633		
Baba çocuk oyun yardım	Yok	10	23,8	21	50,0	11	26,2	0,120		
	Var	23	21,3	55	50,9	30	27,8	0,942		
Baba uyutma yardım	çocuk Yok	14	27,5	23	45,1	14	27,5	1,517		
	Var	19	19,2	53	53,5	27	27,3	0,468		
Gelir düzeyi (TL)	< 4000	5	20,8	12	50,0	7	29,2	7,189		
	4000-4999	11	24,4	23	51,1	11	24,4	0,516		
	5000-6999	7	28,0	10	40,0	8	32,0			
	7000-9999	7	30,4	9	39,1	7	30,4			
	≥ 10000	3	9,1	22	66,7	8	24,2			
	Toplam	33	22,0	76	50,7	41	27,3			

Araştırmaya alınan çocukların ailelerinin çeşitli özelliklerine göre çocuğun kaba motor gelişimleri incelendiğinde; %22,0'ı geri-şüpheli, %50,7'si normal, %27,3'ü ileri gelişim göstermektedir. Ailelerin çeşitli özelliklerine göre çocukların kaba motor gelişim düzeylerine bakıldığında geri-şüpheli, normal ve ileri düzeyde olma durumlarının; anne yaş, baba yaş, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne çalışma durumu, baba meslek, babanın çocuğun beslenmesine, giyinmesine, banyosuna, oyun oynamasına, uyutmasına destek olması ve ailenin gelir düzeyi ile aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır($p>0,05$)(Tablo 5.14).

Tablo 4.15. Ailenin çeşitli özelliklerine göre çocuğun sosyal beceri-özbakım gelişim düzeyi

				Sosyal Beceri-Özbakım						
				Geri-Şüpheli		Normal		İleri		X ²
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	P
Anne (yıl)	yaş	grup	21-29	11	23,4	24	51,1	12	25,5	3,908
			30-34	11	21,2	30	57,7	11	21,2	0,689
			35-39	12	30,8	16	41,0	11	28,2	
			≥ 40	4	33,3	4	33,3	4	33,3	
Baba (yıl)	yaş	grup	25-29	5	35,7	7	50,0	2	14,3	8,841
			30-34	10	16,4	32	52,5	19	31,1	0,183
			35-39	7	21,2	19	57,6	7	21,2	
			≥ 40	16	38,1	16	38,1	10	23,8	
Anne düzeyi	eğitim	İlkokul	6	23,1	12	46,2	8	30,8	1,393	
		Ortaokul	6	25,0	13	54,2	5	20,8	0,966	
		Lise	14	27,5	26	51,0	11	21,6		
		Üniversite	12	24,5	23	46,9	14	28,6		
Baba düzeyi	eğitim	İlkokul	3	10,7	15	53,6	10	35,7	8,226	
		Ortaokul	5	20,8	13	54,2	6	25,0	0,222	
		Lise	15	37,5	19	47,5	6	15,0		
		Üniversite	15	25,9	27	46,6	16	27,6		
Anne durumu	çalışma	Çalışmıyor	29	24,2	58	48,3	33	27,5	1,556	
		Çalışıyor	9	30,0	16	53,3	5	16,7	0,459	
Baba meslek		Çalışmıyor- işsiz	4	18,2	13	59,1	5	22,7	14,496	
		Kamu çalışanı	14	30,4	22	47,8	10	21,7	0,025	
		Esnaf-çiftçi	1	4,3	10	43,5	12	52,2		
		Özelde işçi	19	32,2	29	49,2	11	18,6		
Ailedeki sayısı	çocuk	Kardeş yok	8	20,5	22	56,4	9	23,1	1,334	
		1Kardeş	18	26,5	33	48,5	17	25,0	0,856	
		≥ 2Kardeş	12	27,9	19	44,2	12	27,9		
Baba beslenme yardım	çocuk	Yok	13	27,1	21	43,8	14	29,2	0,941	
		Var	25	24,5	53	52,0	24	23,5	0,625	
Baba giyinme yardım	çocuk	Yok	15	30,6	21	42,9	13	26,5	1,460	
		Var	23	22,8	53	52,5	25	24,8	0,482	
Baba banyo yardım	çocuk	Yok	15	27,8	25	46,3	14	25,9	0,368	
		Var	23	24,0	49	51,0	24	25,0	0,832	
Baba çocuk oyun yardım	çocuk	Yok	13	31,0	17	40,5	12	28,6	1,896	
		Var	25	23,1	57	52,8	26	24,1	0,388	
Baba uyutma yardım	çocuk	Yok	15	29,4	23	45,1	13	25,5	0,789	
		Var	23	23,2	51	51,5	25	25,3	0,674	
Gelir düzeyi (TL)		< 4000	5	20,8	16	66,7	3	12,5	13,233	
		4000-4999	16	35,6	18	40,0	11	24,4	0,104	
		5000-6999	5	20,0	9	36,0	11	44,0		
		7000-9999	3	13,0	15	65,2	5	21,7		
		≥ 10000	9	27,3	16	48,5	8	24,2		
		Toplam	38	25,3	74	49,3	38	25,3		

Araştırmaya alınan çocukların ailelerinin çeşitli özelliklerine göre çocuğun sosyal beceri ve öz-bakım gelişimleri incelendiğinde; %25,3'ü geri-şüpheli, %49,3'ü normal, %25,3'ü ileri gelişim göstermektedir.

Ailelerin çeşitli özelliklerine göre çocukların sosyal beceri-özbakım gelişim düzeylerine bakıldığında geri-şüpheli, normal ve ileri düzeyde olma durumlarının; anne yaş, baba yaş, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne çalışma durumu, babanın çocuğun beslenmesine, giyinmesine, banyosuna, oyun oynamasına, uyutmasına destek olması ve ailenin gelir düzeyi değişkenleri ile aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır($p>0,05$). Baba mesleği esnaf-çiftçi gibi serbest meslek olan çocukların %52,2'si ileri düzey sosyal beceri ve öz-bakım gelişimi gösterirken babaları özel sektörde çalışan çocukların %32,2'si geri-şüpheli gelişim göstermektedir ($p<0,05$)(Tablo 5.15).

Çocukların AGTE ölçeği gelişim puanları ile çocukların özelliklerinden sürekli ve ordinal özellikte olan değişkenler arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelendiğinde:

Çocukların yaşının artması ile AGTE ölçeği genel gelişim ve alt boyut puanlarının artması arasında beklendiği gibi doğrusal yönde güçlü bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,01$). Çocukların yürümeye başlama zamanının kısalması ile AGTE genel ($r= -0,189$) ve dil bilişsel ($r= -0,236$) gelişim puanları arasında zıt yönde zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Yine çocukların anne ve baba eğitim düzeyinin yükselmesi ile AGTE genel, dil bilişsel ve ince motor gelişim puanları arasında doğrusal yönde çok zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Çocukların AGTE ölçeği tüm gelişim puanları ile çocuğun doğum haftası, doğum ağırlığı, emzirilme süresi, anne ve baba yaşı arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 5.16).

Çocukların AGTE ölçeğine göre gelişim düzeyleri(ordinal: geri-şüpheli-normal-ileri) ile çocukların özelliklerinden sürekli ve ordinal özellikte olan değişkenler arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile incelendiğinde:

Çocukların yaşının azalması ile genel gelişim ve alt boyut gelişim düzeyleri arasında (Rho' $r= -0,212$ ile $-0,366$) zıt yönde zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Çocukların doğum ağırlığının artması ile kaba motor gelişim düzeyinin artması yönünde çok zayıf bir ilişki varken ($p<0,05$), diğer gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Çocukların yürümeye başlama zamanının kısalması ile dil bilişsel gelişim düzeyi ($r= -0,204$) arasında zıt yönde zayıf bir ilişki bulunurken ($p<0,05$), diğer gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Yine çocukların anne ve baba eğitim düzeyinin yükselmesi ile genel, dil bilişsel ve ince motor gelişim düzeyleri arasında doğrusal yönde çok zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Çocukların tüm gelişim düzeyleri ile gebelikler arası süre, çocuğun doğum haftası, emzirilme süresi, ailedeki çocuk sayısı, anne ve baba yaşı arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$)(Tablo 5.17).

Tablo 4.16.AGTE çocuk gelişimsel ölçeği puanları ile çeşitli parametreler arasındaki korelasyon.

	Genel	Dil Bilişsel	İnce Motor	KabaMotor	Sosyal Beceri	Çocuk yaşı	Doğumhaftası	Doğumkilosu	Emzirme süresi	Yürümeay	Anneyaş	Babayaş	Anneegitim
Dil Bilişsel	0,943**	1											
İnce Motor	0,753**	0,607**	1										
Kaba Motor	0,652**	0,592**	0,506**	1									
Sosyal Beceri	0,768**	0,648**	0,482**	0,485**	1								
Çocuğun yaşı (ay)	0,795**	0,718**	0,617**	0,614**	0,683**	1							
Doğum haftası	-0,014	0,025	-0,063	0,056	-0,037	-0,002	1						
Doğum ağırlığı (gr)	0,037	0,036	-0,006	0,123	0,059	0,029	0,608**	1					
Emzirme süresi (ay)	0,05	0,05	-0,013	-0,009	0,103	-0,062	0,099	0,135	1				
Yürüme ay	-0,189*	-,236**	-0,099	-0,146	-0,123	-0,067	-0,145	-0,12	0,002	1			
Anne yaş	0,076	0,055	0,12	-0,018	0,054	0,024	-0,061	-0,047	0,356**	-0,007	1		
Baba yas	0,033	0,001	0,098	-0,039	0,032	0,031	-0,006	-0,016	0,238**	0,026	0,809**	1	
Anne eğitim	0,253**	0,267**	0,322**	0,15	0,029	0,084	-0,035	0,038	-0,05	-0,06	-0,103	-0,194*	1
Baba eğitim	0,206*	0,242**	0,218**	0,143	0,031	0,096	-0,096	0,049	0,042	-0,005	-0,046	-0,105	0,610**

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 4.17. AGTE’ye göre çocuk gelişim düzeyi ile çeşitli parametreler arasındaki Spearman Korelasyon

	Genel Gelişim	Dil Bilişsel	İnce Motor	Kaba Motor	Sosyal Beceri	Yaş	Gebelikfark ı	Doğumhaftas ı	Doğumkilos u	Emzirmesür e	Yürümezaman ı	Toplamçocu k	Anneya ş	Babaya ş	Anneeğiti m
Dil	0,778**	1,000													
Bilişsel															
İnce	0,525**	0,346**	1,000												
Motor															
Kaba	0,436**	0,456**	0,352**	1,000											
Motor															
Sosyal	0,454**	0,322**	0,190*	0,175*	1,000										
Beceri															
Çocuk	-	-	-	-	-	1,000									
yaş	0,212**	0,305**	0,271**	0,366**	0,221**										
Gebelik	-0,091	-0,100	-0,133	-0,048	-0,070	-	1,000								
arası						0,072									
Doğum	-0,089	-0,003	-0,023	0,041	-0,028	0,011	-0,064	1,000							
haftası															
Doğum	0,061	0,035	0,084	0,199*	0,032	-	-0,067	0,459**	1,000						
kilosu						0,003									
Emzirm	0,136	0,157	-0,044	0,032	0,115	-	0,321**	-0,002	0,128	1,000					
e suresi						0,054									
Yürüme	-0,159	-0,204*	-0,041	-0,072	-0,109	-	0,025	-0,209*	-0,092	0,013	1,000				
ay						0,105									
Çocuk	-0,090	-0,123	-0,116	0,041	-0,016	-	0,726**	-0,045	-0,029	0,163*	-0,009	1,000			
sayısı						0,010									
Anne	0,041	0,046	0,024	0,050	-0,001	0,036	0,567**	-0,042	-0,020	0,345**	0,037	0,476**	1,000		
yaş															
Baba	-0,010	-0,007	-0,021	0,051	-0,050	0,022	0,643**	-0,028	-0,028	0,239**	0,064	0,542**	0,795**	1,000	
yaş															
Anne	0,273**	0,259**	0,291**	0,083	-0,010	0,076	-0,346**	-0,053	0,025	-0,029	-0,071	-0,455**	-0,058	-0,161*	1,000
eğitim															
Baba	0,201*	0,253**	0,200*	0,080	-0,079	0,090	-0,228**	-0,170*	0,076	0,067	-0,030	-0,354**	0,001	-0,063	0,607**
eğitim															

***. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 4.18. Çocukların Genel gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile tahmini

Genel Gelişim					O.R. %95 Güven Aralığı		
Referans kategori: Geri-Şüpheli		B	Std. Hata	P	O.R.	Alt sınır	Üst sınır
Normal	Intercept	-,837	1,564	,593			
	Yaş	-,046	,024	,052	,955	,912	1,000
	Gelir düzeyi	,531	,173	,002	1,700	1,211	2,388
	Baba oyun yardım=yok	,208	,467	,655	1,232	,493	3,075
İleri	Intercept	1,128	1,756	,521			
	Yaş	-,092	,029	,002	,912	,861	,966
	Gelir düzeyi	,805	,206	,000	2,237	1,494	3,349
	Baba oyun yardım=yok	-1,502	,697	,031	,223	,057	,874

Goodness-of-Fit p=0,497, Nagelkerke R²=0,269

Bağımsız değişkenler: Sürekli veya ordinal değişkenler: Çocuğun yaşı, gebelik aralığı, gebelik süresi, doğum kilosu, anne yaşı, baba yaşı, aile toplam gelir düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, yürüme zamanı. Kukla değişkenler: Cinsiyet, kreşe gitme, pandemide kreşe gitme, pandemide evde zaman geçirme türü, pandemide çocuğun oyun alanı, doğum şekli, emzirme eğitimi alma, anne çalışma durumu, baba meslek, babanın çocuk bakına katılımı.

Çocukların genel gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile incelendiğinde; çocuğun normal düzeyde olmasını, ailenin gelir düzeyini artması ve yaş küçülmesi (sınırdaki önemli p=0,052) etkilerken, gelişimin ileri düzeyde olmasını yaşı küçülmesi, aile gelir düzeyinin artması ve babanın çocuğun oyun etkinliklerine katılması etkilemektedir. Bu değişkenler, çocuğun genel gelişim düzeyindeki değişimin %26,9'unu açıklamaktadır. Modele alınan diğer değişkenler istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır (Tablo 5.18).

Tablo 4.19. Çocukların Dil Bilişsel gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile tahmini

Dil Bilişsel Gelişim		B	Std. Hata	P	O.R.	O.R. %95 Güven Aralığı	
Referans kategori: Geri-Şüpheli						Alt sınır	Üst sınır
Normal	Intercept	5,307	2,044	,009			
	Yaş	-,077	,030	,010	,926	,873	,982
	Anne eğitim düzeyi	,227	,243	,350	1,254	,780	2,018
	Gebelik arası	-,125	,078	,109	,883	,758	1,028
	Emzirme süresi	,027	,025	,273	1,028	,979	1,079
	Yürüme zamanı	-,127	,071	,073	,881	,767	1,012
	Emzirme eğitimi alma=hayır	,122	,511	,812	1,129	,415	3,076
İleri	Intercept	6,128	2,429	,012			
	Yaş	-,144	,035	,000	,866	,809	,928
	Anne eğitim düzeyi	,721	,285	,011	2,057	1,177	3,595
	Gebelik arası	-,192	,089	,031	,825	,692	,983
	Emzirme süresi	,084	,030	,006	1,087	1,024	1,154
	Yürüme zamanı	-,242	,096	,011	,785	,651	,947
	Emzirme eğitimi alma=hayır	1,342	,612	,028	3,828	1,153	12,706

Goodness-of-Fit p=0,077, Nagelkerke R²=0,336

Bağımsız değişkenler: Sürekli veya ordinal değişkenler: Çocuğun yaşı, gebelik aralığı, gebelik süresi, doğum kilosu, anne yaşı, baba yaşı, aile toplam gelir düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, yürüme zamanı. Kukla değişkenler: Cinsiyet, kreşe gitme, pandemide kreşe gitme, pandemide evde zaman geçirme türü, pandemide çocuğun oyun alanı, doğum şekli, emzirme eğitimi alma, anne çalışma durumu, baba meslek, babanın çocuk bakına katılımı.

Çocukların dil bilişsel gelişim düzeyini etkileyen parametreler incelendiğinde; çocuğun dil bilişsel düzeyinin normal olmasını sadece yaş küçülmesi etkilerken, gelişimin ileri düzeyde olmasını yaşı küçülmesi, annenin eğitim düzeyinin yükselmesi, gebelik arasının kısa veya ilk gebelik olması, emzirme süresinin artması, yürümeye başlama yaşının küçülmesi, emzirme eğitimi almamak etkilemektedir. Bu değişkenler, çocuğun dil bilişsel gelişim düzeyindeki değişimin %33,6'sını açıklamaktadır. Modele alınan diğer değişkenler istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır (Tablo 5.19).

Tablo 4.20. Çocukların İnce Motor gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile tahmini

İnce Motor Gelişim		O.R. %95 Güven Aralığı					
Referans kategori: Geri-Şüpheli		B	Std. Hata	P	O.R.	Alt sınır	Üst sınır
Normal	Intercept	4,232	2,112	,045			
	Yaş	-,069	,023	,003	,933	,891	,977
	Anne yaşı	,059	,071	,403	1,061	,924	1,218
	Baba yaşı	-,111	,073	,129	,895	,776	1,033
	Yürüme zamanı	-,123	,077	,113	,885	,760	1,029
	Aile gelir düzeyi	,330	,167	,049	1,391	1,002	1,931
	Babanın çocuğun beslenmesine destek=yok	2,058	,843	,015	7,827	1,500	40,837
	Babanın çocuğun oyununa destek=yok	-2,218	,863	,010	,109	,020	,591
İleri	Intercept	-2,543	3,012	,399			
	Yaş	-,087	,035	,012	,916	,856	,981
	Anne yaşı	-,215	,113	,058	,807	,646	1,007
	Baba yaşı	,200	,102	,050	1,222	1,000	1,492
	Yürüme zamanı	-,253	,144	,079	,776	,585	1,030
	Aile gelir düzeyi	1,388	,345	,000	4,007	2,040	7,874
	Babanın çocuğun beslenmesine destek=yok	-,206	1,324	,876	,813	,061	10,900
	Babanın çocuğun oyununa destek=yok	,752	1,410	,594	2,121	,134	33,619

Goodness-of-Fit p=0,909, Nagelkerke R²=0,365

Bağımsız değişkenler: Sürekli veya ordinal değişkenler: Çocuğun yaşı, gebelik aralığı, gebelik süresi, doğum kilosu, anne yaşı, baba yaşı, aile toplam gelir düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, yürüme zamanı. Kukla değişkenler: Cinsiyet, kreşe gitme, pandemide kreşe gitme, pandemide evde zaman geçirme türü, pandemide çocuğun oyun alanı, doğum şekli, emzirme eğitimi alma, anne çalışma durumu, baba meslek, babanın çocuk bakına katılımı.

Çocukların ince motor gelişim düzeyini etkileyen parametreler incelendiğinde; çocuğun ince motor düzeyinin normal olmasını çocuğun yaşının küçülmesi, aile gelir düzeyinin artması, babanın çocuğun beslenmesine yardım etmemesi ve oyunlarına katılması etkilerken, gelişimin ileri düzeyde olmasını yaşın küçülmesi, anne yaşının küçülmesi, baba yaşının artması, aile gelir düzeyinin artması etkilemekte ($p<0,05$), yürümeye başlama yaşının küçülmesi ise sınırda ($p=0,079$) etkilemektedir. Bu değişkenler, çocuğun ince motor gelişim düzeyindeki değişimin %36,5'ini açıklamaktadır. Modele alınan diğer değişkenler istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır (Tablo 5.20).

Tablo 4.21. Çocukların Kaba Motor gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile tahmini

Kaba Motor Gelişim		B	Std. Hata	P	O.R.	O.R. %95 Güven Aralığı	
Referans kategori: Geri-Şüpheli						Alt sınır	Üst sınır
Normal	Intercept	-,672	1,770	,704			
	Yaş	-,016	,026	,532	,984	,934	1,036
	Toplam çocuk sayısı	-,086	,277	,755	,917	,533	1,577
	Gebelik arası	-,103	,076	,175	,903	,778	1,047
	Doğum kilosu	,001	,000	,030	1,001	1,000	1,002
	Baba meslek=Çalışmıyor-işsiz	,909	,767	,236	2,481	,552	11,156
	Baba meslek=Kamu çalışanı	-,289	,500	,564	,749	,281	1,998
İleri	Intercept	1,585	2,087	,448			
	Yaş	-,148	,034	,000	,862	,807	,921
	Toplam çocuk sayısı	,659	,320	,040	1,934	1,032	3,624
	Gebelik arası	-,204	,096	,033	,815	,676	,984
	Doğum kilosu	,001	,001	,026	1,001	1,000	1,002
	Baba meslek=Çalışmıyor-işsiz	2,073	,899	,021	7,945	1,363	46,313
	Baba meslek=Kamu çalışanı	1,085	,629	,084	2,961	,863	10,155

Goodness-of-Fit p=0,278, Nagelkerke R²=0,327

Bağımsız değişkenler: Sürekli veya ordinal değişkenler: Çocuğun yaşı, gebelik aralığı, gebelik süresi, doğum kilosu, anne yaşı, baba yaşı, aile toplam gelir düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, yürüme zamanı. Kukla değişkenler: Cinsiyet, kreşe gitme, pandemide kreşe gitme, pandemide evde zaman geçirme türü, pandemide çocuğun oyun alanı, doğum şekli, emzirme eğitimi alma, anne çalışma durumu, baba meslek, babanın çocuk bakına katılımı.

Çocukların kaba motor gelişim düzeyini etkileyen parametreler incelendiğinde; çocuğun kaba motor düzeyinin normal olmasını sadece doğum ağırlığının artması etkilerken, gelişimin ileri düzeyde olmasını doğum ağırlığının artması, yaşı küçülmesi, emzirme süresinin artması, gebelik arasının kısa veya ilk gebelik olması, babanın çalışmıyor-işsiz olması etkilemektedir (p<0,05).Babanın kamu sektöründe çalışması kaba motor gelişiminin ileri düzeyde olmasını sınırda (p=0,084) etkilemektedir. Bu değişkenler, çocuğun kaba motor gelişim düzeyindeki değişimin %32,7'sini açıklamaktadır. Modele alınan diğer değişkenler istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır (Tablo 5.21).

Tablo 4.22. Çocukların Sosyal Beceri ve Öz-bakım gelişim düzeyini etkileyen parametrelerin MLR (geriye doğru eleme) analizi ile tahmini

Sosyal Beceri-özbakım gelişim		Std.		O.R.	O.R. %95 Güven Aralığı	
Referans kategori: Geri-Şüpheli		B	Hata		Alt sınır	Üst sınır
Normal	Intercept	3,902	1,867	0,037		
	Yaş	-0,028	0,025	0,269	0,972	1,022
	Gebelik arası	-0,162	0,070	0,021	0,850	0,976
	Yürüme zamanı	-0,095	0,073	0,192	0,909	1,049
	Cinsiyet=kız	1,368	0,462	0,003	3,927	9,708
	Babanın çocuğun beslenmesine destek=yok	1,766	1,261	0,161	5,850	69,288
	Babanın çocuğun giyinmesine destek=yok	-2,161	1,245	0,083	0,115	1,322
	Baba meslek=Esnaf-çiftçi	2,553	1,444	0,077	12,846	217,533
	Pandemide zaman geçirme=ev içi etkinlikler	-1,231	0,556	0,027	0,292	0,869
İleri	Intercept	6,996	2,260	0,002		
	Yaş	-0,083	0,030	0,006	0,921	0,977
	Gebelik arası	-0,159	0,082	0,054	0,853	1,003
	Yürüme zamanı	-0,239	0,103	0,020	0,788	0,963
	Cinsiyet=kız	1,611	0,569	0,005	5,007	15,274
	Babanın çocuğun beslenmesine destek=yok	2,989	1,521	0,049	19,867	391,620
	Babanın çocuğun giyinmesine destek=yok	-3,146	1,519	0,038	0,043	0,844
	Baba meslek=Esnaf-çiftçi	3,758	1,483	0,011	42,882	784,667
	Pandemide zaman geçir me=ev içi etkinlikler	-1,367	0,651	0,036	0,255	0,914

Goodness-of-Fit p=0,486, Nagelkerke R²=0,330

Bağımsız değişkenler:Sürekli veya ordinal değişkenler: Çocuğun yaşı, gebelik aralığı, gebelik süresi, doğumkilosu, anne yaşı, baba yaşı, aile toplamgelir düzeyi, babaeğitim düzeyi, anneeğitim düzeyi, yürüme zamanı. Kukla değişkenler: Cinsiyet, kreşe gitme, pandemide kreşe gitme, pandemideevdezamangeçirme türü, pandemide çocuğun oyun alanı, doğumşekli, emzirme eğitimi alma, anne çalışma durumu, baba meslek, babanın çocuk bakına katılımı.

Çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişim düzeyini etkileyen parametreler incelendiğinde; çocuğun sosyal beceri ve öz-bakım düzeyinin normal olmasını gebelik arasının kısa veya ilk gebelik olması, kız olmak, pandemide ailenin çocukları için ev içi etkinlikler yapması etkilemekte ($p<0,05$), babanın esnaf-çiftçi olması ($p=0,077$) ve babanın çocuğun giyinmesine yardım etmesi ($p=0,083$) sınırdan önemsiz olarak etkilemektedir. Çocuğun sosyal becerisinin ileri düzeyde olmasını ise çocuğun yaşının küçülmesi, gebelik arasının kısa veya ilk gebelik olması ($p=0,054$), çocuğun yürümeye başlama yaşının küçülmesi, kız olmak, babanın çocuğun beslenmesine yardım etmemesi, babanın çocuğun giyinmesine yardım etmesi, babanın esnaf-çiftçi olması, pandemide çocuklar için ev içi

etkinlikler etkilemektedir ($p<0,05$). Bu değişkenler, çocuğun sosyal beceri gelişim düzeyindeki değişimin %33,0'ünü açıklamaktadır. Modele alınan diğer değişkenler istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır (Tablo 5.22).

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada, Covid 19 pandemi sürecindeki yaşam değişikliklerinin okul öncesi çocukluk dönemine denk gelen 2-5 yaş arası çocuklarda psiko-motor gelişimlerinin nasıl etkilendiği incelenmiştir. Literatür taraması yapıldığında pandeminin okul öncesi döneme denk gelen 2-5 yaş arası çocukların psiko-motor gelişimi üzerine etkilerinin incelendiği çalışmalar kısıtlı sayıdadır. Bu nedenle Covid 19 dönemi öncesi yapılan çalışmaların sonuçları ile araştırma bulguları karşılaştırılmıştır.

Covid 19 pandemisi ile aile yaşamlarında da değişiklikler meydana gelmiştir. Çocukların okul rutinleri, ebeveynlerin iş rutinleri ve bunun sonucu olarak ailelerin yaşam rutinlerinde değişimler oluşmuştur. Bu önlemler, çocukların hem ruh sağlığı hem de psiko-motor gelişimlerini de önemli oranda etkilemektedir (Fegert, Vitiello ve Plener, 2020).

Araştırmaya alınan çocukların genel gelişim düzeyleri incelendiğinde; ailenin gelir düzeyinin artması ve yaştan küçülmesi (sınırdan önemli $p=0,052$) çocukların genel gelişim düzeyinin normal düzeyde olmasını etkilerken, yaştan küçülmesi, aile gelir düzeyinin artması ve babanın çocuğun oyun etkinliklerine katılması gelişimin ileri düzeyde olmasını etkilemektedir (Tablo 5.18). Ülkemizde yapılan araştırmalar da incelendiğinde babaları ile oyun etkileşiminde bulunan çocukların genel gelişimlerinin pozitif yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmış ve bizim araştırma bulgumuzu destekler niteliktedir (Akaroğlu, Dağ, Beserek, Selvi, Altıparmak, 2019).Türkoğlu ve arkadaşlarının 2013 yılında nitel araştırma yöntemi kullanarak 12 baba ile görüşme sonucu yaptıkları araştırmada; babaların tamamı çocukları ile oyun oynadıklarını ve çalışmaya katılan babalardan 12 tanesi (%100) çocukla nitelikli vakit geçirmenin; çocuğun sosyal-duygusal gelişimine, 3 tanesi (%25,0) çocuğun dil gelişimine, 2 tanesi (%16,7) çocuğun psiko-motor gelişimine, 2 tanesi (%16,7) çocuğun bilişsel gelişimine ve 2 tanesi (%16,7) çocuğun öz-bakım becerilerine yarar sağlayacağını belirtmiştir. Araştırmanın sonucunda da baba ile oyun oynayan çocukların gelişimlerinin pozitif yönde etkilendiği belirtilmiş ve bizim çalışmamız ile paralellik göstermektedir(Türkoğlu, Çeliköz, Uslu, 2013; Sarkadivd, 2007).Vietnam'da bebekler üzerinde yapılan bir çalışmada (2010), bebeklerin %8,3'ünde psikomotor gelişim geriliği tespit edilmiştir (Yen vd, 2010).Mısır'da pandemiden hemen önce (Eylül 2019-Mart 2020) 2-36 aylık çocuklar arasında yapılan bir çalışmada, %9,3'ünde gelişimsel gerilik görüldüğü, iletişim (%3,1) ve kaba motor becerilerinde en fazla (%3,1) ve en az ise ince motor becerilerinde (%1,0) görüldüğü saptanmıştır. Anne eğitim düzeyi yüksek olanlarda

ince motor ve genel gelişim skorları daha yüksekken, baba eğitim seviyesi yüksek olan çocuklarda iletişim skorunun daha yüksek olduğu saptanmıştır (Abdelbaky vd, 2022). Bizim çalışmamızda anne ve baba eğitim seviyesi ile çocuğun gelişim düzeyi arasında bir ilişkili bulunmamıştır.

Şengönül 'ün yaptığı araştırma sonucunda da ailelerin gelir düzeyleri ile çocukların genel gelişimi arasındaki ilişki anlamlı bulunmuş, ailelerin gelir düzeyi arttıkça çocuk gelişiminin olumlu yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır (Şengönül, 2019).

Çocukların yaşının küçülmesi dil bilişsel gelişimin normal olmasını etkilerken, yaşın küçülmesi, annenin eğitim düzeyinin yükselmesi, gebelik arasının kısa veya ilk gebelik olması, emzirme süresinin artması, yürümeye başlama yaşının küçülmesi, emzirme eğitimi almamak gelişimin ileri düzeyde olmasını etkilemektedir (Tablo 5.19).

Özbek ve arkadaşlarının (2011), 50 anne sütü ile beslenen, 50 mama ile beslenen 100 çocuğa AGTE testi uygulayarak yaptıkları çalışma sonucunda; anne sütü alan çocukların dil-bilişsel gelişim parametresinde anlamlı olarak yüksek puan aldıkları (104.17 ± 10.41), mama ile beslenen bebeklerin ise daha düşük puan aldığı (85.69 ± 7.77) sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda da anne sütü alımının çocuklarda dil-bilişsel gelişimi pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır ve literatür ile paralellik göstermektedir.

Yine aynı çalışmada, eğitim seviyesi yüksek annelerin bebeklerinin AGTE'nin dil-bilişsel alt parametresinden daha yüksek puanlar aldıkları (ilk-orta: 89.36 ± 12.82 , lise: 95.36 ± 10.55 , üniversite: 99.57 ± 13.91) bulunmuştur (Özbek vd, 2011). Yıldırım ve Koçak, 2016 yılında 300 çocuğa 'resimleri isimlendirme testi', 'resimleri işlevlerine göre tanımlama testi' ve 'RefiaUğurel-Şemin'in Tamamlama İtemi'ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdeleri' uygulanmış ve tüm test analizlerinde anne eğitim durumu yükseldikçe çocukların dil bilişsel gelişimin pozitif etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Resimleri isimlendirme testi analizinde annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ($X = 15.52$) puan alırken üniversite mezunu olanlar ($X = 25.93$) puan almıştır. Resimleri işlevlerine göre tanımlama testi analizinde; annesi ilkokul mezunu olan çocuklar ($X = 3.85$) puan almışken üniversite mezunu olanlar ($X = 18.04$) puan almıştır. RefiaUğurel-Şemin'in Tamamlama İtemi'ne doğru cevap verme sayıları ve yüzdeleri incelendiğinde; metinde aranan 10 sözcüğe üniversite mezunu annelerin çocuklarının %67,0, ilkokul mezunu annelerin çocuklarının %29,0 oranında doğru cevap verdiği görülmektedir. Yine benzer bir sonuca ulaşılan Kol ve Karacan'ın ayrı dönemlerde yaptığı çalışmalar sonucunda da anne

eğitim düzeyinin yükselmesi çocuk dil bilişsel gelişimi olumlu yönde etkilediği vurgulanmıştır (Kol, 2011; Karacan, 2000).Bizim çalışmamızda da benzer şekilde ilköğretim mezunu annelerin çocukları %23,1 ileri dil-bilişsel gelişim gösterirken üniversite mezunu annelerin çocukları %51.0 oranında ileri gelişim göstermektedir. Çalışmamızda ve literatürde de görüldüğü gibi, anne eğitim seviyesinin yükselmesi çocukların dil-bilişsel gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.

Karoğlu ve Ünüvar'ın 2017 yılında okul öncesi çocukların dil-bilişsel gelişim için 151 çocuğa uyguladıkları AGTE testi sonucunda; 61-72 aylar arasındaki çocukların, 49-60 ve 36-48 aylar arasındaki çocuklara; 49-60 aylar arasındaki çocukların ise 36-48 aylar arasındaki çocuklara göre “dil-bilişsel” gelişim puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Dil-Bilişsel gelişim puanları: 36-48 aylık:54,64; 49-60 aylık: 56,84; 61-72 aylık: 58,54) . Aynı şekilde Yıldırım ve Koçak'ın 2016 yılında 300 çocuğa uyguladığı ‘resimleri isimlendirme testi’ analizi sonucunda da çocukların dil-bilişsel gelişiminin yaş ile doğru orantılı olarak gelişim gösterdiği yaş büyüdükçe dil-bilişsel gelişiminde ilerlediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmada ise Yıldırım ve Koçak(2016), Karoğlu ve Ünüvar (2017) ve Walker (2005) 'ın çalışmalarının aksine yaş ile dil-bilişsel gelişim arasında ters orantılı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bizim çalışmamızda, çocuklardan yaşı 28-36 ay olanların dil-bilişsel gelişimi ileri düzeyde olanların oranı (%43,9) yaşı 49 aylık veya daha büyük olanlara göre (%21,3) iki kat daha yüksek bulunmuştur. Yaşın küçülmesi dil-bilişsel gelişimi olumlu yönde etkilemesi çelişkili gibi gözükmemektedir. Ancak bu sonuç, çocuğun yaşına göre olması gereken gelişim düzeyine göre değerlendirildiği zaman herhangi bir çelişki bulunmamaktadır. Pandemi döneminde yaşı büyük olan çocukların dil-bilişsel gelişim dönemi açısından daha önemli bir dönem olduğu için daha fazla olumsuz etkilenmiş olabilir.

Eryılmaz, Geyik, Uladı ve Öztürk'ün (2019) yapmış olduğu bir çalışmada, 36-72 ay döneminde olan çocukların dil becerilerine, kardeş sayısının etkisi incelenmiştir ve 191 çocuğa ‘Peabody Dil Gelişim Testi’ uygulanmıştır. Test sonucunda, tek olan çocukların (65,9), iki kardeş (68,3) olan çocukların ve üç kardeş (65,7) olan çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bizim çalışmamızda da, çocukların kardeş sayısının dil gelişimi üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aile içerisinde önemli olan kardeş sayısından ziyade gösterilen ilginin ve harcanan zamanın kalitesidir. Bununla birlikte çok nüfuslu ailelerde, çocukların ebeveynleri dışında etkileşim ve iletişim kurabileceği kişi sayısının fazla olması, dil gelişimini olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Ayrıca çocuklarda sözcük dağarcığı gelişimi aile ve yakın çevresiyle ilgili olduğu kadar, çocuğun sahip olduğu kültürel olanaklar ve zengin uyarıcı bir çevre ile de ilgilidir. Dil ile ilgili deneyim geçireceği zengin uyarıcı bir çevrelerinin olmaması, ailede sözcük dağarcığının kısıtlı oluşu, dili kullanan iyi bir modelin olmayışı ve çocuklarla sözlü iletişimin yetersiz olması gibi durumlar bu çocukların dil gelişiminde geride kalmalarına neden olabilmektedir.

Pandemide ekranda geçirilen süre ile dil bilişsel gelişim arasında sınırdan zıt bir ilişki vardır. Ekran süresi kısaldıkça çocuklarda dil bilişsel gelişim düzeyi artmaktadır. Çalışmamızda ulaştığımız bu sonuç; 2000 yılında Gökçay ve arkadaşlarının 200 çocuk üzerinde yaptığı çalışma sonucuyla paralellik göstermektedir. Çocuklara uygulanan Denver Gelişimsel Tarama Testi ile belirlenen dil gelişim sonuçlarına göre günde iki saatten fazla televizyon seyreden çocukların %50'sinde dil-bilişsel gelişiminde gecikme varken, iki saatten az seyreden çocukların %31'inde dil-bilişsel gelişiminde gecikme bulunmuştur (Gökçay, Köklük, Kayadibi, Eraslan ve Çalışkan,2000). Çalışmamızda da benzer sonuca ulaşılmış ve pandemi döneminde 5 saat üzeri ekran maruziyeti yaşayan çocukların dil-bilişsel gelişimi %22.2'si ileri iken, 2 saatten az izleyen çocuklarda bu oran %37.0'a ulaşmaktadır ve önceki yapılan çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Çocuğun yaşının küçülmesi, aile gelir düzeyinin artması, babanın çocuğun beslenmesine yardım etmemesi ve oyunlarına katılması; çocukların ince motor gelişim düzeyinin normal olmasını etkilerken, gelişimin ileri düzeyde olmasını yaşı küçülmesi, anne yaşının küçülmesi, baba yaşının artması, aile gelir düzeyinin artması etkilemektedir (Tablo 5.20).

Covid 19 pandemi dönemindeki çocukların ince motor gelişimleri ile ailenin aylık gelir düzeyi arasındaki ilişki, ailenin gelir düzeyi arttıkça çocuğun ileri gelişim gösterdiği şeklindedir (aylık gelir 4.000 TL ve altında olan ailelerin çocuklarında %79,2 geri-şüpheli gelişim gösterirken, aylık toplam geliri 10.000 TL ve üzerinde olan ailelerin çocuklarında %45,5 geri-şüpheli gelişim görülmektedir. Literatürde çocukların motor gelişim geriliklerinin nedenlerinin araştırıldığı çalışmalar oldukça sınırlı kalmıştır. Avşar, İbiş ve Aktuğ'un 2016 yılında 6-7 yaş grubu 299 erkek çocukları arasında yaptıkları araştırmada; üst ve orta sosyo-ekonomik duruma sahip aile çocuklarının ince motor gelişimlerinde fark olmadığı ancak alt sosyo-ekonomik duruma sahip aile çocuklarının motor gelişimlerinde oldukça düşük puan aldıkları görülmüştür. Motor gelişimi; çocukların oynadıkları materyaller, beslenme gibi faktörlerden etkilendiğinden düşük sosyo-ekonomik duruma

sahip ailelerin motor gelişimlerinin daha geri olduğu sonucuna ulaşılmıştır ve çalışmamız sonucu ile paralellik göstermektedir.

Marsiglio (1993) yaptığı araştırmada babanın yaşının artması ile çocuk bakımında daha fazla rol aldıkları ve çocuk gelişimine daha fazla katkı sağladığı sonucuna ulaşılırken, Özcebe ve arkadaşlarının (2011), 119 baba ile görüşerek yaptıkları araştırmada baba yaşının çocuk bakımına bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Covid 19 pandemisi evde kal döneminde çocukların ince motor gelişim düzeylerini incelediğimiz bu çalışmada baba yaşı arttıkça çocukların ince motor gelişim düzeylerinin ileri düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yetişkin babalar genellikle mesleklerini belli bir noktaya geldiklerinde, genç babalara oranla çocuklarının gelişimine daha fazla katkı sağlayabilirler. Bu da çocukların gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.

Çalışmaya alınan çocukların anne yaşının küçülmesiyle ince motor gelişimlerinin ileri düzey gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda 21-29 yaş arası annelerin çocuklarında %31,9 normal ince motor gelişim görülürken anne yaşı 40 ve üzerinde olanlarda %16,7 normal ince motor gelişim görülmektedir. Özyürek ve arkadaşlarının (2018); 85 çocuk ile Oğuz ve Köksal Akyol (2015) tarafından geliştirilen Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) kullanarak yaptığı çalışmada, anne yaşının küçülmesi ile çocukların problem çözme becerisinin arasında ters ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada; Annesi 26- 30 yaş grubunda olan çocukların PÇBÖ puan ortalaması (36,21), annesi 31-35 yaş grubunda olan çocukların puan ortalamasından (24,79) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çocukların problem çözme becerileri ile gelişim düzeyinin artması paralellik gösterdiği için bulunan sonuç çalışmamızı destekler niteliktedir.

Geçmişte yapılan çalışmalar; çocukları ile oyun oynayan ve eğlenceli vakit geçiren babaların çocuklarının gelişimlerinin daha iyi olduğu ve daha yüksek IQ puanı aldıklarını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, babası ilgilenen okul öncesi çocuklarının, babası ilgilenmeyenlere göre daha sabırlı, stres ve sıkıntılarla baş edebilmede de daha rahat oldukları belirlenmiştir (Pruett, 2000; Taşkın, 2011). Yapılan çalışmalara benzer şekilde Covid 19 pandemi döneminde de çocuğun normal ince motor gelişime sahip olmasını babası ile oynadığı oyun süresi ve geçirdiği vakit olumlu yönde etkilemiştir. Çocuğun beslenmesine destek olmayan babaların çocuklarının normal ince motor gelişimi gösterdiği dikkat çekmektedir. Çocukların yemek yerken bağımsız hareket etmelerine fırsat vermek, çatal, kaşık, bardak kullanımı gibi beceri isteyen işleri kendisinin yapmasına olanak

sağlamak gibi durumlar çocuğun ince motor gelişiminin de normal düzeyde olmasını etkiliyor olabilir.

Çocukların kaba motor gelişim düzeyinin normal olmasını, sadece doğum ağırlığının artması etkilerken, doğum ağırlığının artması, yaşı küçülmesi, emzirme süresinin artması, gebelik arasının kısa veya ilk gebelik olması, babanın çalışmıyor-işsiz olması gelişimin ileri düzeyde olmasını etkilemektedir (Tablo 5.21). Ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde, çocukların yaşı büyüdükçe kaba motor gelişimlerinin de arttığı şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır. 2017 yılında Karoğlu ve Ünüvar'ın 151 çocuğun gelişimini AGTE ile değerlendirdiği araştırmada; 61-72 aylar arasındaki çocukların, 49-60 ve 36-48 aylar arasındaki çocuklara; 49-60 aylar arasındaki çocukların ise 36-48 aylar arasındaki çocuklara göre “kaba motor” becerilerinin daha yüksek olduğu saptanmış (36-48 aylık:23,70; 49-60 aylık:23,93; 61-72 aylık:24,09). Çalışmamızda çocukların pandemi evde kal döneminde yaşının küçülmesi ile kaba motor gelişim düzeyinin ileri gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. 28-36 ay arası olan çocukların %46,3'ü ileri kaba motor gelişimi gösterirken yaşı 49 aydan büyük olan çocukların %8,5'i ileri kaba motor gelişim göstermektedir. Araştırmamızda bulduğumuz sonuç; pandemi evde kal döneminde çocuklara uygulanan sokağa çıkma yasağı ve karantina uygulamaları nedeniyle özellikle 30-60 ay çocukların kaba motor gelişimlerini desteklemek için yapması gereken; koşma, topa hızlıca vurma, ona atılan topu yakalama, tek ayak üstünde zıplama, hızını değiştirerek koşma-yön değiştirme, hızlıca merdiven inip-çıkma, nesneleri istediği hedefe atma ve dört tekerlekli bisiklete binme gibi aktivitelerin ev ortamında yapamadığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatür taraması yapıldığında pandemi döneminde çocukların kaba motor gelişimlerini etkileyen faktörler açısından yapılan çalışmalar kısıtlı olduğu için bulunan bu sonuç önem taşımaktadır.

Çocuğun kardeşleri ile yaş aralığı azaldıkça kaba motor gelişim düzeyi ileri gelişim göstermektedir. Bunun nedeni; çocuklar arası yaş arası kısaldıkça annenin çocuklara gösterdiği bakım süresi azalmakta ve çocuklar kaba motor becerisi gerektiren hareketleri kendileri yapmak zorunda kalmaktadır.

Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde Baran ve Uzun (2019) 153 baba ile yaptığı çalışmada, babaların %61,0'ı sürekli bir işte çalışmaktadır. Ancak babanın çalışma durumunun çocuğun gelişimi üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Pandemide evde kal döneminde ise babanın çalışmıyor-işsiz olması; çocuğun kaba motor gelişiminin ileri düzeyde olmasını (%31,8 ileri gelişim) etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Evde babanın sürekli var olması ve çocuğu ile verimli vakit geçirmesi sonucu çocukların kaba motor gelişimi pozitif yönde etkilenmiş denilebilir. Ayrıca ülkemizde yapılan çalışmalar çocukların babaları ile genellikle kaba motor gelişimine destek sağlayacak tarzda oyunlar oynadığını destekler niteliktedir (Güreş, kovalamaca, atlama gibi). Bundan kaynaklı da çocuklar daha ileri kaba motor gelişimleri göstermelerini etkilemiş olabilir.

Çocukların doğum ağırlıkları ve kaba motor gelişimleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara bakıldığında, çalışmamız ile paralellik gösteren sonuçlara ulaşıldığı ve doğum ağırlığının artması ile kaba motor gelişiminin artması arasında doğru orantılı bir sonuç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağcı ve Egemen'in 1990 yılında, 95 düşük doğum ağırlıklı (DDA) ve 108 normal bebek ile yaptıkları çalışmada; düşük doğum ağırlıklı bebeklerin kaba motor gelişimleri normal bebeklere oranla anlamlı olarak daha yavaş bulunmuştur. Özellikle oturmaya başlama, sıralama, yürüme gibi motor becerilerinin normal doğum ağırlığı olan bebeklere göre daha geç kazandıkları sonucu vurgulanmıştır. Döven ve arkadaşlarının 14 Şubat 2002 ile 30 Mart 2009 tarihleri arasında 1500 g altında doğan 62 bebek ile yaptığı çalışmada, yaşları 12-72 ay arasında olan 47 düşük doğum ağırlıklı çocuğa karşı 59 sağlıklı, normal doğum ağırlıklı çocuğa Denver Gelişimsel Tarama Testi (DGTT) uygulandı ve sonuçları karşılaştırılmıştır. DGMT'ye ait olarak verilen genel değerlendirmeler yanı sıra kaba motor alanı ayrıca değerlendirildiğinde benzer şekilde düşük doğum ağırlıklı çocukların kontrollere göre anlamlı olarak daha geri oldukları saptanmıştır. Çalışmada, düşük doğum ağırlıklı çocuklarda kişisel sosyal, ince motor, kaba motor ve dil alanlarında zamanında doğmuş normal doğum ağırlıklı çocuklara göre belirgin gerilik olduğu saptanmıştır ve DGMT'de şüpheli ve anormal olarak saptananların sayısı 28 (%60) olarak bulunmuştur. Çalışmamızda da bu sonucu destekler şekilde 3500 gram ve üzerinde doğan çocukların %15'0'ında geri şüpheli gelişim görülürken 2500 gramın altında doğan çocukların %35,3'ünde geri-şüpheli gelişim görülmektedir. Aynı çalışmada; 18 düşük doğum ağırlıklı bebek ile 12 zamanında doğan bebeğe Bayley III Gelişimsel Değerlendirme Ölçeği uygulanmış ve sonuçlar kaba motor gelişim açısından değerlendirildiğinde; düşük doğum ağırlıklı çocuklar, yaşitlarının %24'ünden daha yüksek puan alırken, zamanında doğan sağlıklı çocuklar ise, yaşitlarının %71.5'undan daha yüksek puan almıştır (Döven vd, 2018). Çalışmamızda da benzer bir şekilde doğum kilosu 3500 üzeri olan çocukların %37,5'i ileri düzeyde kaba motor gelişim gösterirken, 2500 gr altında olanların %23,5'i ileri düzeyde gelişim göstermektedir.

Gebelik arasının kısa veya ilk gebelik olması, kız olmak, pandemide ailenin

çocukları için ev içi etkinlikler yapması, çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişim düzeyinin normal olmasını etkilerken ($p<0,05$), çocuğun yaşının küçülmesi, gebelik arasının kısa veya ilk gebelik olması ($p=0,054$), çocuğun yürümeye başlama yaşının küçülmesi, kız olmak, babanın çocuğun beslenmesine yardım etmemesi, babanın çocuğun giyinmesine yardım etmesi, babanın esnaf-çiftçi olması, pandemide çocuklar için ev içi etkinlikler yapılması çocuğun; sosyal beceri ve özbakım gelişiminin ileri düzeyde olmasını etkilemektedir ($p<0,05$) (Tablo 5.22). Körükçü, Vural ve Yiğitoğlu'nun 2018 yılında "Öz bakım Becerileri Kontrol Listesi" ölçeği kullanarak yaptıkları araştırmada, özellikle yemek yeme, giyinme gibi özbakım ihtiyaçlarını karşılama konusunda kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha ileri olduğu vurgulanmış ve bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Ancak çocukların cinsiyetlerine göre kişisel bakım konusunda aralarında fark bulunamamıştır. Yapılan başka bir araştırmada çocukların 'Cinsiyetlerine Göre Sosyal Beceri Ölçeği'nden elde ettikleri puanlar sonucunda kız çocuklarının (43,65) erkek çocuklarına (39,26) göre duygularını daha iyi yönettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atmaca, Akduman ve Sarıbaş, 2021). Çalışmamızda kız çocuklarının sosyal beceri-özbakım gelişim yönünden %29,9'u ileri gelişim gösterirken erkek çocuklarının %19,0'ı ileri gelişim göstermektedir. Bu çalışmaların aksine yapılan bazı çalışmalarda, çocukların cinsiyetine göre öz bakım becerilerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. Dinçer ve Demiröz'ün 36-72 ay arası 261 çocuk üzerinde yaptığı çalışmada, çalışmamızda ulaştığımız sonucun aksine, çocuklara 'Mann Whitney-U Testi' uygulanışlardır ve kız ile erkek çocuklarının özbakım gelişimlerinde aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı fark bulunamışlardır (kız çocuk toplam puan: 131.75, erkek çocuk toplam puan: 130.31) (Dinçer, ve Demiriz, 2000). Geleneksel aile yapılarında aileler; kız ve erkek çocuklarını farklı tutumda yetiştirebiliyorlar. Genellikle kız çocuklarını daha sakin ve uyumlu, erkek çocuklarını ise daha kuralsız yetiştirmektedir. Dolayısıyla kız çocukları daha kurallara uygun yaşamaktadır. Bu durum da kız çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin daha gelişmiş olmasına sebep olabilmektedir. Yine kız çocuklarının ev işi becerileri konusunda erkek çocuklara göre daha ileri olmasının nedenleri arasında toplumsal rol gereği annelerin evdeki günlük işleri daha çok yapmalarından ve kız çocuklarını bu işleri yapmaya yönlendirmelerinden, ayrıca kız çocuklarının anneyi model almalarından kaynaklanmış olabilir. Yemek yeme, giyinmek gibi sosyal beceri ve özbakım gelişimlerinin kız çocuklarında daha ileri olması, bu becerileri kullanmak için ince motor kasları kullanımı gerekmektedir ve genelde kız çocuklarının erkek çocuklarına göre ince motor kas

gelişiminin daha iyi olmasından dolayı böyle bir farklılık olabileceği düşünülmektedir. Pandemi döneminde de çocukların evde daha fazla vakit geçirdikleri ve ev içi etkinliklerinde mutfak işiyle de fazlaca uğraşmalarında kız çocuklarının anne ile olan iletişimi ve onu rol model almasından kaynaklı daha ileri sosyal beceri ve öz-bakım gelişimi göstermiş olabilir.

Ogelman ve Sarıkaya (2014) ‘nın; 5-6 yaş 70 çocuk ile yapılan çalışmalarında; 25 kardeşi olmayan ve 45 kardeş olan çocuğa ‘Ladd ve Proffitt Çocuk Davranış Ölçeği’ uygulanmış ve sosyal beceri düzeyinde kardeşi olmayanlar (14.20) kardeşi olanlara (16.33) göre daha düşük puan almışlardır. Aynı çalışmada kardeş sahibi olup olmaması değişkenine göre okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkileri değerlendirildiğinde; saldırganlık davranışında kardeşi olmayanlar (2.84), kardeşi olanlara göre (1.26), dışlanma davranışında kardeşi olmayanlar (1.68), kardeşi olanlara göre (0.40), sosyal olmayan davranışta kardeşi olmayanlar (2.04), kardeşi olanlara göre (0.86), aşırı hareketlilik davranışında kardeşi olmayanlar (2.16), kardeşi olanlara göre (1.20) daha yüksek ortalama puana sahiptir. Akran şiddetine maruz kalma davranışında kardeşi olmayanlar (0.48), kardeşi olanlara göre (0.06), korkulu-kaygılı olma davranışında kardeşi olmayanlar (3.84), kardeşi olanlara göre (2.55) daha yüksek ortalama puana sahiptir (Ogelman ve Sarıkaya,2014). Polat ve Yağbasan (2019)‘ın 204 çocuk ile yaptıkları araştırmada ‘Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği’ kullanarak uyguladıkları test sonucunda; bir kardeş (96.25), iki kardeş (103.55), üç kardeş (98.83) ve dört ve üzeri kardeş (138.50) olma durumlarının çocukların öz-bakım gelişimleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Dinçer ve arkadaşlarının; çocuklarda öz-bakım becerilerinin kardeşi olup olmama durumuna göre gelişimlerini değerlendirdikleri (127 kardeşi olan,127 kardeşi olmayan) çalışmada, öz-bakım becerileri puanlarının (kardeşi var: 134.48, yok: 120.52); kardeşi olma ve olmama durumuna göre anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur (Dinçer, Ergül ve Demiriz, 2017). Bizim çalışmamızda da kardeşi olmayan, 1 kardeş, 2 ve daha fazla kardeşi olan çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişim düzeyi ileri olanların oranı sırasıyla %23,1 %25,0 ve %27,9 olup gittikçe artmaktadır, ancak bu durum istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır. Literatür taramalarında çocuklarda sosyal becerinin kardeş sayısı ile birlikte ileri gelişim gösterdiği ancak öz-bakım becerilerinde kardeş sayısının etkili olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Pandemi döneminde ev ortamında sosyalleşen çocukların evde kardeş varlığının olması sosyal gelişimlerini pozitif yönde etkilemiş olabilir. Bunun yanında öz-bakım becerileri gelişiminin çalışmamızda kardeş sayısı ile

ilişkili çıkmaması; çalışmaya katılan çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişimlerinin aynı parametrede değerlendirilmesinden kaynaklı olabilir.

Covid 19 pandemisi evde kal döneminde çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişimleri incelendiğinde; baba mesleği esnaf, çiftçi gibi serbest meslek olanların daha ileri gelişim gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Pandemi döneminde birçok meslek grubu evde çalışmalarını sürdürmeye devam etmiş ve ev içi stres düzeyi anne ile babalarda artmıştır. Ancak serbest meslek grupları bu dönemde çalışmadığı için evde çocukları ile daha verimli vakit geçirme sonucu ve bu dönemde ev içi işlere çocukları dahil etme sonucu çocuklarda sosyal beceri ve öz-bakım gelişim düzeyi daha ileri düzeyde olabilir. 2007 yılında Ülkemizde Tezel Şahin ve Özbey (2007) tarafından yapılan çalışmada; babaların çalışma koşullarının baba-çocuk ilişkisini etkileyen etmenlerden bir tanesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma da baba meslek ve çalışma koşullarının çocuğun sosyal beceri ve öz-bakım gelişimi üzerinde etkisi olduğunu destekler niteliktedir.

Ekici (2014)'nin çalışmasında 5 ve 6 yaş grubunda 295 çocuğa 'Sosyal Beceri Ölçeği' uygulanmış ve yaş grupları aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, 6 yaş çocukların aritmetik ortalamasının (61,60) 5 yaş çocukların ortalamasından (57,36) daha yüksek olduğu görülmüş ve yaş ilerledikçe sosyal becerinin de ileri gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Dinçer, Demiriz ve Ergül (2017)'ün öz-bakım becerilerinin değerlendirildiği çalışmada, çocukların ay aralıklarına göre aldıkları sıra ortalaması puanları yaş arttıkça yükselmiştir. Kaçan, Ata, Kimzan ve Karayol(2019) 'un 330 çocuk üzerinde Genel Bilgi Formu ve Öz Bakım Becerilerinde Ebeveyn Desteği Envanteri (ÖBEDE) ölçeği kullanarak yaptıkları çalışmada da; çocukların yaşlarına göre annelerin öz bakım becerilerini destekleme uygulamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu, çocukların yaşları arttıkça öz-bakım gelişimlerinin daha ileri düzeyde olduğu için annelerin öz bakım becerilerini destekleme uygulamalarının azaldığı saptanmıştır. Çalışmamızda, Covid 19 pandemi dönemindeki çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişimlerinin yaş değişkenine bağlı olarak aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ve yaşlarının küçüldükçe gelişimlerinin ileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (28-36 ay: %26,8 ileri gelişim, 48 ay üzeri: %12,8 ileri gelişim). Literatür çalışmaları sonuçları ile çelişkili bulunan bu sonucun nedeni pandemi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Covid 19 pandemisi evde kal dönemde özellikle çocuklara uygulanan kısıtlamalar nedeniyle çocuklar ev ortamında aile üyeleri ile vakit geçirmiş arkadaş çevresi ile görüşememiştir. Yapılan araştırmalar çocuğun sosyal gelişiminin özellikle 4 yaş civarında arkadaş ortamı

ile desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. 2-3 yaş arası çocukluk dönemine aile ile geçirilen vakit çocuğun sosyal beceri ve öz-bakım gelişimi için yeterliyken yaş ilerledikçe yetersiz hale gelmektedir. Pandemi döneminde arkadaş ortamında bulunamayan ya da kreşe gidemeyen çocukların sosyal gelişimlerinin de daha küçük yaş grubuna göre geri kalmasının nedeni çocuklara uygulanan kısıtlamalar olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Gökçe, Arslan, Öz, Mete, Taşcı ve Taci (2021)'nin 300 çocuk üzerinde yaptığı ekran maruziyeti araştırmasında, yaş arttıkça ekrana maruz kalma süresinin uzadığı sonucu vurgulanmıştır. Ekran maruziyeti arttıkça da aile ile vakit geçirme, sosyal aktiviteler ve sosyal ortamlara girme oranı da azalmaktadır (Nsaif, 2016). Pandemi döneminde çocukların ekran önünde geçirdikleri sürenin arttığı (Türe ve Velipaşaoğlu, 2022) ve yaş arttıkça bu sürenin uzadığı göz önünde bulundurulursa yaşa bağlı olarak sosyal beceri ve öz-bakım gelişiminin küçük yaş grubunda daha ileri gelişim göstermesi sonucuna ulaşılabilir.

Bu çalışmada pandemi döneminde; çocuğun sosyal beceri ve öz-bakım gelişiminin yürümeye başlama yaşı ile arasında ters orantılı bir ilişki olduğu ve yürüme yaşı ne kadar küçükse çocuğun sosyal beceri ve öz-bakım gelişiminin daha ileri gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (12 aydan önce yürüyen çocuklarda: ileri gelişim gösterenlerin oranı %25,5 iken, 15 aydan sonra yürüyen çocuklarda: ileri gelişim oranı %12,5'dir. Literatür taramasında çocuğun yeni yürüyen döneminde (12-24 ay); tüm gelişim alanları açısından çok hızlı bir performans sergilediği görülmektedir (Aksoy ve Aksoy, 2020). Çocukluğun ileriki dönem yaşlarındaki gelişimleri açısından da bazı çalışmalarda; yürüme yaşı büyük olan çocuklarda daha geri gelişim gösterdiği şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır (Özmert, 2001). Erken yürüyen çocuklarda kas-iskelet ve motor gelişimleri iyi bir düzeydedir. Çocuklar özellikle yeni yürümeye başladığı dönemlerde özgürce hareket edip keşfetmek isterler. Bu bağımsız hareket diğer gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal beceri ve öz-bakım gelişimlerini de olumlu yönde etkilemektedir. Pandemi evde kal döneminde de daha erken yürüyen çocukların etraf ile etkileşimi daha fazla olduğu için sosyal beceri ve öz-bakım gelişimleri ileri yönde gelişim göstermektedir.

Bu çalışmada çocuklarına yemek konusunda yardım etmeyen babaların çocuklarında sosyal beceri ve öz-bakım gelişimlerinin daha ileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle çalışmamızda yer alan çocukların kendi kendilerine yemek yemeleri öz-bakım gelişimleri için çok önemlidir. Öz-bakım gelişimi iyi olan çocukların kendilerine olan özgüvenleri artar ve sosyal gelişimleri olumlu yönde etkilenir. Bu nedenle Covid 19

döneminde de kendi kendine yemek yemesine fırsat verilen çocuklar gelişim açısından daha ileri düzeydedir. Geçmişte yapılan çalışmaların hepsinde, baba ile ilişkisi kuvvetli olan çocukların her alanda gelişimlerinin daha ileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gözübüyük ve Özbey,2020; Özyürek, Şalcı, Mamiyev, Çekiç, Sağlam, ve Nazlı, 2018). Çalışmanın sonucunda babaların giyinme desteği, çocuk ile arasındaki ilişkiyi artıracak için öz-bakım ve sosyal gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.

Covid 19 pandemi evde kal döneminde uygulanan kısıtlamalar ve sosyal izolasyon nedeniyle çocuklar evde daha çok etkinlik yaparak vakit geçirmişlerdir. Öztürk, Kuru ve Yıldız (2020)'ın 14 çocuk ile görüşerek yaptıkları niteliksel araştırmada, çocukların pandemi döneminde daha çok evde oyunlar oynadıkları ve abi-abla ile vakit geçirdikleri, daha sonra anne ile etkinlik yapma, boyama kağıt kesme gibi etkinlikler yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır. Özellikle pandemi dönemindeki çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişimleri ile ilgili yapılan çalışmalar kısıtlıdır. Çalışmamız sonucunda pandemideki ev içi etkinliklerin çocuklarda sosyal beceri ve öz-bakım gelişimini ileri yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Aile ile geçirilen etkili zamanın çocuk gelişimine sağladığı olumlu katkı düşünülürse pandemi döneminde aile ile verimli vakit geçirmenin bu şekilde çocuk gelişimine katkı sağladığı söylenebilir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Literatürde; pandeminin, okul öncesi dönem çocuklarının psiko-motor gelişimi üzerine etkilerinin incelendiği çalışmalar kısıtlı sayıdadır.

Çalışmamızda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya alınan çocukların %25,4'ünün (geri %4,7) genel gelişim düzeyinin geri-şüpheli, %48,0'inin normal, %26,7'sinin ise ileri gelişim göstermektedirler.

Çocukların dil-bilişsel gelişimlerinin; %18,0'nin (geri %5,3) geri-şüpheli düzeyde, %47,3'ünün normal, %34,7 ileri düzeyde gelişim gösterdikleri saptanmıştır.

Çocukların ince motor gelişim düzeyleri; %58,7'sinin geri-şüpheli (%30,7 geri), %30,0'unun normal ve %11,3'ünün ileri düzeyde gelişim gösterdikleri saptanmıştır.

Çocukların kaba motor gelişim düzeyleri; %22,0'sinin geri-şüpheli (%10,0 geri) , %50,7'sinin normal ve %27,3'ünün ise ileri düzeyde gelişim gösterdikleri saptanmıştır.

Çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişim düzeyleri; %25,3'ünün geri-şüpheli (%8,0 geri), %49,3'ünün normal ve %25,3'ünün ileri düzeyde gelişim gösterdikleri saptanmıştır.

Çocuğun yaşının küçülmesi, aile gelir düzeyinin artması ve babanın çocuğun oyun etkinliklerine katılması çocukların genel gelişimlerinin ileri düzeyde olmasını etkilemektedir.

Çocuğun yaşının küçülmesi, annenin eğitim düzeyinin yükselmesi, gebelik arasının kısa veya ilk gebelik olması, emzirme süresinin artması, yürümeye başlama yaşının küçülmesi, emzirme eğitimi almamak çocukların dil-bilişsel gelişimlerinin ileri düzeyde olmasını etkilemektedir.

Çocuğun yaşının küçülmesi, anne yaşının küçülmesi, baba yaşının artması, aile gelir düzeyinin artması çocukların ince motor gelişimlerinin ileri düzeyde olmasını etkilemektedir.

Çocuğun yaşın küçülmesi, doğum ağırlığının artması, emzirme süresinin artması, gebelik arasının kısalması veya ilk gebelik olması, babanın çalışmıyor-işsiz olması çocukların kaba motor gelişimlerinin ileri düzeyde olmasını etkilemektedir.

Çocuğun yaşının küçülmesi, gebelik arasının kısa veya ilk gebelik olması, çocuğun yürümeye başlama yaşının küçülmesi, kız olmak, babanın çocuğun giyinmesine yardım etmesi, babanın esnaf-çiftçi olması, pandemide çocuklar için ev içi etkinliklerin yapılması çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişimlerinin ileri düzeyde olmasını etkilemektedir.

Çocuğun yaşının küçülmesi ile çocukların genel ve diğer alt boyut gelişim düzeyleri daha olumlu olarak etkilenmektedir. Pandemi döneminde yaşı büyük olan çocukların evde kalması, onların gelişimlerini daha da olumsuz etkilenmesine neden olmuştur. Yine, gebelikler arasının kısalması veya ilk gebelik olması, babanın çocukların bakımına katılması çocukların gelişimini olumlu yönde etkileyebilir.

Çalışma sonuçlarına göre şunlar önerilebilir:

Pandemi gibi bulaşıcı hastalık durumlarında çocukların evlerde zorunlu izole edildikleri durumlarda, ailelerin çocukları ile birlikte daha fazla etkinlikler düzenlemeleri çocukların gelişimine katkı sağlayabilir.

Çok zorunlu kalmadıkça okul öncesi çocukların sokaklardan koparılmaması, belirli saatlerde de olsa diğer akranlarıyla yakın temas olmadan oyunlar oynamalarına fırsat verilmesi önerilebilir.

Pandemi gibi nedenlerle çocukların izolasyona tabi tutulmaları durumunda, çocuk gelişimlerini artırıcı ev etkinlikleri hakkında sosyal medya veya TV yoluyla ebeveynlerin bilgilendirilmesi çocukların gelişimine yararlı olabilir.

7. KAYNAKÇA

- Abdelbaky, O. A., Deifallah, S., Amin, G., & Marzouk, D. (2022). Screening for Developmental Delays in Children 2-36 Months of Age in a Primary Health Care Center in Cairo, Egypt. *Journal of High Institute of Public Health*, 53-58.
- Akaroğlu, G., Dağ, N., Beserek, S., Selvi M. ve Altıparmak, Ş. (2019). Ebeveyn-Çocuk İletişiminde Oyunun Rolü. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 221-223.
- Akgül E., Özençira G. (2021). Ebeveyn ve Öğretmen Algılarına Göre Covid-19 Pandemisinin Erken Çocukluk Dönemine Yansımaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 540-553.
- Akoğlu, G., Karaaslan T. (2020). Covid-19 ve İzolasyon Sürecinin Çocuklar Üzerindeki Olası Psiko-sosyal Etkileri. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.
- Aksoy, A.B. ve Aksoy, M. (2020). Yürüme Döneminde Küçük Konuşmacılar: Gelişimsel Bir Bakış. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 243-243.
- Aral N., Aysu B. ve Kadan G. (2020). Covid 19 Sürecinde Çocuklar: Gelişimsel İhtiyaçlar ve Öneriler, *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 361-374
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş ve Çimen, S. (2000). Çocuk Gelişimi. (1. Baskı) içinde 31-37 İstanbul: Ya-Pa Yayınevi.
- Arı, M., ve Yaban, E.H. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Davranışları: Mizaç ve Duygu Düzenlemenin Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 125-141.
- Aslan, D. (2017). Gelişim ile İlgili Temel Konular, A. Akyol Köksal (Ed.) Erken Çocukluk Döneminde Gelişim, 99-104, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aşıcı M. (2004). *Çocuğum Okuryazar Oluyor*, (1. Baskı) içinde 25-32, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Avcı, N. (2003). *Gelişimde 0-3 Yaş. Yaşama Merhaba*. (2. Basım) içinde 49-55. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Aydın A. (2016). *Eğitim Psikolojisi*, (14. Baskı) içinde 103-103. Ankara: PEGEM Akademi.

- Bağcı, T. ve Egemen, A.(1990). Normal ve Düşük Doğum Ağırlıklı Bebeklerde Büyüme ve Gelişme. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 19, 28-30.
- Baran, G.(2011). *Çocuk Gelişimine Giriş*, N. Aral ve G. Baran (Ed.), Çocuk Gelişimi,17-51, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Başal, H. A.(2004). *Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim*, (1. Baskı) içinde 1-177. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Başaran, M. ve Aksoy, A.B. (2020). Anne-Babaların Korona-Virüs (COVID-19) Salgını Sürecinde Aile Yaşantılarına İlişkin Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 668-678.
- Bayhan, P. ve Artan İ.(2007).Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. 1 (Baskı) içinde 211-222, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Büyüktaşkapu, S.(2012). Annelerin Özyeterlik Algıları İle 1-3 Yaş Arasındaki Çocuklarının Gelişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 18-30.
- Celiloğlu, B.(2022). *INSAC Contemporary Trends in Education Sciences*,M. Dalkılıç(Ed). Cinsel Gelişimde Freud'un Psiko-seksüel Gelişim Aşamaları ve Cinsel Eğitim, 287-289, Ankara: Duvar Yayınları.
- Cluver, L.,Lacman, JM., Sherr, L., Wessels, I., Krug, E., Rakotomalala, S., Blight, S., Hillis, S., Bachman, G., Yeşil, O., Butchart, A., Tomlinson, M., Ward, CL., Doubt, J. ve McDonald, K. (2020). Parenting in a time of COVID-19. *Lancet*, 395, 64.
- Çağlak Sarı, S. ve Yaman, Ç. (2019). *Her Yönüyle Spor*, G. Hergüner (Ed.). Okul Öncesi Çocuklarda Egzersiz ve Sağlık İlişkisi,161-165, İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.
- Çelik, Ş. ve Çak, E.(2021). Covid-19 Pandemi Sürecinin Aile Üzerine Etkisi, *Gevher Nesibe Journal of Medical&Health Sciences*, 6(11), 44-46.
- Çetin, Z. ve Yıldız, E.(2018).Sporun Psiko-Motor Gelişim ve Sosyal Gelişime Etkisi. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 56-64.
- Çoban E.A.,Karoğlu H.(2019). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimde Dil Gelişimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 213-214.

- Demiriz, S. ve Dinçer, Ç. (2000).Okulöncesi Dönem Çocuklarının Öz Bakım Becerilerinin Annelerinin Çalışıp Çalışmama Durumlarına Göre İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 58-65.
- Demirkaya, S. K.(2020). Zorunlu Göç ve Çocuk Ruh Sağlığına Etkileri. *Klinik Psikiyatri*, 23, 5-6.
- Dereobalı, N. ve Çandır T. (2021). Erken Çocukluk Döneminde Motor Gelişim ve Riskli Oyun İlişkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 60, 560-564.
- Dinçer, Ç., Demiriz, S. ve Ergül, A.(2017). Okul Öncesi Dönem Çocukları (36–72 Ay) İçin Öz Bakım Becerileri Ölçeği-Öğretmen Formunun Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45, 59-78.
- Döğər S. S. ve Kılınç F.E.(2021). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Kovid-19 Pandemisinde Ev Karantinası Yaşamları. *Türkiye Sağlık Araştırmaları Dergisi*, 2-4.
- Döven, S.S., Atıcı, A., Gülaşı, A., Çelik, Y., Okuyaz, O. ve Makharoblidze K.(2018). Çok Düşük Doğum Ağırlıklı Bebeklerin Uzun Dönem İzleminin Sonuçları.*Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(1), 14-22.
- Dyer, O. (2021). Covid-19: Children born during the pandemic score lower on cognitive tests, study finds.*BMJ*, 2021;374:n2031.
- Ekici, F.Y.(2014). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Aile Katılım Çalışmalarına Katılan Ve Katılmayan Ailelerin Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişki. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü*,10(1), 546-560.
- Eryılmaz, D., Geyik, M., Uladı, G. ve Öztürk, M. (2019). 36-72 Aylık Çocukların Dil Gelişim Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 270-276.
- Fegert, J.M., Vitiello, B., Plener, L. and Clemens, V.(2020). Challenges and burden of the Coronavirus 2019 (COVID-19) pandemic for child and adolescent mental health: a narrative review to highlight clinical and research needs in the acute phase and the long return to normality. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health*, 14(20), 3-9.

- Gallahue, D. (1982). PhasesAndStages of Motor Development. In D. Gallahue (Ed.), Understanding Motor Development InChildren (First Edit) , 135–254. New York: John Wiley&Sons, Inc.
- Gallahue, D.,veOzmun, J.(1995). FundamentalMovementAbilities. In S. Spoolman (Ed.), Understanding Motor Development: Infant, ChildrenAdolescents, Adults. (Ed.), 223– 404. Wisconsin-Iowa: Brown &Benchmark
- Gallahue, D.L.,Ozmun, J.C. ve Goodway, J.D. (2011). Understanding Motor Development: Infants, Children, Adolescents, Adults 7th Edition. (D. S. Özer, & A. Aktop, Çev.) Newyork: McGraw-HillHigherEducation.
- Geçtan, E. (2008).*Psikanaliz ve Sonrası*. 1.(Baskı) içinde 11-53.İstanbul: Metis Yayınları
- Gökçay, G.,Köklük, S. Kayadibi, F., Eraslan, E. ve Çalışkan M.(2000). Çocuklarda İlk İki Yılda Gelişimi Etkileyen Faktörler. *Tıp Fakültesi Mecmuası*, 63(4),398-404.
- Gökçe N., Erdoğan B.M. , Yatmaz A.K.,Avaroğlu N. ve Çok Y.(2021).Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Covid-19 Salgın Süreci ve Etkilerine İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 102-103.
- Gökçe, A., Arslan, İ., Öz, S.Ö., Mete, U.,Taşcı, D. ve Tacı, D.Y.(2021). Yedi Yaş Altı Çocuklarda Mobil Ekran Maruziyeti. *Ankara Eğt. Arş. Hast. Dergisi*, 54(2), 191-192.
- Gözübüyük, A. ve Özbey, S.(2020). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Motivasyon Düzeyleri ile Baba-Çocuk İlişkisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*,Özel Sayı, 32-34.
- Güneş, N. (2017).*0-6 Yaş Arası Çocukların Gelişim Düzeyleri ile Annelerinin Aile İşlevleri Ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (yüksek lisans tezi), 17-20, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Houston, A.,Peters, S., Kerkman, T., Rice, D. and Wright, L.M. (1990). Development of television viewing patterns in early childhood: A longitudinal investigation. *AmericanPsychologicalAssociation*, 26(3), 409-420.
- Jiao, W.Y.,Wang, L.N., Liu, J., Fang, S.F., Jiao, F.Y., Pettoello-Mantovani, M. and Somekh, E. (2020). Behavioral and Emotional Disorders in Children during the COVID-19 Epidemic. *TheJournal of Pediatrics*, 221: 264-266.

- Kaçan, M.O., Ata, S., Kimzan, İ. ve Karayol, S.(2019). Bazı Değişkenlere Göre AnnelerinÇocuklarının Öz Bakım Becerilerini Destekleme Uygulamaları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 439-440.
- Karacan, E.(2000). Çocuklarda Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, Temmuz 2000.
- Karadeniz, G. ve Zabcı, N.(2021).KoronavirüsPandemisinde Annenin Ruhsal Süreçlerinin Çocuklarda Görülen Belirtilere Yansımaları, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(10), 13-14.
- Karoğlu, H. ve Ünüvar, P.(2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Sosyal Beceri Düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 235-246.
- Kayaalp, İ.(1998). *Dil ve İletişim*,(1.Baskı) içinde 53-144 Ankara: TDV Yayınları.
- Koçak Çelik, D. (2003). 9-11 Yaş Grubundaki Çocukların Ebeveynlerinin Evlilik Uyumları ile Çocukların Benlik Kavramı Gelişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, (yüksek lisans tezi (basılmamış)),14-15, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kol,S.(2011). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 2-16.
- Kolb B. ve Bryan F.,(2008).*Handbook of Clinical Child Neuropsychology*,C.R. Reynolds and E. Fletcher (Ed.). Development of the Child's Brain and Behavior, 19-46, Swiss: SpringerMedia.
- Konukbay, S. ve Suluhan, D.(2022). *Covid-19 Pandemisinde Çocuk Gelişimini ve Bakımı Etkileyen Süreçler*. Çetin H.(ed). COVID-19 Pandemisi Sürecinin Çocukların Bakımı ve Çevresine Etkileri, (1. Baskı) içinde 9-12. Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Körükçü Ö., Vural, B. ve Yiğitoğlu, G. (2018). 4-5 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Gelişim Düzeyleri ile Öz Bakım Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Kastamonu EducationJournal Dergisi*, 26(3), 899-904.
- Küçükali, R.(2018). *Aile İçi İletişim ve Ana-Baba Tutumları*, R. Küçükali (Ed.). Çocuk ve Aile, 87-93, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Kürkçüoğlu, B. Ü.(2010). *0-6 Yaş Arası Çocukların Temel Gelişimsel Özellikleri: Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi*, İ. H. Diken (Ed.). Erken Çocukluk Eğitimi,134-156, Ankara: Pegem Yayınları.
- Marsiglio, W. (1993). Contemporary Scholarship on Fatherhood: Culture, Identity, and Conduct. *Journal of FamilyIssues*, 14, 484-509.
- Miller, P.H. (2008). *Gelişim Psikolojisi Kuramları* (2. Baskı), (Z. Gültekin, Çev.).177-187,Ankara: İmge Kitabevi.(Orijinal çalışma basım tarihi:1983).
- Millî Eğitim Bakanlığı.(2016). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı*,9-15, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Nsaif, W.S.(2016). Effecting of Excessive using Touchscreens Devices to the Children and the Related with the Physically and Psychological Children Illnesses. *International Journal of Computer Science and Mobile Computing*, 5(6), 513-524.
- Ogelman, H.G. ve Sarıkaya, H.E.(2014). 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Beceri, Akran İlişkileri Ve Okula Uyum Düzeyleri ile Kardeş Değişkenleri Arasındaki İlişkiler. *Akademik Bakış Dergisi*, 41, 7-20.
- Ok, B., Torun, N. ve Yazıcı, D.N.(2021).Yeni Normalin Erken Çocukluk Dönemi Üzerindeki Etkilerinin Ebeveyn Görüşleri Alınarak İncelenmesi, *Yaşadıkça Eğitim*, 35(2), 641-649.
- Ömeroğlu, E. (2007). Okul Çocuklarında Fiziksel ve Motor Gelişim, A.Oktay, Ö. Polat Unutkan (Ed.), *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, 17-33, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Önder, A. (2017). Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları.(6. Basım) içinde 1-25. İstanbul: Morpa Yayınevi.
- Özbilgin, E., Özbek, E., Atlıhan, F. ve Genel, F.(2011). Bebeklerde 0-4 Ay Arası Beslenme Biçiminin Psikomotor Gelişime Etkisi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 1(1), 22-25.
- Özcebe, H., Biçer B.K., Çetin, E., Yılmaz, M. ve Zakirov F.(2011). 0-10 Yaş Aralığında Çocuğu Olan Babaların Çocuk Sağlığı Ve Bakımındaki Rollerini. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 54(2), 72-73.

- Özgülük, B. ve Öztemür, G. (2017). *Psikanalitik Kuram: Sigmund Freud, D. Gençtanırım* Kurt, E. Çetinkaya Yıldız(Ed.), Kişilik Kuramları,82-86, Ankara: PEGEM Akademi.
- Özmenir, M. (2019).*0-6 Yaş Arası Çocukların Gelişim Düzeyleri ile Annelerinin Örselenme Yaşantıları ve Aile Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (yüksek lisans tezi), 17-20, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özmert, E. (2001). Ankara'da İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinde Okul Başarısızlığına Yol Açan Faktörler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*,44(1),4-18.
- Öztürk, D., Kuru, G. ve Yıldız, C.D.(2020).Covid-19 Pandemi Günlerinde Anneler Ne Düşünür Çocuklar Ne İster? Anne ve Çocuklarının Pandemi Algısı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi(ASEAD)*, 7(5), 209-218.
- Özyürek, A. , Çetin, A., Şahin, D., Yıldırım, R. ve Evirgen N.(2018). Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Problem Çözme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 36-38.
- Özyürek, A. , Özkan, İ. , Bedge, Z. ve Yavuz, N.F. (2015). Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi Ve Spor. *International Journal of Science Culture and Sport*, (3), 479–481.
- Özyürek, A., Şalcı, O., Mamiyev, D., Çekiç, İ., Sağlam, C. ve Nazlı, B.(2018). Okul Öncesi Eğitimde Baba Katılımının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 618-627.
- Pınar, Y. (2021).Pandemi Sürecinde Sosyal İzolasyonun Çocuklar Üzerine Olası Etkileri, *Nesne Psikoloji Dergisi*, 9(20),380-383.
- Polat, O.(2001). *Çocuk ve Şiddet*.(1.Baskı) içinde 65-71. İstanbul: Der Yayınları.
- Polat, Ö. ve Yağbasan, Ş.(2019). 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerileri ile İlkokula Hazır Bulunuşluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(4).
- Pruett, K. (2000). Father-need. (Özgün Basım) içinde 58-62. Newyork: NY. BroadwayBooks.

- Rana Nur Atmaca, R., Akduman, G.G.ve Sarıbaş M.Ş.(2021). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeylerinin Annelerinin Empati Becerileri ile İlişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(77), 138-147.
- Sağlam, M. ve Kay M.A.(2020).Covid-19 Salgını Sürecinin Ailede Ebeveyn Tutumları ile Çocuklarda Duygusal ve Davranışsal Durumlar Açısından Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9(3),1116-1118.
- Sarkadi, A.,Kristiansson, R., Oberklaid, F. and Bremberg, S. (2007).Fathers involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies.*ActaPediatrica*, 97(2), 153-158.
- Savaşır I., Sezgin N. ve Erol N. (1998).*Ankara Gelişim Tarama Envanteri El Kitabı*, (2. Basım) içinde 1-12, Ankara.
- Senemoğlu, N.(2018). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Kuramdan Uygulamaya*. (25. Baskı) içinde 1-17. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin Dağlı, F. (2017). Aile içi iletişim: Ailelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Olumlu Ebeveynlik.G Gökçay ve U Beyazova(Ed.). İlk Beş Yaşta Çocuk Sağlığı İzlemi, 165-173, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Şahin, S. (2016). *0-6Yaş Arası Çocukların Temel Gelişimsel Özellikleri*, H.İ. Diken (Ed.) Fiziksel Ve Sosyal-Duygusal Gelişim, Erken Çocukluk Eğitimi (170–208). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Şengönül, T.(2019). Yoksulluğun Ailedeki Sosyalleştirme Süreçlerine ve Çocuklardaki Bilişsel Gelişim ve Okul Başarısı Üzerine Etkisi. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47, 4-10.
- Taşkın, N.(2011). Çocukların Gelişiminde Katkıları Unutulanlar: Babalar. *Eğitim Bir-Sen*. 7(20), 45-47.
- Temel, F., Bekir, H. ve Yazıcı, Z. G. (2014). Erken Çocuklukta Dil Edinimi, (1. Baskı), Ankara: Vize Yayıncılık.
- Tepeli, K. (2012).*Motor (Hareket) Gelişimi*. M. E. Deniz (Ed.), Erken Çocukluk Döneminde Gelişim, (91–124).Ankara: Maya Akademi.
- Tezel Şahin, F. ve Özbey, S.(2007). Aile Eğitim Programlarına Baba Katılımının Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 12(1), 40-47.

- Tümkiye, S.(2008). Dil Gelişimi, M. E. Deniz (Ed.). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim, 28-54, Ankara: Maya Akademi.
- Türe, Ş. ve Velipaşaoğlu, S.(2022).Covid-19 Salgını Sürecinde 3-9 Yaş Arasındaki Çocukların Ekran Maruziyet Süresinin Belirlenmesi ve Ekran Maruziyetine Etki Eden Etmenlerin İncelenmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*,1, 4-6.
- Türkoğlu, B., Çeliköz N. ve Uslu, M.(2013). 3-6 Yaş Aralığında Çocuğu Olan Babaların Nitelikli Zaman Algılarına Dair Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2) , 54-71.
- Ulutaş, İ. (2007). *Okul Çocuklarında Psiko-Sosyal Gelişim*, A. Oktay, Ö. Polat Unutkan(Ed.), Çocuk ve Ergen Gelişimi, 63-92, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Usta, İ. (2001). Okul Öncesi Çocukluk Dönemi ve Eğitici Ahşap Oyuncaklar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 10(20),2-16.
- Uzun, H. ve Baran, G.(2019). Babaların Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarıyla İlişkisinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 51-56.
- Ünüvar, P.VeKaroğlu, H.(2018). *Gelişimle İlgili Temel Kavramlar ve İlkeler*, P. Ünüvar (Ed.), Bebeklik Döneminde Gelişim ve Eğitim, 2-17, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ünver, G.(2007). *Eğitim Psikolojisi*. A. Ulusoy(Ed.). Bedensel ve Devinimsel Gelişim, 47-67, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Varol, N. (2004). Öz Bakım Becerilerinin Öğretimi, *Beceri Öğretimi ve Özbakım Becerilerinin Kazandırılması* (3. Baskı) içinde 7-125. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Walker,S.(2005).Gender Differences in the Relationship Between Young Children's Peer-Related Social Competence and Individual Differences in Theory of Mind.*TheJournal of GeneticPsychology*, 16 (3), 297-312.
- Wang, C.,Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, CS. and Ho, R.C. (2020). Immediate Psychological Responses and Associated Factors during the Initial Stage of the 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic among the General Population in China. *International Journal of EnvironmentalResearchandPublicHealth*, 17(5), 17-29.

- Wortham, S.C. (2002). Early Childhood Curriculum. Develop Mental Bases for Learning and Teaching. (3rd edition) in 176-177. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Yavuzer, H. (2007). *Ana-baba ve Çocuk*. (3. Baskı) içinde 13-18. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan-İnanç, B., Bilgin, M., Kılıç-Atıcı, M. (2008). *Gelişim Psikolojisi*. (4. Basım) içinde 12-18. Ankara: Pegem Yayınları.
- Yen, H. T. B., Tien, H. A., Van Dat, N., & Hue, D. T. (2010). Study On Physical And Psychomotor Development And Some Related Factors Of Infants In Hue City-Vietnam, 2009-2010. Public Heal e-Journal, 1(2).
- Yersel, B.Ö., Akbaş, A. Ve Durualp, E. (2021). Pandemi Sürecinde Özel Gereksinimli Çocukların Günlük Yaşam Aktiviteleri. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (Asead)*, 8(1), 138-139.
- Yıldırım, A., Koçak, N. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Eğitim, Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 136-143.
- Yıldız, E., Şahin, K. (2022). Covid-19 Pandemi Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi. *Eğitim Bilim ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 45-49.
- Zancı, N., Karadeniz, G. (2021). Koronavirüs Pandemisinde Annenin Ruhsal Süreçlerinin Çocuklarda Görülen Belirtilere Yansımaları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(1), 13-14.

EKLER

Ek 1 Anne Bilgi Formu

1. Kaç yaşındasınız?:.....

2. Eğitim durumunuz nedir?

1. Okul bitirmemiş 2. İlkokul 3. Ortaokul 4. Lise ve dengi
5. İki yıllık yüksekokul 6. 4-6 yıllık üniversite 7. Yüksek lisans ve üzeri

3. Eşinizin eğitim durumu nedir?

1. Okul bitirmemiş 2. İlkokul 3. Ortaokul 4. Lise ve dengi
5. İki yıllık yüksekokul 6. 4-6 yıllık üniversite 7. Yüksek lisans ve üzeri

4. Eşiniz kaç yaşında?.....

5. Gelir getiren herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

1. Hayır 2. Evet Memur 3. Kamuda işçi 4. Özel sektörde işçi 5. Esnaf
6. Çiftçi 9 Diğer

6. Eşiniz gelir getiren herhangi bir işte çalışıyor mu?

1. Hayır 2. Evet Memur 3. Kamuda işçi 4. Özel sektörde işçi 5. Esnaf
6. Çiftçi 9 Diğer

7. Bu çocuk ile bir önceki gebelik arasındaki süre:ay ☐ İlk gebelik

8. Toplam yaşayan kaç çocuğunuz var?.....

9. Bu çocuğunuz kaç haftalık doğdu?.....haftalık

10. Bu çocuğunuz kaç kilo doğdu?.....gr

11. Bu çocuğunuzun doğum şekli nedir? 1. Normal doğum 2. Sezaryen

12. Bu çocuğunuzun eşiniz ve siz isteyerek mi dünyaya getirdiniz?

1. Eşim istedi 2. Ben istedim 3. Her ikimiz de istedik 4. İstemedim gebe kaldım
9. Diğer.....

13. Babanın çocuğun bakımı ve diğer ihtiyaçlarına desteği:

- ☐ Beslenme ☐ Giyinme ☐ Banyo ☐ Oyun ☐ Uyumla
Diğer.....

14. Bu çocuğunuza gebeyken, anne sütü ve emzirme konusunda herhangi bir yerden/kimseden bilgi aldınız mı?

1. Hayır 2. Evet ise belirtiniz.....

15. Bu çocuğunuz ek gıda/mama vermeksizin sadece anne sütüyle kaç ay emzirdiniz?

0. Hiç emzirmedim 1.ay emzirdim

16. (EMZİRENLER) Bu çocuğunuz toplamda kaç ay emzirdiniz?ay emzirdim

17. Bu çocuğunuza ek gıda/mama vermeye ne zaman başladınız?..... haftalık /.....aylıkken

18. Bu çocuğunuz kaç aylıkken yürüdü?aylık

19. Bu çocuğunuzun büyüme ve gelişmesi sizce nasıl?

1. Akranlarına göre daha iyi 2. Akranları ile aynı 3. Akranlarına göre daha geri

20. Pandemi döneminde çocuğunuz kreşe gitti mi? 1) Gitmedi 2) Gittigün/hafta

21. Pandemi döneminde çocuğunuz nerelerde oyun oynadı:

☐ Apartmanda evde ☐ Bina çevresinde ☐ Köy/bahçe evinde Diğer

22. Pandemi döneminde çocuğunuz tablet, akıllı telefon, bilgisayar, TV vb cihazlar ile günlük olarak ne kadar vakit geçirdi?saat/gün

23. Pandemi döneminde çocuğunuz ile nasıl vakit geçirdiniz (Çocuğun yaşına göre uygun etkinlikler).....

24. Birlikte yaşadığınız kişiler:

☐ Eşim ☐ Çocuklarım ... ☐ Büyük anne/büyük baba ☐ Benim/eşimin kardeşi
Diğer

Çocuğun bakımını anne dışında kimler

25. Ailenizin toplamda aylık geliri ne kadardır?

1. 2000 TL den az 2. 2000-2999 TL 3. 3000-3999 TL 4.
4000-4999 TL 5. 5000-6999 TL 6. 7000-9999 TL 7. 10.000 TL ve üzeri

ANKARA GELİŞİM TARAMA ENVANTERİ

KAYIT FORMU

ÇOCUKLA İLGİLİ BİLGİLER

İsim-Soyadı:

Cinsiyeti ☐ K ☐ E

Kreş/Anaokuluna devam ediyor mu?

☐ H ☐ E

Okulun Adı:

Kardeşleri: Yaş Cinsiyet

Değerlendirme Nedeni(Açıklayınız)

Fiziksel Özür (Belirtiniz)
Var ☐ Yok ☐ Görmeye ☐ İşitme ☐ Ortopedik ☐ Diğer ☐

Değerlendirme Tarihi : Yıl Ay Gün
Doğum Tarihi :
Yaşı :

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

İsim Soyadı:

Çocuğa Yakınlık Derecesi

Anne ☐ Yaş
Baba ☐ Yaş
Anne-Baba ☐
Diğer ☐ (Açıklayınız)

Adres:

Telefon:
Eğitimi: (En son bitirdiği okul)

Okur yazar değil ☐ A ☐ B Ortaokul ☐ A ☐ B
Okur yazar ☐ A ☐ B Lise ☐ A ☐ B
İlkokul ☐ A ☐ B Yüksek ☐ A ☐ B

Anne Mesleği :
Baba Mesleği :
Görüşmecinin Adı :

Uygulamaya başlamadan önce el kitabını dikkatle okuyunuz

Başlama Noktası: Ölçekteki başlama noktası çocuğun takvim yaşına göre düzenlenir. Teste çocuğun gerçek yaş diliminin hemen öncesindeki yaş diliminden başlanır. Örneğin bebek 7 aylıkta "4 Aydan 5 Ay Sonuna Kadar" başlıklı yaş diliminden başlanır. Eğer burada geçemediği maddeler varsa bir önceki yaş dilimine dönülür. (Yukarıdaki örnekte 0-3 ay dilimi). Böylece anneler çocuklarının başarıyla yaptığı şeylerden söz ederek görüşmeye başlamış olurlar. Bu onları rahatlatır ve daha sonra çocukların yapamadığı şeyleri söylerken daha az rahatsızlık hissederler.

Bitirme Noktası: Anne Üst Üste (birbirini izleyen) 8 soruyu olumsuz cevapladığı zaman görüşme bitirilir.

Başlama ve Bitirme kurallarına tam olarak uyulmalıdır.

ANKARA GELİŞİM TARAMA ENVANTERİ

PUANLAMA	Evet	☐
	Hayır	☐
	Bilinmiyor	☐

DOĞUMDAN 3 AY SONUNA KADAR (1 , 2 , 3 Aylar)

1. Ani ses ya da gürültüden ürküp sıçrar mı?
2. Konuşulunca sesler (ağlama dışında) çıkarır mı?(Cevap evetse) Nasıl sesler çıkarır diye sorun ve kaydedin.
3. Tanıdık bir sese başını çevirir mi?
4. Kucağa alındığında susar sakinleşir mi?
5. Kaşık, meme yaklaşınca daha ağzına dokundurmadan ağzını açar mı?
6. Kucağınza aldığınızda kafasını dik tutar mı?
7. Bebek sırt üstü yatarken ellerini seyreder mi?
8. Bebek yüzüstü yatarken başını kaldırır mı?
9. Ellerini bazen açık tutar mı?
10. Bebeğinizle konuşup gülümserseniz bebeğiniz de size gülümser mi?
11. Gözleri ile hareket eden şekilleri izler mi?
12. Kucağınızda otururken kafasını çevirip etrafa bakar mı?
13. Bebek biberonunu, anne memesini görünce hareketlenir, elini kolunu sallar mı?

4 AYDAN 5 AY SONUNA KADAR (4,5 Aylar)

14. Bebek sırt üstü yatarken ellerini seyreder mi?
15. Kendi kendine ya da beslenirken ağlama dışında ses çıkarır mı? Cevap evetse "ne sesler çıkarır?"(En az iki farklı ses olması:mmm, sss, ah, uf, da, ma, ga, ka gibi)
16. Siz gıdıklamadan, dokunmadan yüksek sesle güler mi?
17. Azarlandığı zaman yüzünün şekli değişir mi?
18. Püre ya da lapa gibi besinler yer mi?
19. Elindeki oyuncak, ekmeği ağzına götürür mü?
20. Biraz uzaktaki oyuncaklara eşyalara uzanır mı?
21. Eşyaları elin alıp bakar mı?
22. Bebek çingırağı bir elinden öbür eline geçirir mi?
23. Elinin uzanabileceği yere oyuncak koysanız onu tutar mı?
24. Önüne konan kibrit kutusu büyüklüğünde bir kutuyu eline alır mı?(Kibrit kutusu Büyüklüğünü elinizle gösteriniz)
25. Bisküvi ve kabuk ekmek ile diş etlerini kaşır, onları emer mi?
26. Küçük parçalar halindeki yiyecekleri alıp ağzına götürür mü?
27. Annesine, babasına sarılarak sevgisini gösterir mi?

DÜŞÜNCELER VE ÖNERİLER

	DİL - BİLİŞSEL	İNCE MOTOR	KABA MOTOR	SOSYAL BECERİ - ÖZ BAKIM
1.	☐			
2.	☐			
3.	☐			
4.				☐
5.				☐
6.		☐		
7.				☐
8.		☐		
9.	☐			
10.				☐
11.	☐			
12.		☐		
13.	☐			
14.	☐			
15.	☐			
16.	☐			
17.				☐
18.				☐
19.		☐		
20.	☐			
21.	☐			
22.		☐		
23.		☐		
24.		☐		
25.				☐
26.				☐
27.				☐

GENEL GELİŞİM TOPLAMI

PUANLAMA	Evet	1
	Hayır	0
	Bilinmiyor	B

6 AYDAN 7 AY SONUNA KADAR (6,7 Aylar)

28. Oyuncakları yere atıp düşüşünü seyreder mi?	☐			
29. Önüne konan bir kesme şekeri eline almaya çalışır mı?		☐		
30. Bardağı iki eliyle tutar mı?		☐		
31. Yatarken yastıklara ya da ellerinize tutunup kendini yukarı çekerek oturur mu?			☐	
32. Küçük bir parça ekmek ya da bisküviyi bir elinden öbür eline geçirir mi? (kaşık, çingirak gibi uzun sapı olmayan bir şey olmalı)		☐		
33. Eğilerek, düşen eşyaları arar mı?	☐			
34. Kollarının altından tutunca yürüme hareketleri yapar mı?			☐	
35. Başlığını çekip çıkarır mı? (göstererek sorunuz)		☐		
36. Sırtüstü yatarken yana döner mi? (elinizi düz durumdan yana çevirerek gösteriniz)			☐	
37. Sırtüstü yatarken karnının üzerine döner mi? (elinizi düz durumdan tersine çevirerek gösteriniz)			☐	
38. Elindeki kaşığı ses çıkarmak için yere vurur mu?	☐			
39. Küçük üzüm tanelerini avuçlayarak eline alır mı?		☐		
40. Yemeğini çiğner mi?				☐
41. "Da-da, ba-ba, ma-ma, de-de" gibi sesler çıkarır mı?	☐			
42. İki elini kullanarak bardağı kaldırır mı?				☐
43. Elindeki oyuncakları yere atarak oyun yapıp sizin almanızdan hoşlanır mı?				☐

8 AYDAN 9 AY SONUNA KADAR (8,9 Aylar)

44. "Atta" dendiğinde kapıya bakar ya da hareketlenir mi? (1 puan alması için sözel uyarıcıya tepki vermesi gereklidir)	☐			
45. Elindeki iki kutuyu, oyuncakları birbirine vurur mu?		☐		
46. Önündeki oyuncakları mendil veya örtü koyarak saklarsanız mendili, örtüyü çekerek oyuncakları bulur mu?	☐			
47. Yastıkla desteklemezseniz veya duvara dayanmadan bir süre düşmeden kendi kendine oturur mu?			☐	
48. "El çırpar" oyunu oynar mı? (Göstererek sorun)				☐
49. Emekler mi?			☐	

10 AYDAN 11 AY SONUNA KADAR (10,11 Aylar)

50. Müzik çalınca sallanır mı?				☐
51. İşaret parmağını kullanarak masa üzerindeki şeyleri yoklar, iter, yuvarlar mı? (İşaret parmağınızla gösteriniz)		☐		
52. Eşyaya tutunarak sıralar mı? (Anlaşılmazsa gösteriniz)			☐	
53. Tek eli tutulduğunda adım atar mı?			☐	

DÜŞÜNCELER VE ÖNERİLER _____

DİL - BİLİŞSEL

İNCE MOTOR

KABA MOTOR

SOSYAL BECERİ - ÖZ BAKIM

GENEL GELİŞİM TOPLAMI

PUANLAMA	Evet	1
	Hayır	0
	Bilinmiyor	8

54. Babasını görünce "baba", yemek isteyince "mama", su isteyince "su" gibi kelimeler söyler mi?

55. Bir yere giderken baş baş yapar mı?

56. Tay-tay durur mu, çok kısa da olsa kendi başına ayakta durur mu?

57. Ayaktayken çömelir mi?

58. Bana ver deyince elindeki oyuncak size uzatır mı?

59. "Hayır" "cıs", denince durur mu?

12 AYDAN 13 AY SONUNA KADAR (12,13 Aylar)

60. Kollarını uzatarak elbisesinin giydirilmesine yardımcı olur mu?

61. İsteddiği bir eşyayı eliyle gösterir mi?

62. Bir şeyi isteyip istemediğini belli eder mi?(Evet ise ne yaptığını sorunuz)

63. Yardımsız bir kaç adım atar mı?

64. Yardımsız yürür mü?

65. Sepet, kova, file içine bir şeyler koyarak taşır mı?

66. "Bana ayakkabını göster" dersiniz gösterir mi?

67. Tek tek kelimelerle konuşur mu? (Örnek vermesini isteyiniz)

68. Bazı işleri kendi başına yapmakta ısrar eder mi?

69. Ayaktayken topa ayağı ile vurur mu?

70. "Kapıyı kapat" gibi söylenen basit işleri yapar mı?

14 AYDAN 15 AY SONUNA KADAR (14,15 Aylar)

71. Evdeki bazı eşyaların yerlerinin bili mi?(Örneğin bardağın mutfakta olduğunu bilir mi?)

72. Bebeğini sever mi? Bebeğine dayak atar mı? Kendinden ufak bir bebeği sever mi?

73. Sandalyeye, sedire çıkar mı?

74. Arkasından oyuncak çekerek yürür mü?

75. Koşar mı?

76. Ayakkabı ve çorabını çıkarır mı?

16 AYDAN 17 AY SONUNA KADAR (16,17 Aylar)

77. Misafirlere oyuncaklarını gösterir mi?

78. Geri geri yürür mü?

DÜŞÜNCELER VE ÖNERİLER _____

	DİL - BİLİŞSEL	İNCE MOTOR	KABA MOTOR	SOSYAL BECERİ - ÖZ BAKIM
54. Babasını görünce "baba", yemek isteyince "mama", su isteyince "su" gibi kelimeler söyler mi?	☐			
55. Bir yere giderken baş baş yapar mı?				☐
56. Tay-tay durur mu, çok kısa da olsa kendi başına ayakta durur mu?		☐		
57. Ayaktayken çömelir mi?		☐		
58. Bana ver deyince elindeki oyuncak size uzatır mı?	☐			
59. "Hayır" "cıs", denince durur mu?				☐
12 AYDAN 13 AY SONUNA KADAR (12,13 Aylar)				
60. Kollarını uzatarak elbisesinin giydirilmesine yardımcı olur mu?				☐
61. İsteddiği bir eşyayı eliyle gösterir mi?	☐			
62. Bir şeyi isteyip istemediğini belli eder mi?(Evet ise ne yaptığını sorunuz)				☐
63. Yardımsız bir kaç adım atar mı?			☐	
64. Yardımsız yürür mü?			☐	
65. Sepet, kova, file içine bir şeyler koyarak taşır mı?				☐
66. "Bana ayakkabını göster" dersiniz gösterir mi?	☐			
67. Tek tek kelimelerle konuşur mu? (Örnek vermesini isteyiniz)	☐			
68. Bazı işleri kendi başına yapmakta ısrar eder mi?				☐
69. Ayaktayken topa ayağı ile vurur mu?		☐		
70. "Kapıyı kapat" gibi söylenen basit işleri yapar mı?	☐			
14 AYDAN 15 AY SONUNA KADAR (14,15 Aylar)				
71. Evdeki bazı eşyaların yerlerinin bili mi?(Örneğin bardağın mutfakta olduğunu bilir mi?)	☐			
72. Bebeğini sever mi? Bebeğine dayak atar mı? Kendinden ufak bir bebeği sever mi?				☐
73. Sandalyeye, sedire çıkar mı?			☐	
74. Arkasından oyuncak çekerek yürür mü?			☐	
75. Koşar mı?			☐	
76. Ayakkabı ve çorabını çıkarır mı?				☐
16 AYDAN 17 AY SONUNA KADAR (16,17 Aylar)				
77. Misafirlere oyuncaklarını gösterir mi?				☐
78. Geri geri yürür mü?		☐		

GENEL GELİŞİM TOPLAMI

PUANLAMA	Evet	1
	Hayır	0
	Bilinmiyor	8

79. Kaşıkla yemek yer mi?
80. Şarkı söyler ya da mırıldanır mı?
81. 2 ya da 3 kelimeyi açıkça söyler mi? Evetse hangi kelimeler, yazınız.
82. Televizyonda gördüğü bazı şeyleri tanır mı? Kedi, araba gibi.
83. "Topunu (bebeğini) kaldır, bardağı içeri götür" dendiğinde söyleneni yapar mı?
84. Şekerin ya da sakızın kâğıdını açar mı?

18 AYDAN 23 AY SONUNA KADAR (18,19,20,21,22,23 Aylar)

85. İki kibrit kutusunu üst üste koyup kule yapar mı?
86. Altı ısladığında size haber verir mi?
87. Kavanozların, şişelerin kapaklarını açıp kapar mı?
88. Kapıyı açar mı?
89. Ufak ev işlerini yapar mı? Örnek verilebilir: "Bardağı mutfağa koyar mı?"
90. Müziğe uygun olarak ellerini çırpır mı? (Tempo tutar mı?)
91. Bir elini öbür eline tercih eder mi?
92. İki kelimelik cümleler kurar mı? "Baba gitti", "elma ver" gibi, örnekler veriniz.
93. Kendi kendine kaşık, çatal kullanarak yemek yer mi?
94. Tehlikelerden kendini korur mu? Sıcak soba, kırık cam, bıçak, ateş gibi
95. Arkadaşının ismini bilir mi? (ismi yazınız)
96. İsteklerini basit cümlelerle ifade eder mi?
97. Bir kutuyu alıp sanki arabaymış gibi yürütür mü ya da bir sopa parçasını at yerine koyar mı?
98. Ellerini yıkamayı bilir mi?
99. "İlk önce mutfağa git, tabağı al, bana getir" gibi üç isteği birden yerine getirir mi?
100. Diğer çocuklarla (evcilik) oynar mı?
101. Kendi başına merdivenden inip çıkar mı?
(Büyüklerin inip çıktığı gibi) göstererek sorun

DÜŞÜNCELER VE ÖNERİLER

DİL - BİLİŞSEL

İNCE MOTOR

KABA MOTOR

SOSYAL BECERİ - ÖZ BAKIM

GENEL GELİŞİM TOPLAMI

PUANLAMA	Evet	1
	Hayır	0
	Bilinmiyor	8

24 AYDAN 29 AY SONUNA KADAR (24,25,26,27,28,29 Aylar)

102. Elini, ağzını, gözünü, ayağını, burnunu gösterip "Bu ne" dersiniz isimlerini doğru olarak söyler mi? (Göstererek sorun)
103. Resimlere ya da TV'ye bakarken tanıdığı şeylerin adını söyler mi?
104. Bardağa şişeden su doldurur mu?
105. Basit sorulara "evet, hayır" diye cevap verir mi?
106. Soru sorar mı? "Baba nerede", "bu kim", " bu ne" ? gibi
107. Konuşması kolaylıkla anlaşılır mı?
108. Çişini tutup, söyleyebilir mi?
109. Topu başının üzerinden ileri doğru atar mı?(gösteriniz)

30 AYDAN 35 AY SONUNA KADAR (30,31,32,33,34,35. Aylar)

110. Düğmesini açar mı, açabilir mi?
111. Diğer çocukların kız ya da erkek olduklarını bilir mi?
112. Kakasını tutup, söyleyebilir mi?
113. "Hangisi büyük" deyince daha büyük olan gösterir mi?(Göstererek sorun)
114. Sevdiği, tercih ettiği arkadaşı var mı?
115. 2,3 gün önceki olayları hatırlayıp anlatır mı? "hani çarşıya gitmiştik ya" gibi
116. İsmin ne diye sorulunca ismini söyler mi?
117. "Bayram geliyor" veya "parka gideceğiz" diye heyecanlanır mı?
118. "Ekmeğin, simidin yarısını ver" deyince yarısını verebilir mi?
"yarım"ın ne demek olduğunu bilir mi?
119. Siz konuşurken anlamadığı bir kelime olursa sorar mı? "Ne demek" der mi?
120. Kutu, makara gibi eşyaları kullanarak oyuncak yapar mı?

36 AYDAN 47 AY SONUNA KADAR (36,37,38,39,40,41,42,43,44,45,46,47. Aylar)

121. Düz bir çizgi çizer mi?
122. Bir iki düğmeyi ilikler mi?
123. "Hangisi uzun" diye sorulunca, uzun olanı gösterir mi?(Göstererek sorun)

DÜŞÜNCELER VE ÖNERİLER _____

	DİL - BİLİŞSEL	İNCE MOTOR	KABA MOTOR	SOSYAL BECERİ - ÖZ BAKIM	GENEL GELİŞİM TOPLAMI
102. Elini, ağzını, gözünü, ayağını, burnunu gösterip "Bu ne" dersiniz isimlerini doğru olarak söyler mi? (Göstererek sorun)	☐				
103. Resimlere ya da TV'ye bakarken tanıdığı şeylerin adını söyler mi?	☐				
104. Bardağa şişeden su doldurur mu?			☐		
105. Basit sorulara "evet, hayır" diye cevap verir mi?	☐				
106. Soru sorar mı? "Baba nerede", "bu kim", " bu ne" ? gibi	☐				
107. Konuşması kolaylıkla anlaşılır mı?	☐				
108. Çişini tutup, söyleyebilir mi?				☐	
109. Topu başının üzerinden ileri doğru atar mı?(gösteriniz)		☐			
110. Düğmesini açar mı, <u>açabilir</u> mi?		☐			
111. Diğer çocukların kız ya da erkek olduklarını bilir mi?	☐				
112. Kakasını tutup, söyleyebilir mi?			☐		
113. "Hangisi büyük" deyince daha büyük olan gösterir mi?(Göstererek sorun)	☐				
114. Sevdiği, tercih ettiği arkadaşı var mı?			☐		
115. 2,3 gün önceki olayları hatırlayıp anlatır mı? "hani çarşıya gitmiştik ya" gibi	☐				
116. İsmin ne diye sorulunca ismini söyler mi?	☐				
117. "Bayram geliyor" veya "parka gideceğiz" diye heyecanlanır mı?	☐				
118. "Ekmeğin, simidin yarısını ver" deyince yarısını verebilir mi? "yarım"ın ne demek olduğunu bilir mi?	☐				
119. Siz konuşurken anlamadığı bir kelime olursa sorar mı? "Ne demek" der mi?	☐				
120. Kutu, makara gibi eşyaları kullanarak oyuncak yapar mı?	☐				
121. Düz bir çizgi çizer mi?		☐			
122. Bir iki düğmeyi <u>ilikler</u> mi?		☐			
123. "Hangisi uzun" diye sorulunca, uzun olanı gösterir mi?(Göstererek sorun)	☐				

PUANLAMA	Evet	1
	Hayır	0
	Bilinmiyor	B

	DİL - BİLİŞSEL	İNCE MOTOR	KABA MOTOR	SOSYAL BECERİ - ÖZ BAKIM
124.Tuvalete yardımsız gider mi? Kilodunu yardımsız indirip çeker mi?				☐
125.Ayakkabılarını yardımsız giyer mi?		☐		
126.Ezbere televizyon reklamı, şiir, tekerleme söyler mi?	☐			
127."Nasıl" kelimesini kullanarak soru sorar mı? (Örnek isteyiniz)	☐			
128.Başka çocuklarla körebe, sek sek, saklambaç gibi oyunlar oynar mı?				☐
129.Sek sek oynar mı? Tek ayağı üzerinde zıplar mı? (Göstererek sorun)		☐		
130.Mahallede (köyde) veya evinizin civarında tek başına dolaşır mı?				☐
131. Yaşını bilir mi?	☐			
132.Yardımsız pantolonunu, kazağını giyer mi?				
Kızlara: Yardımsız eteğini, kazağını giyer mi?				☐
133. Tek başına komşuya gidip istenileni alır mı?				☐
134. Parmaklarını şaklatır mı? (gösteriniz)		☐		
135."Eğer uslu durursam bana şeker verir misin?" gibi eğerle başlayan cümleler kurar mı?	☐			
48 AYDAN 72 AY SONUNA KADAR (48,49,50,51,52,53,54,55,56,57,58,59,60,61,62,63,64,65,66,67, 68,69,70,71,72. aylar)				
136.Birden ona kadar sayar mı?	☐			
137.Terliklerini doğru giyer mi? Sağ terliğini sağa, sol terliğini sol ayağına giyer mi?	☐	☐		
138.Rüyalarını anlatır mı?	☐			
139.Renkleri bilir mi? Renk adı verilerek sorulabilir.	☐			
140.Paraları tanır mı? Hangilerini? (Yuvarlak içine alınız) 1 TL, 5 TL, 10 TL, 20 TL. iki tanesini biliyorsa 1 yazınız.	☐			
141. Bir elde kaç parmak olduğunu bilir mi?	☐			
142. Yardımsız kendi kendine elbisesinin hepsinin giyip çıkarır mı?				☐
143.TV'de sevdiği programın zamanını bilir mi?	☐			
144."Bugün" "Yarın" "dün" gibi kelimeleri doğru ve yerinde kullanır mı?	☐			
145.Makasla gazeteden, dergiden resim keser mi?		☐		

DÜŞÜNCELER VE ÖNERİLER

DİL - BİLİŞSEL

İNCE MOTOR

KABA MOTOR

SOSYAL BECERİ - ÖZ BAKIM

GENEL GELİŞİM TOPLAMI

Çocuğun Gelişim Öyküsü

Anne baba akrabalığı Var ☐ Yok ☐

Doğumla İlgili Bilgiler

Doğum Zamanı Normal ☐ Erken ☐ Erken Doğum ise Kaç aylık olduğunu belirtiniz _____

Doğum ağırlığı

2500 gramdan az

☐

250 gramdan çok

☐

Doğum Sonrası Bilgiler

Mor doğum ☐

Ağır Ateşli Hastalık ☐

Kan değişimi ☐

Havale ☐

Uzun süreli Sarılık
(Süresini Sorunuz) ☐

Geçirilmiş Önemli Kaza (Belirtiniz) _____

Düşme, Yanma, Zehirlenme _____

Genel Gözlemler _____

Verilen Bilginin Güvenilirliği (bilgi verenle ilgili izleniminizi işaretleyiniz)

1
Hiç güvenilirmez

2
Orta derecede güvenilir

3
Çok güvenilir

Ek 3 Etik Kurul İzni

**T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
ETİK KOMİSYONU
BAŞVURU DEĞERLENDİRME FORMU**

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN ADI	Covid-19 Pandemisi Evde Kal Döneminde 6-36 Aylık Çocukların Psiko-Motor Gelişimlerinin İncelenmesi	
	ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	☒ Anket/Ölçek/Skala Çalışması ☐ Gözlemsel Çalışma ☐ Niteliksel Çalışma ☐ Diğer	
	GELEN EVRAK SAYISI ve TARİHİ	E-74774320-605-56408 – sayılı yazı	
	YÜRÜTÜCÜ/DANIŞMAN (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm)	Doç. Dr. Mahmut KILIÇ Yozgat Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi-Halk Sağlığı Aaabilim Dalı	
	ARAŞTIRMACILAR (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm)	Şeyda KOÇAK Sağlık Bakanlığı Yozgat Merkez 5 Nolu Aile Sağlık Merkezi	
	ARAŞTIRMACILAR (Unvan, Ad-Soyad, Kurum, Bölüm)		

KARAR BİLGİLERİ	KARAR NO:30/11	TARİH: 16.02.2022
	Yukarıda bilgileri verilen Etik Komisyonu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik sakınca <u>bulunmadığına</u> karar verilmiştir.	
	Değerlendirme Sonucu	
	☒	Uygundur Düzeltilme gereklidir (Açıklayınız)
	☐	☐ Düzeltilmeleri görmek istiyoruz ☐ Düzeltilmeleri görmemize gerek yok
☐	Uygun değildir (Açıklayınız)	
	Açıklama	

ÇALIŞMA ESASI	Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu Yönergesi
----------------------	--

ETİK KOMİSYONU ÜYELERİ